

REVILJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS POR EL MUNDO

MAREC
1979
LETNIK 26

RODNA GRUDA

SLOVENIJA

3

ZAKAJ NE PO SLOVENSKO SLOVENE BY DIRECT METHOD

ponovno v prodaji!

Številni slovenski rojaki po svetu in številni tujci, ki so se želeli naučiti slovenski jezik, so že pred leti spoznali pravo vrednost tega modernega učbenika, ki ga je izdala Slovenska izseljenska matica. Učbenik sestavlja knjiga z razlago v angleškem jeziku in šest malih gramofonskih plošč v ličnem skupnem ovitku. Zaloga kompletov je bila kmalu razprodana, glede na veliko zanimanje pa se je Slovenska izseljenska matica odločila, da ponovno dopolni večje število izvodov z gramofonskimi ploščami.

Učbenik slovenščine za tujce »ZAKAJ NE PO SLOVENSKO« — Slovene by direct Method je primeren tako za tiste, ki že imajo osnovno znanje slovenščine, pa bi si ga želeli le obnoviti in razširiti, kakor za tiste, ki ne znajo ničesar, in bi se radi naučili slovensko za vsakdanjo rabo.

Avtor učbenika je znani slovenski jezikoslovec, univerzitetni profesor dr. Jože Toporišič, ki se je v zadnjem času uveljavil zlasti s slovniciami slovenskega jezika za osnovne in srednje šole in tudi z znanstveno slovensko slovnico.

Cena: 350.— din (20.— USA \$). Poštino zaračunavamo posebej.

Komplete učbenika »ZAKAJ NE PO SLOVENSKO« lahko naročite na našem naslovu:

*Slovenska izseljenska matica
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II
Slovenija-Jugoslavija*

Številka 3
Marec 1979
Letnik 26

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos por el mundo

Izdaja
Slovenska izseljenska matica
Ljubljana
Telefon
061 / 20-657

Naslov
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II
p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva
061 / 23-102
Telefon uprave
061 / 21-234

Glavni urednik
Drago Seliger

Odgovorni urednik
Jože Prešeren

Urednica
Jagoda Vigele

Uredniški odbor
Janez Kajzer, Jože Olaj,
Ernest Petrin, Jože Prešeren,
Ina Slokan, Mila Šenk,
Juš Turk, Jagoda Vigele

Uredniški svet
Anton Ingolič (predsednik),
Matjaž Jančar, France Poznič,
Franci Stare, Andrej Škerlavaj,
Martin Zakonjšek

Oblikovalec
Peter Žebre

Prevajalci
Alberto Gregorič (španščina),
Viktor Jesenik (francoščina),
Milena Milojevič-Sheppard
(angleščina)

Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Tisk
ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka
po pristojnem sklepu št. 421-1/173
z dne 24. VII. 1973

Vaša pisma	2
Urednik vam	3
Dogodki	4
Jugoslavija in svet: Dve vrsti terorizma?	5
Po Sloveniji	6
Osebnosti	7
Oblikovalci iščejo izraz narodne identitete	8
Portreti slovenskih vasi: Mirna peč	11
Razgovor: dr. Marja Boršnik	12
Ob stoletnici rojstva Josipa Murna-Aleksandrova	14
Slavne slike: Marko Pernhart	15
Reportaža na vašo željo: Komenda	16
François se vrača v Jugoslavijo	17
Gostilne, kakršnih se spominjamo	18
Prilogi: Med rojaki po Evropi — English Section	19
Lepota nekdanjih risb	27
Mojstri s kamero: Janez Juvan	28
Naši po svetu	30
Za mlade po srcu	34
Krožek mladih dopisnikov	36
Leposlovje — Mira Mihelič: Strubillo	37
Vaše zgodbe — Frank Milavec: Moja hoja na Snežnik	39
Materinščina — Nove knjige	40
Mislimo na glas — Slovenski lonec	41
Filatelija — Domače viže — Vaš kotiček	43

SLIKA NA NASLOVNI STRANI:

Prekmurski lončar — fotografija k članku
o industrijskem oblikovanju na straneh 8—10

LETNA NAROČNINA

Jugoslavija 150 din, Avstralija 7 aus. \$, Avstrija 120 Asch, Anglija 4,50 Lstg., Belgija 260 Bfr, Danska 45 Dkr, Finska 35 FM, Francija 35 FF, Holandija 18 Hfl, Italija 7.000 Lit, Kanada 10 can \$, ZR Nemčija 16 DM, Norveška 45 Nkr, Švedska 40 Skr, Švica 15 Sfr, ZDA — U. S. A. 8 US \$, Južnoameriške države 8 US \$.

PLAČILO NAROČNINE

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356 — Devizni račun: 50100-620-010-32002-2818/5 pri Ljubljanski banki — Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica« v priporočenem pismu.

ZAHVALA ZASTOPNIKA

Kot zastopnik Rodne grude in Slovenskega koledarja se zahvaljujem vsem, ki so ti dve publikaciji naročili pri meni. Vsem tistim, ki te revije in koledarja še nimajo, jo toplo priporočam, saj vsak mesec prinaša veliko novic iz starega kraja in o Slovencih, ki živijo po vsem svetu. Najzanimivejše pa so seveda novice z vseh koncev Slovenije. Veliko novic prinaša Rodna gruda tudi v angleškem jeziku. Letna naročnina je samo 8 dolarjev. Vabim vse rojake, ki revije še nimajo, naj se oglasi na naslov: Mr. John Urbas, 301 Hawkins Ave. N. Braddock, Pa. 15104. Vsem rojakom želim tudi srečno in zdravo novo leto 1979!

John Urbas, N. Braddock, ZDA

NAZAJ V DOMOVINO

V februarju se po desetih letih dela v Zvezni republiki Nemčiji vračam nazaj v drago domovino Jugoslavijo. Zaradi tega začasno odpovedujem Rodno grudo. Takoj, ko si bom doma uredil razmere in imel stalni naslov, se bom spet naročil. Rodna gruda mi je veliko pomagala v težkih trenutkih in me spominjala na drage domače kraje. Veliko sem našel tudi nasvetov in novic o ostalih Slovencih po svetu. Zaradi tega se bom na Rodno grudo ponovno naročil. Upam, da bom pozneje lahko dobil tudi zaostale številke. *Viljem Jug, Eichenau, ZR Nemčija*

TURISTIČNA KARTA

Pošiljam naročnino za Rodno grudo in Slovenski koledar, kar je več, pa naj bo v tiskovni sklad. Lepo se vam zahvaljujem za krasno turistično karto, ki ste jo priložili Rodni grudi. Z veseljem so si jo ogledovali tudi naši sinovi, ki nameravajo obiskati Slovenijo v bližnji prihodnosti.

Rodno grudo prejemamo redno. Lepo je urejena, kar gre zahvala vsem v uredništvu za njihov trud. Lepa zahvala tudi dopisovalcem za zanimive dopise. Veliko uspehov v prihodnjem letu!

Mary Iskra, Aberdeen, Wash., ZDA

LENART

Že dolgo se pripravljam k pisanju in plačilu naročnine, ker vem, da sem v zaostanku. Upam, da bo zadostovalo in upam, da bom v prihodnje bolj na tekočem.

»To je naš stari kraj — Slovenija« je geslo, ki je na vidnem mestu izpisano v muzeju Slovenske narodne podporne jednote v Enon Valley, Pa., ZDA (foto: Louis Serjak)

Obenem se vam zahvaljujem za tako prijetno revijo. Ker še nisem zasledila, da bi kaj več pisali o Lenartu v Slovenskih goricah, bi se priporočala za sestavek o tem kraju. Lenart se v zadnjem času precej širi, imajo več nove industrije in tudi mi si tam gradimo hišo. Obiščite ga, gotovo boste našli veliko zanimivega.

Anka Maras, Göteborg, Švedska

SLOVENSKI LONEC

Čas hitro teče, leto je hitro naokoli. Preteklo leto nisem mogla v Slovenijo, da bi osebno poravnala naročnino, tu pa je bil naš oče Jože Leskošek. V New Yorku je bil že enkrat prej in mu je bilo precej všeč, a vendar ni vzdržal dalj kot šest tednov.

Jaz živim tukaj že enajst let in sem se že precej privadila, a doma človek ne more nikoli pozabiti. Tukaj imam zdaj svoj dom in ni lahko priti nazaj v Slovenijo.

Vašo prekrasno revijo zelo rada berem. Zanimivo je vse od prve do zadnje strani. Rada bi, če bi enkrat v prihodnje v »Slovenskem loncu« objavili pravi recept za segedinar.

V prihodnjem letu vam želim veliko uspehov pri urejanju revije. Rada bi tudi pozdravila rojake po svetu, še posebno pa Marijo Kropivšek iz Pariza. Z njo sem izgubila stike pred kakimi štirimi leti — prosim jo, da se mi kaj oglasi!

Viktorija Vertačnik, North Bellmore, N. Y., ZDA

HREPENENJE

Srečno sem se vrnila z obiska v domovini. Slovo je bilo težko, oba z možem pa sva odnesla veliko lepih spominov. Gotovo bi se vrnila v rodni kraj med naše lepe gore in planine, a zdaj je že skoraj prepozno. Rešuje naju to, da imava veliko lepih slovenskih plošč in veliko poslušava naše lepe pesmi. Vnukinji sem kupila tudi slovensko

čitanko, da jo bom vsaj malo naučila slovensko. Hrepenenje po domovini je vedno večje, kljub temu, da smo že toliko let v tujini.

*Dragica Schmied,
Bad Wilsnack, DDR*

POZDRAVI IZ BARBERTONA

Pošiljam naročnino za tri leta, kar je več pa naj bo za tiskovni sklad za revijo, ki jo tako lepo urejate. Z veseljem jo berem in gledam krasne slike. Rojena sem bila v Ameriki, starši pa so se, ko sem bila stara štiri leta, vrnili v domovino. Živelimo v očetovi rojstni hiši v vasi Koče pri Postojni. Leta 1927 sem se vrnila v Ameriko in sem za vedno ostala v Barbertonu. Domovino sem obiskala že trikrat.

Lep pozdrav vsem v uredništvu in vsem bralcem Rodne grude.

*Angeline Misich, Barberton, O.,
ZDA*

NOGOMETNI REZULTATI

Pošiljam vam naročnino, kar je več pa naj bo za tiskarske stroške. Z ženo oba rada prebirava Rodno grudo, posebej še zdaj v zimskem času, ko je najprijetneje biti doma na toplem. Prosim tudi, če bi kaj več napisali o Prekmurju, ker sem od tam doma in me zanima. Zelo me zanima tudi šport, predvsem nogomet in bi bil zelo vesel, če bi objavili nogometne rezultate prve in druge lige.

*Jože in Dragica Horvat, Calgary,
Alta, Kanada*

PODBOČJE POD GORJANCI

Pošiljam naročnino za prihodnje leto in prosim, da me uvrstite med redne naročnike lepe in zanimive revije Rodna gruda. Če je možno, bi vas tudi prosila, da ob priliki kaj napišete o Podbočju in Kostonjci pod Gorjanci. Želim vam veliko uspehov pri urejanju revije, in da bi Rodna gruda našla pot do vseh slovenskih družin širom po svetu.

*Justina Turk, St. Michael,
Alta, Kanada*

NAJLEPŠE IN NAJBOLJŠE

Šest let že živim v Švici in sem stalno iskala nekaj, kar bi me povezovalo z

domovino. Zdaj sem na srečo od prijatelja izvedela, da je Rodna gruda najlepša in najboljše, kar nas Jugoslovane v tujini povezuje z našo lepo domovino. Naročam se torej na Rodno grudo in želim, da bi mi jo čimprej začeli pošiljati. Sem zelo bolna in upam, da mi bo to pomagalo priti na noge.

Vse v uredništvu in vso Slovenijo lepo pozdravlja rojakinja iz Švice, obenem pa vsem rojakom po svetu želim srečno novo leto!

Vida Bastl, Bellach, Švica

BELOKRANJEC

V prilogi vam pošiljam naročnino za Rodno grudo in prispevek za tiskovni sklad. Rodna gruda je res pohvale vredno urejena, ker nam prinaša izvrstno lepe slike iz domovine, naše lepe Slovenije in od drugod po svetu.

Doma sem iz takrat morda najrevnejše vasi v Beli krajini, vasi Zilje pri Vinici. V Ameriko sem odšel v novembru leta 1920.

Ne vem, če vam je znano: 23. junija 1978 je v Pittsburgu umrl rojak Frank Lokar, ki je bil gotovo znan tudi Slovenski izseljenski matici.

Ob koncu pošiljam vsem lep rojaški pozdrav. Pozdravljam tudi vse bralce Rodne grude, kjerkoli so po širnem svetu.

*Joseph Cadonic, Pittsburgh,
Pa., ZDA*

IZ THUNDER BAYA

Spet je minilo leto in potekla je moja naročnina. Pošiljam vam ček. Revija Rodna gruda se mi zelo dopade. Od kar jo prejmem, ste jo izboljšali sto odstotno. Lepo branje in prelepe slike, da jo težko pričakujem vsak mesec.

Tu v Thunder Bayu nas je okrog 150 slovenskih družin. Skoraj vsi smo si zgradili lepe domove, nekateri večje, nekateri manjše. Gospodarsko smo vsi zelo napredovali. Glede kulture pa smo precej na slabem. Imamo tri društva in tako smo razbiti, da ne more uspeti ne eno ne drugo. Smo pa tu iz vse Slovenije. Ker se starejši ne moremo prav zediniti, je tudi naša mladina prikrajšana.

Prosil bi vas, ko bi dali v Rodno grudo tudi kakšen roman iz preteklosti. Lepi romani so kakor magnet za revijo in pritegnejo več bralcev, posebno starejših. *Jožef Černigoj, Thunder Bay,
Ont., Kanada*

Že nekaj zadnjih let potekajo pri nas ob božičnih in novoletnih praznikih, ko pridejo za nekaj dni v domovino tisoči naših rojakov, ki so začasno zaposleni v tujini, sestanki, razgovori s temi ljudmi, začasno odtrganimi od našega družbenega življenja, nikakor pa ne odpisanimi. Po prvih navdušujočih izjavah nekaterih udeležencev teh sestankov pa je to navdušenje kmalu splahnelo in sestanki so bili iz leta v leto slabše obiskani. Mnogi so se spraševali, zakaj je prišlo do tega, hkrati pa so se sami dobro zavedali, kje so pomanjkljivosti teh sestankov.

Najprej moramo povedati, da nikoli ni bila vprašljiva uspešnost teh sestankov tam, kjer so jim resnično imeli kaj povedati. Seveda dovolj zanimivega za rojake, ki živijo na tujem, vemo pa, da se ta zanimanja dostikrat razhajajo z nami, ki živimo doma. Po drugi strani pa marsikje kljub temeljitim pripravam niso mogli odgovoriti na vsa vprašanja, ki so jim jih postavljali rojaki iz tujine — spet zato, ker niso poznali njihovih temeljnih interesov. Nesmiselno je spuščati se v dolgočasne prikaze razvoja posameznih občin, krajevnih skupnosti ali regij, razlagati kratkoročne in srednjeročne načrte in podobno, če hkrati s tem v tej občini ali regiji rojakom, ki bi se radi vrnili v domovino, ne moremo zagotoviti, da bodo dobili obrtno dovoljenje, da bodo lahko kupili zazidljivo zemljišče, da bodo dobili delo v tovarni, da jih bodo v tej tovarni sprejeli kot svoje, da jim bodo upoštevali delovne izkušnje, ki so si jih pridobili med delom v tujini. Ob vsem tem si mnogi naši rojaki, ki so začasno zaposleni v tujini, niti ne upajo povedati, da pričakujejo med drugim tudi to, da jih ljudje ne bodo zmerjali z »auslenderji«, da jih bodo sprejeli kot ljudi, ki se bolj zaradi narodnostne zavesti kakor pa zaradi denarja vračajo v domače kraje. Mnogi se zavedajo nekajletne izgube svojega življenja, saj so bili med bivanjem v tujini pogosto razdvojeni, raztrgani, tujci, in bi se po vrnitvi radi tudi enakopravno vključili v naše samoupravno življenje, mi pa jim tega pogosto ne znamo omogočiti.

Jože Prešeren

NOVOLETNA POSLANICA PRESEDNIKA TITA

Predsednik republike Josip Broz Tito je ob novem letu 1979 čestital vsem delovnim ljudem in občanom SFR Jugoslavije, ob tem pa se je dotaknil tudi uspehov, ki smo jih v preteklem letu dosegli v našem socialističnem samoupravnem razvoju in zunanjepolitični dejavnosti naše države. Poudaril je, da je v gospodarskem razvoju naša država v letu 1978 kljub neugodni situaciji v svetu dosegla pomembne uspehe, vendar pa bo treba v prihodnje še bolj kot doslej skrbeti za višjo produktivnost, racionalno porabo in zmanjševati primanjkljaj v zunanjetrgovinski menjavi. Le tako bomo lahko zagotovili tudi nenehno izboljševanje življenjske ravni.

Zunanjepolitična dejavnost je v zadnjem letu okrepila neodvisni mednarodni položaj naše države, je dejal predsednik Tito, kar je naš najvišji nacionalni interes, hkrati pa tudi temelj našega vse večjega deleža k urejanju problemov, ki bremene svet. Jugoslavija bo kot neuvrščena država tudi v prihodnje hodila po poti enakopravnega sodelovanja, ki ga bo prežemalo medsebojno spoštovanje, sodelovanje z vsemi državami, ne glede na njihovo velikost, moč in opredelitve. To sodelovanje se nikoli v preteklosti ni razvijalo v škodo drugih držav in se tudi v prihodnje ne bo.

LEPI REZULTATI IN PROBLEMI

Na zadnjem lanskem skupnem zasedanju vseh zborov slovenske skupščine je spregovoril o predlogu resolucije o politiki izpolnjevanja srednjeročnega načrta SR Slovenije v letu 1979 predsednik slovenske vlade dr. Anton Vratuša. Dejal je, da je naša republika v prvih treh letih srednjeročnega načrta dosegla pomembne rezultate, nakopili pa so se tudi določeni problemi. Menil je, da se je treba dosledneje boriti zoper inflacijo, izboljšati ekonomske odnose s tujino, odpraviti gospodarsko nestabilnost. Zmanjšati je treba odvisnost združenega dela od posojenega denarja, denar za naložbe bi morali zagotavljati predvsem s povečano produktivnostjo dela.

KRAIGHERJEVE NAGRADE

V prvih dneh letošnjega leta so na Gospodarski zbornici Slovenije v

Ljubljani že enajstič podelili Kraigherjeve nagrade gospodarstvenikom in organizacijam združenega dela za izjemne dosežke v gospodarstvu. Letošnje nagrade so prejeli: Boris Andrijanič, direktor novomeške tovarne zdravil Krka, Janez Lanšček za izjemne dosežke v tovarni oblačil in perila Mura v Murski Soboti, Miran Rižner za pomemben prispevek k tehnološkemu in poslovnemu napredku tovarne kemičnih izdelkov Belinka, Alojz Rožman, glavni direktor kemične industrije Iplas v Kopru. Za izjemne dosežke pri razvoju in uvedbi proizvodnje nekaterih terenskih tovornjakov v mariborskem TAM pa je dobila nagrado skupina strokovnjakov: Jože Ciglencečki, Janez Florjančič, Marjan Pihler, Vlado Stojanovič, Blaž Topolovec in Albert Vide.

FRANJA V OKRILJU UNESCA

Skupščina občine Idrija je dala soglasje o tem, da se slovenska vojaška partizanska bolnišnica Franja pri Cerknem vpiše v mednarodni register svetovne kulturne in naravne dediščine, ki se vodi pri medvladnem komiteju UNESCA v Parizu.

FILM LETA

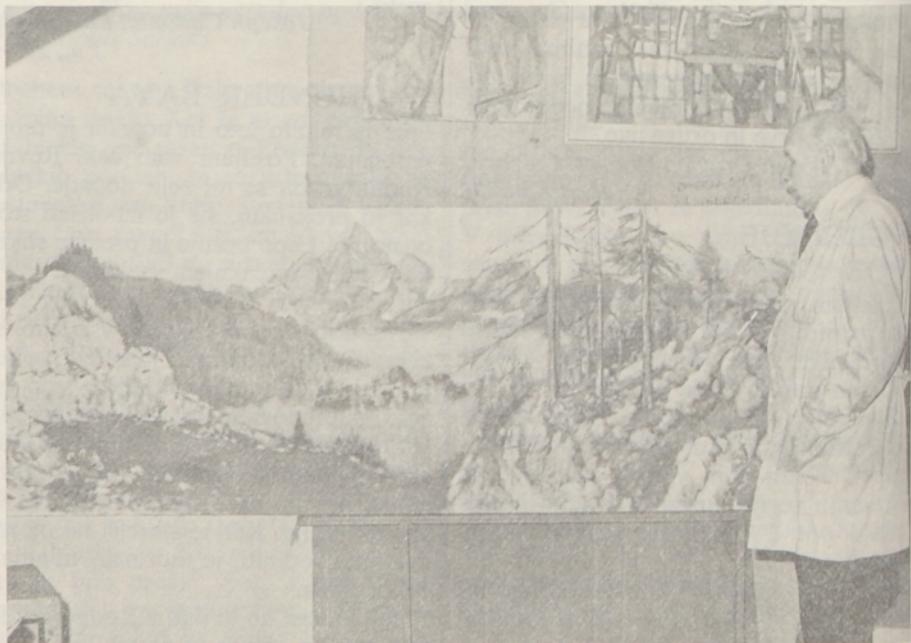
Jugoslovanski filmski kritiki so v anketi, ki jo je izvedel eden izmed jugoslovanskih dnevnikov, odločili, da za najboljši jugoslovanski film leta 1978 proglase celovečerni film mladega režiserja Lordana Zafranovića »Okupacija v 26 slikah«.

ŽIVAHNI MEJNI PREHODI

Mejne prehode med Jugoslavijo in Italijo je le v letu 1978 prestopilo več kot 31 milijonov 724 tisoč potnikov, kar je za 700 tisoč več kot v letu prej. Rekord so na teh mejnih prehodih dosegli leta 1976, ko je mejo prestopilo skoraj 50 milijonov ljudi.

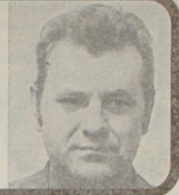
IZVOZ ŽIVIL RASTE

Jugoslavija je v letu 1978 izvozila za več kot 12 milijard dinarjev kmetijskih pridelkov in živil, kar predstavlja 12 odstotkov celotnega jugoslovanskega izvoza. Obenem se je zmanjševal uvoz živil. Lani so naši kmetovalci prvič po 30 letih izvozili tudi pšenico, precej deviz pa so ustvarili tudi z izvozom semen jugoslovanskih žlahtnih sort pšenice, koruze in drugih poljščin. Prvič so lani izvažali sončnice in olje, vse bolj pa raste tudi izvoz vin in žganih pijač, hmelja in drugih kmetijskih pridelkov.

Akademski slikar Nikolaj Omersa iz Ljubljane je za »slovensko« sobo v novem domu »Triglav« v Buenos Airesu, Argentina, izdelal veliko oljno sliko Triglava, simbola tolikega števila slovenskih društev po svetu (velikost slike 300 × 100 cm) — foto: Janez Zrnc

JUGOSLAVIJA IN SVET

RADENSKA PRODAJA VSE VEČ NA TUJE

Radenska, največji jugoslovanski proizvajalec mineralne vode, je lani prodala doma in na tujem skoraj 215 milijonov litrov mineralne vode in brezalkoholnih pijač. Zlasti se je povečala prodaja brezalkoholnih napitkov na osnovi mineralne vode.

Radenska je ostala tudi največji jugoslovanski izvoznik slatine. V dvanajst držav so prodali skoraj sedem odstotkov celotne proizvodnje. Skoraj tri četrtine so kupili sosede Avstriji, na drugem mestu je ZR Nemčija, na tretjem pa Italija. Prodaja radenske slatine poteka vse bolj uspešno tudi v drugih državah, še posebno v Kanadi.

JUGOSLOVANI SMO MLADI

Pet in pol milijona prebivalcev Jugoslavije še ni praznovalo svojega sedemindvajsetega rojstnega dneva, kar pomeni, da predstavlja mladina skoraj četrtino našega prebivalstva, s čimer spadamo Jugoslovani v povprečju med najmlajše v Evropi. Med našimi republikami in pokrajinami spada med »najmlajše« avtonomna pokrajina Kosovo.

PREMALO AVTOMOBILOV

Na jugoslovanskih cestah je že več kot dva milijona avtomobilov, kar pomeni, da je za volanom vsak deseti Jugoslovani, še vedno pa spada avtomobil med najbolj iskane industrijske izdelke. V lanskem letu so jugoslovanski proizvajalci izdelali skupno okrog 250.000 vozil, uvoženih je bilo 34.000 vozil, kljub temu pa je bila ponudba še vedno manjša kot povpraševanje. Sodeč po dosedanjih podatkih avtomobilov tudi letos ne bo dovolj, čeprav bodo kupci lahko kupili prek 300.000 vozil.

Tovarna »Crvena zastava« bo letos izdelala 213.500 vozil, IMV iz Novega mesta (renault) 63.000 vozil, TAS iz Sarajeva (volkswagen) 15.000 vozil in Cimos iz Kopra (citroen) 15.000 vozil.

GORENJE

ZA 68 PROGRAMOV

Sestavljena organizacija združenega dela Gorenje iz Velenja bo najpozneje do leta 1980 ponudila tržišču televizijski sprejemnik z možnostjo izbiranja 68 programov, kot posebna zanimivost pa bo tudi možnost neposrednega vključevanja v satelitski program.

DVE VRSTI TERORIZMA?

Konec minulega leta je prišlo v odnosih med Jugoslavijo in Zahodno Nemčijo do začasne krize, ki je vredna omembe, ker je zelo ostro zastavila nekatera tudi načelna vprašanja, ki so širšega pomena in presegajo okvire zahodnonemško-jugoslovanskih odnosov.

Povodi in osnovna dejstva so na kratko tale: v začetku poletja 1978 so jugoslovanski varnostni organi na jugoslovanskem ozemlju aretirali štiri zahodnonemške državljane, ki so bili osumljeni terorističnih dejanj. Jugoslovanske oblasti so uvedle preiskavo, ki je trajala več mesecev in med katero so skrbno proučile ves dokazni material, ki so ga poslale zahodnonemške oblasti in na osnovi katerega je ZR Nemčija zahtevala izročitev osumljencev. Po temeljiti in nepristranski preiskavi je ustrezno jugoslovansko sodišče razsodilo, da zahodnonemška zahteva za izročitev ni utemeljena, ker krivda osumljencev ni dokazana. Izročitev je bila zavrnjena, štirje osumljenci pa izpuščeni.

To se je zgodilo novembra. Sklep jugoslovanskega sodišča je povzročil v Zahodni Nemčiji izredno močno protijugoslovansko gonjo v časopisju, na televiziji, desničarski politiki so grmeli proti Jugoslaviji, celo v vrstah vladajoče stranke in vlade je prišlo do napadov na Jugoslavijo. Glavni očitek je bil, da Jugoslavija zavestno in namenoma ščiti teroriste, ki rušijo in napadajo zahodnonemški pravni in ustavni red itd. Oprostilno sodbo beograjskega sodišča so povezovali s tem, da Zahodna Nemčija ni hotela izročiti Jugoslaviji nekega Bilandžića, terorista in kriminalca, ki je deloval v ZR Nemčiji. Zahodnonemške oblasti so ga zaprle, zahodnonemško sodišče je odločilo, da ga je treba izročiti Jugoslaviji, vlada ZR Nemčije pa je to odločitev lastnega sodišča preklicala. Oprostitev štirih zahodnonemških osumljencev naj bi bila torej nekakšno jugoslovansko »maščevanje«.

To so torej dejstva in povodi; ne bomo se spuščali v polemiko o njih, ker je bilo o tem pri nas in v svetu že dovolj napisanega z vseh možnih zornih kotov. Vsa zadeva nas zanima z nekega drugega vidika.

Gre namreč za tole: jugoslovansko sodišče je na osnovi dokazov, ki so mu bili na razpolago, sprejelo določen sklep, po katerem se je potem ravnala jugoslovanska vlada. In ker sklep in iz njega izvirajoča dejanja niso bila pogodu ZR Nemčiji, je le-ta sprožila izredno široko in močno akcijo pritiska na Jugoslavijo, napadov in klevetanja. V tej akciji je vlada ZR Nemčije dovolila kršitev lastnih zakonov. Tako je na primer 25. 11. 1978 v Frankfurtu 300 pripadnikov fašistične emigracije demonstriralo po ulicah in nosilo 50 transparentov z gesli, ki grobo žalijo predsednika Tita — predsednika tuje države, kar je po zahodnonemški zakonodaji prepovedano. Vendar policija ni posredovala. 2. 12. 1978 so neznanci v Tuttingenu streljali na našega diplomata. Policija je naše predstavnike obvestila, da se pripravlja atentat, poslala je dva policijska avtomobila pred poslopje jugoslovanskega kluba, kjer se je zadrževal naš diplomat, toda ko so streljali nanj, v bližini poslopja nenadoma ni bilo ne policijskih avtomobilov ne drugega varstva.

Podobne primere bi lahko še naštevali. Očitno je, da imajo zahodnonemške oblasti dvojna merila: strašno so občutljive, kadar gre za terorizem ali samo sum vanj, ki je naperjen proti ZRN, zelo »širokosrčne« pa so, kadar gre za protijugoslovanski terorizem na zahodnonemškem ozemlju in vse prepogosto delajo »v rokavicah« s pripadniki jugoslovanske fašistične in teroristične emigracije.

Protijugoslovanski val se je proti koncu leta začel polegati in Zahodna Nemčija je po uradnih diplomatskih kanalih izrazila željo, da se stvari uredijo in da odnosi med Jugoslavijo in ZR Nemčijo ostanejo razvejani, plodni in dobri. Jugoslavija seveda nima nič proti temu, saj je močno zainteresirana za dobre odnose z ZR Nemčijo. Toda ti odnosi morajo biti enakopravni in temeljiti morajo na enakih obveznostih — moralnih in političnih — obeh strani. Dvojnih meril pač ne more biti, najmanj pa takih, po katerih bo terorizem naperjen proti ZR Nemčiji kriminal (kar po jugoslovanskem mnenju seveda je), terorizem naperjen proti Jugoslaviji bo pa — plemenit politični boj (kar naj bi bil po mnenju nekaterih zahodnonemških krogov).

Janez Stanič

V AJDOVŠČINI so slavili 30-letnico glasbene šole, ki je vsa leta doslej ohranjala primorsko glasbeno tradicijo in razvijala kulturne vrednote na tem delu Primorske. V letošnjem letu obiskuje ajdovsko glasbeno šolo 182 učencev, ki kot solisti ali vključeni v ansambel in pevski zbor uspešno nastopajo na raznih prireditvah.

Na BLEDU so v počastitev dneva republike slovesno odprli nov dom Avto-moto društva. Zgradili so ga z lastnimi sredstvi in z velikim prizadevanjem občanov, ob otvoritvi pa so prejeli odličja in priznanja najpožrtvovalnejši društveni člani.

S položitvijo temeljnega kamna za nov proizvodni obrat sežanske tovarne pletenin bodo BRKINI, eno najmanj razvitih območij v Sloveniji, dobili še en industrijski objekt. Pripomogel bo, da se bodo Brkini po dolgoletni gospodarski, prometni in kulturni izolaciji vključili v vsesplošen družbeni razvoj. Nov proizvodni obrat bo meril 1.300 kvadratnih metrov, v njem pa bo zaposlenih 80 delavk, ki bodo izdelovale otroške, ženske in moške pletenine.

S podelitvijo priznanj in nagrad Metoda Badjуре, revije Stop in Novega tednika so v CELJU slovesno zaključili teden domačega filma. Badjurove nagrade in priznanja so dobili film Praznovanje pomladi, snemalec Janez Verovšek za kamero v kratkih filmih Žabe in Če kruhek pade na tla, kolektiv redaktorjev filmskega programa pri TV in novinarjev kulturno informativnih oddaj, ki spremljajo problematiko filma, Irena Kranjc za debut v filmu Ko zorijo jagode in Mako Sajko za režijo kratkega filma Narodna noša. Revija Stop in Novi tednik sta podelila nagrade Zvonetu Agrežu, Zvezdani Mlakarjevi in Zvonetu Hribarju za igralske dosežke.

Po več letih gledališke suše so v ČRNOMLJU ponovno pripravili gledališki abonma in se bodo tako v Črnomlju in Semiču do poletja zvrstile otroške, mladinske in predstave za odrasle. Prvo se bo predstavilo Mladinsko gledališče iz Ljubljane s Pavliho in Mico, potem pa ljubljansko Mestno gledališče z Vdovo.

V GORJU so prenovili TVD Partizana; dodali so mu nekaj novih prostorov in uredili centralno kurjavo. TVD Partizan Gorje je ob Dnevu re-

publike prejel Bloudkovo plaketo za razvoj telesne kulture in za uspehe v smučarskih tekih, domačinu Stanetu Bregantu pa so na proslavi v Gorjah podelili diplomu za zasluge in pomoč pri gradnji doma in za prizadevnost na telesno-kulturnem področju.

V GROSUPLJEM so odprli novo pekarno, ki bo spekla 3.500 ton kruha letno. Sedaj bodo izboljšali ponudbo in že pečejo dvajset vrst kruha, tudi po starih receptih, se pravi, da je nekatere vrste kruha potrebno peči tudi po štiri ure. Denar za novo grosupeljsko pekarno so dali delavci pekarnе, Mercator in Žito iz Slavonije, ki tudi dobavlja moko.

V HALOZAH so v Dolanah odprli novo tovarno hidropnevmatske opreme in strojev, ki jo je na tem manj razvitem področju zgradilo proizvodno podjetje Olga Meglič iz Ptuja. Gradi-tev nove tovarne s skupno površino 3.500 kvadratnih metrov je z opremo vred veljala blizu 60 milijonov dinarjev. Pomemben je podatek, da odpira tovarna blizu 90 novih delovnih mest; dobro tretjino novih delavcev so že zaposlili, število 90 na novo zaposlenih pa bodo sklenili predvidoma do konca maja. Z dograjevanjem tovarne in razširitvijo proizvodnega programa se bo število na novo zaposlenih še zviševalo.

Na JAVORNIKU so zgradili novo šolo koroških jeklarjev. Je najsodobnejše opremljena in je za učence v tem kraju zares pomembna pridobitev, saj bodo imeli v njej odslej le enoizmenski pouk.

V KRIŽEVCIH pri Ljutomeru so pričeli s proizvodnjo valilnih in konzumnih jajc in brojlerjev v osmih kokošnjakih. V objektih, vrednih več kot 25 milijonov dinarjev, bodo letno proizvedli deset milijonov valilnih jajc, ki jih bodo izvažali tudi na Hrvaško.

Ob dnevu republike so v LIMBUŠU pri Mariboru izročili namenu novo žagarno, ki je najsodobnejša v srednji Evropi. Njena zmogljivost je do 60 tisoč prostorskih metrov iglavcev pri enoizmenskem obratovanju. Vse delo je v njej mehanizirano, vse je »v rokah« elektronike, ki jo nadzoruje le nekaj delavcev. Naporno dosedanje delo in cepine so zamenjali stroji.

Akademija za likovno umetnost v LJUBLJANI bo ustanovila oddelek za

oblikovanje. Vzgajali bi naj na njem strokovnjake, ki bi bili kos vse večjim zahtevam industrijske proizvodnje. Več tovarn je že izrazilo potrebo po tovrstnih visoko specializiranih oblikovalcih. Akademija pa načrtuje še eno novost: stalno večerno šolo za likovno izobraževanje. Tako si bodo lahko izpopolnjevali likovno znanje tisti, ki so zaposleni ali študirajo na drugih visokih šolah.

Do pomladi se bodo v LJUTOMERU vrstile prireditve ob 75-letnici tukajšnje dramske skupine in bogate kulturne tradicije. Izšel bo tudi poseben zbornik gledališke skupine; v njem bodo zanimivi podatki o ustanovitvi Sokola v Ljutomeru leta 1903, čeprav segajo korenine dramske dejavnosti v tej občini v leto 1876. Pokroviteljica praznovanja je ljutomerska občina, organizirajo pa ga člani kulturnoumetniškega društva Ivan Kaučič.

V MARIBORU je bil 16. festival z nazivom Kurirček, njegove prireditve pa potekajo pravzaprav med šolske mladino v vseh republikah vse šolske mesece. Festival Kurirček spodbuja in strokovno spremlja ustvarjanje mladih na področju besedne umetnosti, likovnega izražanja in glasbe.

Celotna gledališka prostorska problematika v MARIBORU bo rešena postopno, v štirih etapah. V zadnji, četrti etapi bo prišla na vrsto dozidave nove dvorane (za 1600 obiskovalcev) z novim, velikim odrom; dograjena naj bi bila do konca leta 1985.

Predstavniki vrtnarskih delovnih organizacij iz Slovenije in Hrvaške so na svojem delovnem srečanju v MARIBORU sklenili tesneje sodelovati. Sodelovanje se bo odslej nanašalo na napredek in razvoj stroke, na usmerjanje in usklajevanje razvoja za hitrejšo in boljše urejevanje strokovnih in znanstvenih problemov. Vrtnarske delovne organizacije bodo tudi usklajevale nakup in prodajo cvetja doma in na tujem, izmenjevale izkušnje, pripravile skupne strokovne ekskurzije in nabavljale ustrezno opremo. Ustanovile bodo tudi posebne odbore za javno zelenje, za blagovni promet in cvetličarne.

MESTINJE bo prva postaja nove turistične poti na celjskem območju; pot pa bo vodila v Podčetrtek in Atomske toplice, Olimje, Virštanj, Kozje, Podsredo, Trebče, Bistrico ob

Sotli, na Bizeljsko, Klanjec in Kumrovec. Nova turistična pot še nima dokončnega imena, največ njenih organizatorjev pa se zavzema za naziv Po Kozjanskem.

V Novoteksovi predilnici v METLIKI so ob 20-letnici podelili zaslužnim članom kolektiva plakete, nagrade in državna odlikovanja, odprli muzejsko zbirko NOB, spominsko obeležje na Ivčevi hiši, v bližnjem Podzemlju pa so začeli graditi novo šolo.

V NOVEM MESTU so odprli muzej NOB in ljudske revolucije, ki ga bo upravljal Dolenjski muzej. Denar zanj so delovni ljudje in občani zbirali dve leti, znatno vsoto pa je primaknila republiška kulturna skupnost.

V RAKIČANU so odprli novozgrajeni socialni zavod za varstvo in nego starostnikov. Pomurje je nov dom potrebovalo že pred desetimi leti, saj dosedanja zavoda v Rakičanu in Lokavcih pri Ljutomeru nista mogla sprejeti vseh kandidatov in še manj tistih, ki so potrebni stalne bolniške nege. Sodobni zavod so zgradile skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja in občinske skupnosti socialnega skrbstva Murska Sobota, Gornja Radгона in Lendava. V njem je 137 postelj, od tega 60 za bolniško nego.

Krajevna skupnost v ŽIREH se je odločila, da bo ustanovila lokalno radijsko postajo. Povezali so se z RTV

Ljubljana, kjer so dobili zagotovilo, da jim bodo pri tem pomagali, tako tehnično kot organizacijsko. Tehnična skupina je že izdelala oddajnik, anteno in vse drugo, kar sodi zraven. Računajo, da bodo s to lokalno radijsko postajo pokrivali Žiri in večji del Poljske doline.

PRED 50 LETI SO ODKRILI POTOČKO ZIJALKO — Letos mineva pet desetletij, odkar je dr. Srečko Brodar, naš znani strokovnjak za paleolitik, pod Olševo planino v Karavankah odkril znamenito lovsko postojanko iz ledene dobe. Na višini 1700 metrov nad Logarsko dolino, od koder je čudovit razgled, si je predzgodovinski človek ustvaril svoj dom v 115 metrov dolgi in 20 do 40 metrov široki naravni duplini. Sem je prinašal težke jamske medvede, pékel njihovo meso, iz kosti izdeloval orožje in orodje, kože pa je porabil za oblačila. Raziskovalci, ki so jamo raziskovali sedem let, so našli ostanke najmanj 1500 medvedov pa tudi ostanke risov, svizcev, volkov, lisic ter ogromno zbirko koščene orodja, med katerim ni manjkalo koščenih igel za šivanje.

Zdaj je duplina na videz sicer prazna, a če bi se kdo lotil kopati, bi najbrž še kaj našel. Drugače pa je to čudovita izletniška točka za jesenske dni, slabi dve uri hoda od ceste v Podolševi.

Foto: Albina P.

EDVARDA KARDELJA, člana predsedstva SFRJ in predsedstva CK ZKJ, so slovesno razglasili za prvega častnega doktorja mostarske univerze, ki je najmlajša v državi. Ko se je zahvalil za visoko priznanje, je še posebej poudaril vlogo mladih univerz pri visokošolskem izobraževanju.

Akademik in dramatik **BRATKO KREFT** je končal novo dramsko besedilo z naslovom »V ječi življenja«. V njem se je lotil obdelave poslednjih dni pesnika Franceta Prešerna s posebnim poudarkom na hudih razmerah, v katerih je naš velikan pesniške besede živel in umrl. Delo bo predvidoma postavljeno na oder v prihodnji sezoni.

Akademik **JOSIP VIDMAR** pripravlja knjigo svojih spominov na vrsto slovenskih književnikov in kulturnih delavcev, med katerimi so Ivan Cankar, dr. Ivan Prijatelj, dr. Karel Dobida, Pavel Golia, Marij Kogoj, Miran Jarc, Prežihov Voranc, dr. Anton Novačan in Oton Župančič.

ZORAN KRŽIŠNIK, ravnatelj Moderne galerije v Ljubljani, bo v kratkem prejel pergamentno listino iz Vercellija v Italiji, kjer stoluje Accademia Internazionale di Santa Cruz del Gran Collare d'Oro »del Astralismo« di Belle Arti, Lettere e Cultura. Predsedniški svet in senat akademikov te mednarodne ustanove je sklenil imenovati profesorja Zorana Kržišnika »za dosmrtnega člana s široko nalogo vzgajanja umetnikov, literatov, znanstvenikov. Te časti je deležen v priznanje za svoje pomembne zasluge na umetniških področjih,« je zapisano v obvestilu sekretariata akademije.

Akademski slikar in revolucionar **BOŽIDAR JAKAC** je podaril Kragujevcu 52 slik in grafik od skupno 453 del, ki so bila razstavljena v tamkajšnji umetnostni galeriji. Dela, ki bodo v prihodnje stalno razstavljena v kragujevski galeriji, so pretežno portreti in skice iz obdobja NOB.

MARIJA BITENC-SAMČEVA, altistka s statusom svobodne umetnice, je imela na bavarskem radiu v Münchnu koncert jugoslovanskih in slovenskih pesmi. Za pomlad pripravlja nastop na ljubljanskem radiu in še druge koncerte doma in na tujem, redno pa sodeluje z Glasbeno mladino Slovenije in koncertira po šolah.

OBLIKOVALCI IŠČEJO IZRAZ NARODNE IDENTITETE

INDUSTRIJSKO OBLIKOVANJE NA SLOVENSKEM

Industrijsko oblikovanje je od nekdaj veljalo za stroko, ki ji ni mogoče posebej določiti države njenega izvora. V zadnjih letih se je tudi pri nas dokončno utrdil poklic industrijskega oblikovalca, toda le malokdo je začel razmišljati o tem, kako bi tudi v to stroko začel uvajati načela nacionalne identitete, tudi folklorne elemente in druge ideje iz naše narodne zakladnice. Znani slovenski oblikovalec Janez Suhadolc je v nekem članku zapisal anekdoto ob obisku znanega japonskega grafičnega oblikovalca v Ljubljani. Razkazali so mu Ljubljano, nazadnje pa jih je vprašal, kje bi si lahko ogledal izdelke naših oblikovalcev. V dobri veri so ga odpeljali v trgovino Interior, ki je bila takrat resnično zgledna v tem po-

gledu in za naše razmere, tam pa jih je japonski strokovnjak presenetil z izjavo, češ da lahko take stvari vidi povsod po svetu in da ga zanimajo predvsem taki izdelki, kjer bi lahko začutil izvirno ustvarjalnost našega okolja. Po naključju je poleg trgovine tudi poslovalnica trgovskega podjetja »Dom«, ki prodaja spominke in tudi nekaj drugega »narodnega« blaga. Na njihovo presenečenje se je Japonec z velikim zanimanjem ustavil prav tukaj. Šele ob izdelkih v tej trgovini se mu je zazdelo, da je prodrl v značilne in samo naši deželi lastne oblike...

Danes si je že skoraj nemogoče predstavljati tovarno katerekoli stroke, ki bi med drugimi strokovnjaki ne zaposlovala tudi industrijskega oblikovalca, designer-

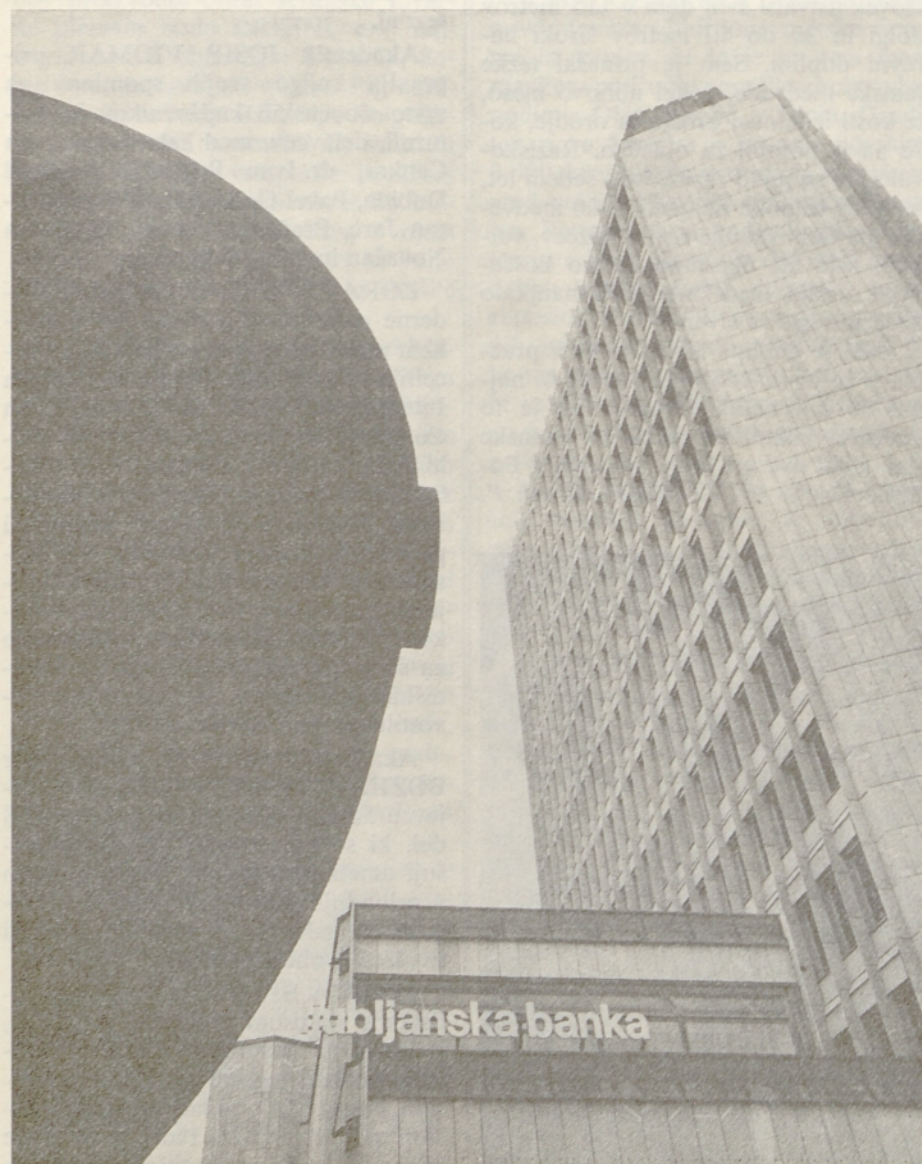
ja. Še posebej je na tem področju občutljiva tista industrija, ki mora s svojimi izdelki sodelovati v močnem mednarodnem konkurenčnem boju, to pa je, vsaj v slovenskih razmerah, zlasti pohištvena in elektronska industrija, zato ni naključje, da v prvi veji pri nas slovi zlasti tovarna pohištva Stol iz Kamnika, v drugi pa združeno podjetje Iskra. V večini primerov so pri nas trenutno industrijski oblikovalci diplomirani arhitekti, snuje pa se poseben oddelek za industrijsko oblikovanje, ki naj bi že letošnjo jesen zaživel v okviru ljubljanske akademije za likovno umetnost.

IŠČEJO V NARODNEM BLAGU

Jeseni preteklega leta je bil v Tokiu na Japonskem svetovni kongres unikatnih oblikovalcev (World Craft Council), na katerem je s samostojnim referatom sodeloval tudi že omenjeni slovenski oblikovalec Janez Suhadolc, sicer asistent za prostoročno risanje in barvne študije na ljubljanski fakulteti za arhitekturo. V svojem prispevku je želel opozoriti med drugim tudi na dosedanje dosežke jugoslovanskih oblikovalcev pri iskanju narodnostne identitete, obenem pa tudi na neizčrpno narodno zakladnico, ki so jo pogosto ustvarjali anonimni ustvarjalci po ljudskih vzorih.

»Industrijsko oblikovanje je od nekdaj želelo vzpostaviti enoten, mednarodni slog, ki pa je imel seveda svoj izvor v zahodni Evropi,« je v razgovoru dejal Janez Suhadolc, »danes pa si vsi oblikovalci prizadevajo, da bi se uveljavili z nečim novim, izvirnim, za to pa je v veliko primerih mogoče najti pobude prav v narodnem blagu. Najzgovornejši primeri na tem področju so oblikovalci konfekcije, v modni industriji, kjer imamo tudi Jugoslovani nekaj primerov, ki so vzbudili veliko pozornost tudi v drugih državah. Vendar pa v tem ne vidim samo problema industrijskega oblikovanja temveč je podobno tudi v primeru arhitekture, glasbe, književnosti — ob tem naj omenim sodobno slovensko pesnico Svetlano Makarovič, ki se zavestno zgleduje po narodni pesmi —, glede samih industrijskih izdelkov pa je morda vse skupaj nekoliko težje. Kljub temu pa bi rad opozoril na danes tako množičen industrijski izdelek — avtomobil. Zakaj se ravno francoski avtomobili odlikujejo po svoji svojstveni obliki, vsi drugi pa bi bili lahko narejeni kjerkoli?«

Tokijskega kongresa se je Janez Suhadolc udeležil kot predstavnik slovenskega društva likovnih oblikovalcev, že pred tem pa je s svojim prispevkom sodeloval tudi na podobnem mednarodnem srečanju v Krakovu na Poljskem. Prosili smo ga, da bi nam na kratko označil nekaj

Izsek iz sodobne slovenske arhitekture — stavba Ljubljanske banke v Ljubljani (foto: Joco Znidaršič)

osnovnih vsebinskih smernic svojega pri-
spevka.

V TOKIU O JUGOSLOVANSKIH VZORIH

»Ta kongres je bil, kot že rečeno, sre-
čanje unikatnih oblikovalcev, ki oblikuje-
jo v lesu, keramiki, kovini, vse to pa v
majhnih serijah. Vsi iščejo svojo identi-
teto, vsi iščejo vzore predvsem v svojih
domovinah. Vsi so se odločili, da ne
bodo sledili mednarodnemu — enotnemu
slogu oblikovanja, temveč, da bodo iskali
nekaj svojškega.«

Janez Suhadolc je hotel tudi medna-
rodno javnost opozoriti na jugoslovansko

folklorno zakladnico, na njeno pestro
zgodovino in tradicije.

»Hotel sem opozoriti na stvari«, pravi,
»ki jih pogosto jemljemo zgolj kot fol-
kloro, vendar pa so predvsem v tem ne-
izčrpne možnosti pri iskanju nacional-
nega izraza v oblikovanju. Če išče iz
narodove zakladnice glasba, zakaj ne bi
tudi oblikovalci.«

Oblikovalec Suhadolc nato omenja bo-
sanske opanke, ki niso samo folklorni
izdelek, temveč so lahko tudi kot gradivo,
ideja sodobnemu oblikovalcu. Zlasti
modni oblikovalci imajo ob tem velike
možnosti. Nekaj tovrstnih poskusov, ki
so vzbudili veliko zanimanja tudi v tu-
jini, že imamo, npr. pletilje iz Sirogojna,
želeli pa bi, da bi to prišlo v zavest vseh

oblikovalcev, zlasti pa bi morala na to
opozarjati šola.

Drugo izredno pomembno področje
oblikovalcev in seveda arhitektov je tudi
stanovanjska kultura. Že znani slovenski
raziskovalec jugoslovanske arhitekturne
dediščine Dušan Grabrijan je opozoril na
visoko stanovanjsko in bivanjsko kulturo
v Bosni, ki pa je danes že skoraj povsem
pozabljena. Danes se arhitekt in obliko-
valec sprašuje, čemu je bila civilizacija
vedno povezana z razpadom starega.
Stvari, ki so jih nekdaj zbirali in prouče-
vali samo zgodovinarji, etnologi, umet-
nostni zgodovinarji, postajajo vse bolj za-
nimive tudi arhitektom, oblikovalcem,
slikarjem. Pomembno spodbudo dajejo
ob tem lahko tudi stare obrti.

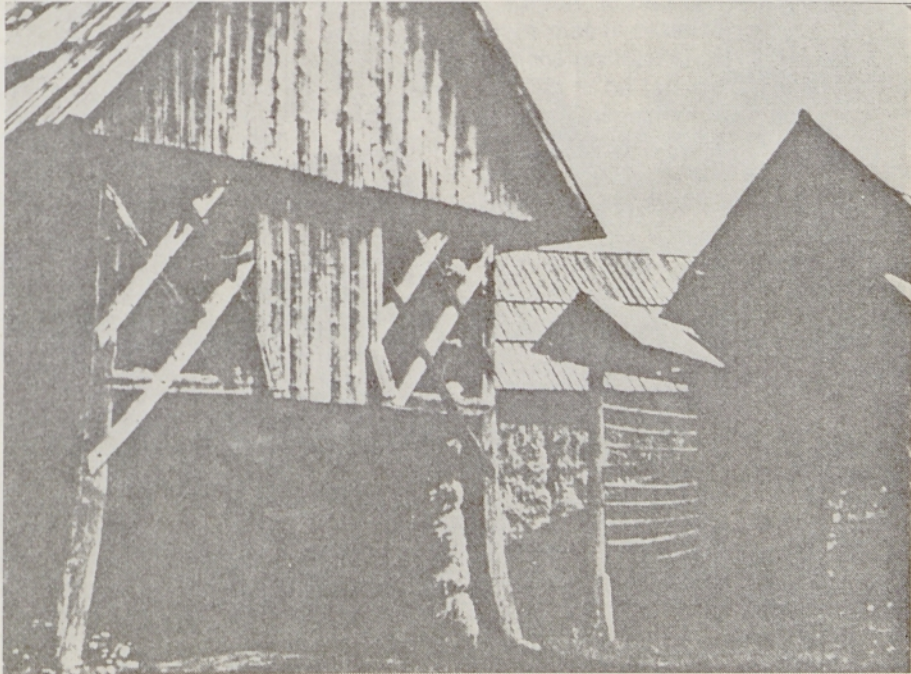
Prekmurski poslikani krožnik

Izdelki iz tolčenega bakra pred
trgovino in delavnico v Sarajevu.
Pozoren pogled na te posode razkriva
oblikovne, ritmične in proporcijske
zakovitosti v različnih variantah

Arhitektura osnovne šole v Kranjski gori — zgledovanje po slovenskih kozolcih

Oblikovalci pa v tej smeri iščejo tudi pri načrtovanju nove industrije. Tudi ta naj bi bila povezana s kvaliteto življenja. Delovna mesta v tovarnah so pogosto še vedno taka, da ljudje na njih niso zadovoljni. Treba si je prizadevati, pravi Suhadolc, da bi delavec užival ob svojem delu. Ob tem omenja — primer je sicer skromen — izdelovalca košar. Ta plete doma ali v okolju, ki mu najbolj ugaja, naredi nekaj manj, kot bi naredil v tovarni, vendar pa ob svojem delu očitno uživa.

»Utegne se zgoditi,« nadaljuje oblikovalec Suhadolc, »da se bomo morali v prihodnje bolj kot doslej vračati nazaj. Zavestno se bomo morali odločati za manjšo porabo, v tovarnah pa se bodo zavestno odločali za manjše serije. Delavec bo takrat postal osebnost s svojim lastnim pogledom na življenje, svobodnejši bo.

Prav te moje trditve so bile tudi v Tokiu sprejete še s posebno pozornostjo. Pravi šok je bil, ko sem dejal, da industrija ljudi ne osvobaja. Delo v železarnah npr. je pogosto za delavce prava muka, kljub najsodobnejši tehnologiji. Pogosto pa je tako tudi v pisarnah. Nasplošno premalo razmišljamo o delovnih mestih.«

IZHAJATI IZ GLOBIN NARODA

Katere slovenske izdelke bi lahko ocenili za dosežek v tem pogledu?

»Izreden dosežek je realizacija osnovne šole v Kranjski gori, delo arhitektke Majde Dobravec-Lajovic, ki išče svoje vzore v slovenskem kozolcu, in je torej nastala iz slovenske dediščine. Drug primer, ki ga moram omeniti, pa je spominski dom v Kolašinu v Črni gori, delo arhitekta Marka Mušiča.«

Oblikovalec Janez Suhadolc se veliko ukvarja tudi z grafičnim oblikovanjem. Vprašal sem ga, ali je moč tudi na tem področju moč doseči nekaj novega, svojskega, samo našega.

»Tudi grafično oblikovanje je industrijsko oblikovanje, le da je realizirano v tiskarni. Pri nas imamo nekaj oblikovalcev, ki so poskusili delati na osnovi narodnih tradicij. Moram pa priznati, da naročniki nekako z nezaupanjem sprejemajo take pobude. Sicer pa je pri nas grafično oblikovanje od vseh oblikovalskih zvrsti najbolj razvito. To je kultura sporočila, obrnjenega proti najširšemu krogu ljudi. Ta zvrst pa je toliko zanimivejša tudi zaradi tega, ker je tudi rezultat najhitrejši.«

»Lasten izraz v delovanju naroda,« pravi Janez Suhadolc, oblikovalec, ki je pri nas začel razmišljati nekoliko drugače o tem, kako bi tudi v to dejavnost vnesli nekaj več narodnostnih prvin, »je obenem pogoj za njegovo eksistenco. V naši književnosti je sicer to že dolgo znano. Že Fran Levstik je rekel, da bi morala literatura biti podobna drevesu, ki raste iz globin naroda in s svojimi plodovi in listjem hrani tla, iz katerih je vzniknilo. Taka in podobna spoznanja se nujno morajo vezati tudi na snovanja na drugih področjih in seveda tudi v oblikovanju.«

Tudi slovenske in jugoslovanske proizvodne dejavnosti se zavedajo, da mora imeti kvaliteten izdelek tudi primerno obliko. Pri teh željah in potrebah je še veliko zaprek, predvsem pa čutimo še vedno precejšnje pomanjkanje strokovnjakov. Dobra oblika pa vse bolj prihaja v zavest tudi pri družbenih organizacijah, ki posvečajo vse več pozornosti dobremu plakatu, grafični podobi velikih prireditev in podobno. Slovenski in jugoslovanski oblikovalci pa bodo imeli v prihodnje še veliko dela, če bodo hoteli uresničiti vse dobre pobude, zlasti veliko uspehov pa jim lahko zaželim pri uresničevanju zamisli, ki bodo zrasle iz naše narodne zakladnice.

Jože Prešeren

Kroparski kovač (foto: Sveto Busič)

Izdelovalec košar iz Vojvodine

MIRNA PEČ

PORTRETI SLOVENSKIH VASI

V dolini Temenice, v razkošni in idilični dolnji pokrajini, obdani s holmi in vinskimi goricami, leži starodavno naselje Mirna peč. Tod čez so drle pred stoletji turške in tudi druge roparske horde; o tem pričajo stare izkopenine. Vojvodinja Meklenburška je na bližnjih poljih leta 1910 izkopala prave turške podkve. Na žalost pa so šle vse te zgodovinske dragocenosti z vojvodinjo v ZDA.

V starih zapiskih je moč razbrati, da je bila Mirna peč že pred letom 1135 prafara, to pa pomeni, da je bil to že v davnih dneh sila pomemben in veljaven kraj. Mirno peč omenja tudi takratni kronist in zgodovinar Janez Vajkard Valvazor. Med drugim pojasnjuje tudi izvor imena. Prvotno naj bi bil to Medeni kamen, zaradi bližnjega izvira Temenice »Zijalo«, kjer naj bi v davnih časih prihajal na dan sam med. Druga, še bolj verjetna Valvasorjeva in ljudska bajka pa pripoveduje o farovski kuharici in hlapcu, ki naj bi bil v resnici kaplan. Na topli zimski peči sta se nekaj onegavila, župnik pa je ves nejevoljen zakričal. »Mir na peči.«

Mirna peč je v resnici velika in prijetna slovenska vas z lepimi starimi hi-

šami, vse več pa je novih. Posebno so se razrasle kakšen kilometer iz vasi ob železniški postaji, kakor gobe po dežju pa rastejo tudi drugod. Krajevna skupnost Mirna peč šteje dva tisoč štiristo prebivalcev. Največje podjetje v kraju je obrat metliške Beti, ki zaposluje prek stopetdeset delavcev. To je velika pridobitev za ta kraj, saj vemo, da so še do nedavna ljudje morali na delo celo v Ljubljano, še posebej veliko jih je bilo zaposlenih na železnici. Zdaj se odpira vse več delovnih mest doma. Večino delovne sile pa je sprejelo enajst kilometrov oddaljeno Novo mesto.

Mirnopečani zaenkrat še nimajo pravega vodovoda, toda dela na tem problemu se bližajo h koncu. Iz zajetja v Šmarjeti bo dobil vodo ves kraj.

Povedati moramo še nekaj besed o mladih, ki jih je v mirnopeški dolini veliko. Močno je kulturno umetniško društvo, ki združuje vse dejavnosti mladih. Košarkarji in nogometaši igrajo v dolnjiški ligi, močno uveljavljena pa so tudi gasilska društva, saj v krajevni skupnosti Mirna peč delujejo kar tri s sodobno opremo in novimi gasilskimi avtomobili.

Mirnopeška osnovna šola, imenovana po narodnem heroju Ivanu Kovačiču-Efenki, postaja, čeprav je stara komaj deset let, pretesna. Otrok je tristo trideset in se pripeljejo s šolskimi kombiji kar iz štiriindvajsetih vasi. Aleksander Rupena, zdajšnji ravnatelj, pravi:

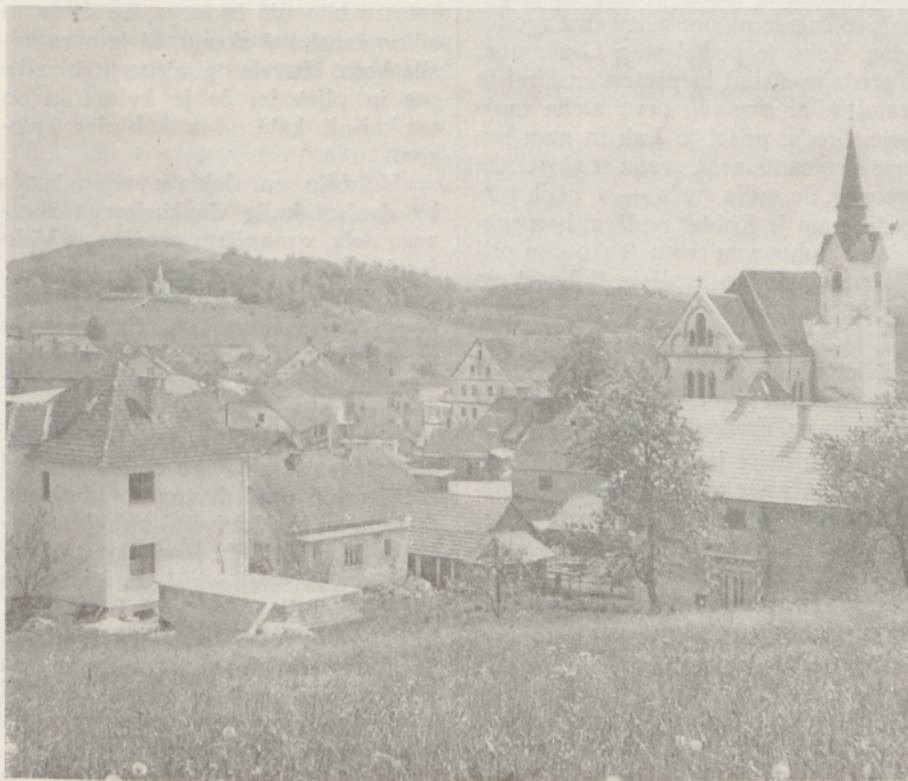
»Na šoli imamo šestnajst oddelkov in sedemnajst učilnic. Zaradi prevelikega števila učencev smo utesnjeni. Manjka nam pa tudi učnega kadra.«

V kraju imajo še kar založeno ljudsko knjižnico, tri gostilne, če omenimo tisti dve pri postaji, in asfaltno cestno povezavo s Trebnjem. Tudi do Novega mesta manjka le še kilometer asfalta. V zadnjem času dosega viden uspeh tudi kmetijstvo, zlasti živinoreja, ki v sodelovanju s kmetijsko zadruogo prinaša lepe dobičke. Pomembna je tudi oddaja mleka, plantaže kumaric, ki jih pošiljajo v ETO-Kamnik. Krompir, ki v tej dolini še posebno dobro obrodi, pa prodajajo največ za predelavo v Mirno.

Kot smo zvedeli iz razgovora z domačini, imajo pri vsaki hiši traktor. Po vaseh obstajajo tudi tako imenovane strojne skupnosti, ko si kmetje pomagajo med seboj in s skupnimi močmi kupujejo stroje, ki so za en sam žep predragi.

Čeprav je bila med zadnjo vojno v kraju močna okupatorjeva in belogardistična postojanka, je potrebno povedati, da je bil ta kraj predan narodnoosvobodilnemu boju in da je od tod izšla vrsta naprednih, v boljšo bodočnost svojega naroda zazrtih ljudi. Omenimo naj samo znane narodne heroje Staneta Potočarja, sedanjega načelnika generalnega štaba JLA, Ivana Kovačiča-Efenka, Maro in Katjo Rupeno, Adija Osterca, Marušo Krese, Jožeta Šalija in še mnoge druge... Za konec naj zaupamo še, da je tod dovolj dobrega domačega vina z Golobinjaka in Hmeljišča ter iz Šentjurske gore. Pobočja teh izredno lepih goric so že od nekdaj privabljala tudi mnoge turiste, še posebno pa zdaj, ko teče v bližini vasi nova avtomobilska cesta.

Naravne lepote mirnopeške doline s skrivnostno Temenico, podzemnimi jamami in divjadjo, ki je je tu na pretek, so zares edinstvene. To pa pomeni vabilo rojakom na tujem in vsem ljubiteljem lepega. *Ladislav Lesar*

Značilna mirnopeška razglednica

SRCE NAJ BO V SLOVENIJI

RAZGOVOR Z MARJO BORŠNIKOVO

Dr. MARJA BORŠNIK, rojena 1906. leta v Borovnici, je diplomirala in leta 1938 tudi doktorirala na filozofski fakulteti v Ljubljani. Je avtorica izvirnih literarnozgodovinskih knjig: Aškerc, Fran Celestin, Pregled slovenskega slovstva, Pogovori s pesnikom Gradnikom, Ivan Tavčar ...

Uredila in komentirala je številna zbrana in izbrana dela slovenskih klasikov, Prežihov zbornik in druge knjižne publikacije.

Naredila je Aškerčevo bibliografijo, tudi Kratek bibliografski pregled slovenskega slovstva in postala že od študentskih let naprej sodelavka naprednih literarnih časopisov in revij svojega časa.

Med leti 1948—1964 je bila docenka in redna profesorica za slovensko književnost na oddelku za slavistiko filozofske fakultete v Ljubljani.

Je edina ženska, dopisna članica Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Dr. Marja Boršnikova, edina ženska, dopisna članica Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Kako lahko znanstvenica usklaja zahtevno poklicno delo z naravnimi dolžnostmi matere in še navrženimi gospodinjskimi opravili?

»Težko. Pravzaprav je to — najtežje.«

Največjo oviro za smotrno znanstveno pot so mi vrgle rojenice že v zibel, saj sem se rodila kot — ženska. To pa pomeni obremenjenost z vsem, razen z logiko. In kdo je med starši naše generacije že zaslutil, da se dá tudi žensko mišljenje kako urediti! Ne v stari Avstriji, ko sem se v vojnih letih ob bridki izgubi očeta in vsega družinskega premoženja precč klavrno tolkla skozi osnovno šolo, ne v bivši Jugoslaviji, ko sem se po štirih letih ljubeznive licejske vzgoje za naprednejše družinske žene in matere sama odločila za prestop na gimnazijo, tega nisem storila še z nikakršno mislijo na prihodnji poklic. V tistem času so bile Slovenke z gimnazijsko maturo še redke, z akademsko častjo pa bele vrane in smešno bi bilo v zvezi z mano sploh pomisliti na kaj takšnega,« pripoveduje v uvodu svoje knjige Študije in fragmenti. »Malomeščansko okolje, ki sem v njem rasla, mi ni omogočalo nikakršnih literarnih pobud. V meni sami pa je le nekaj vrtalo, da sem s težavo čakala na pouk literarne zgodovine. Tako je postal stari Grafenauer s srednjeveškimi in protestantskimi in katoliškimi poglavji prva uteha moje žeje. Sreča, prišel je Lah in nam natosil romantičnega cvetja iz slovenske poezije. Še večja sreča — v višjih razredih nam je Koblar podžgal hrepeneje po duhovnem svetu. Tako sem prišla na slavistiko zgolj iz ljubezni do predmeta v polnem prepričanju o svoji ženski podpovprečnosti.«

Njena univerzitetna profesorja sta bila znana in pomembna, dr. Ivan Prijatelj in dr. France Kidrič.

»Eksaktnejše je bilo delo pri Kidriču, privlačnejše pri Prijatelju.« Temeljnost prvega in širokopoteznost drugega sta se prepletali med seboj, se dopolnjevali in bili dragoceni za rast bodoče znanstvenice.

V tujino je odšla v tretjem semestru, v Prago, kjer je na češki in nemški univerzi — kot pravi — »spoznavala druge svetove. Bilo pa je vsega preveč in vse prekratkotrajno — saj me je gmotno pomanjkanje že tretji mesec pognalo spet domov ...«

Še dvakrat je šla kasneje študirat v tujino, a je »obakrat morala še huje stisniti pas. Že sivolasa sem stala kot berač za zaprtimi vrati, ki jih k duhovnim dobrinam kulturni zahod odpira le za denar.«

Tudi s štipendijami ni imela sreče. Petkrat je prosila zanje — in nikoli jih ni dobila:

»Vsak doktorand se je lahko nadejal Turnerjeve štipendije, ki mu je omogočila nemoten študij kjerkoli v tujini. Jaz kot ženska do te štipendije nisem imela pravice.«

POLITIČNO

PREGNANSTVO V SRBIJI

Ni ji bilo dano, da bi bila ostala v Ljubljani in nemoteno ustvarjala. Po polletnem čakanju na prvo službo — izkoristila ga je za pisanje razprave o Herderjevem pomenu za slovensko književnost (nastajala je na ledenem podstrešju, kjer se je bil tik pred njenim prihodom nekdo obesil) se je znašla kot profesorica slovenskega jezika na gimnaziji v Ptujju in pozneje v Celju.

Vmesna postaja pa je bila Srbija; napredno mlado intelektualko so politično pregnali v Leskovac. Takrat le-ta še ni bil mesto, kot je danes, in zato ni bilo nič čudnega, če so na to edino žensko v okraju, ki je prva vozila kolo, ščuvale ogorčene prebivalke pse in pljuvale, če je kolesarila po tamkajšnji kaldrmi s kakšnim kolegom.

»V Srbijo sem vlekla v večjem kovčku dvajset knjig Cankarjevega zbranega dela, v manjšem gradivo za Vido Jerajevo.«

Študija o pesnici Jerajevi je v Leskovcu dozorela za tisk, Cankarja, ki ga je bila namenila za disertacijo, pa ni mogla obdelati, ker ji je posestnik njegovih pisem odrekel pomoč.

»Nihče bi danes ne verjel, s kakšnimi težavami se je moral boriti mlad znanstvenik pred dvema desetletjema, če je hotel prodreti vsaj z drobno publikacijo,« pravi dr. Boršnikova. »Večina literarnozgodovinskega gradiva je bila v zasebnih rokah in vsak posestnik je kot zmaj čepel na svojem zakladu. Brez uporabe ohranjenega gradiva pa si takrat nihče od nas ni drznil graditi kakršnekoli razprave, saj nismo bili vajeni gnesti iz oblakov.«

Po prihodu iz Leskovca v Celje, na tamkajšnjo gimnazijo, se je lotila štu-

dija Aškerca in je iz njegove socialne miselnosti in socialne pesmi tudi doktorirala tri leta pred pričetkom druge svetovne vojne. To ji je omogočilo končno profesorsko službo v Ljubljani.

Tako se je pričelo njeno pravo ustvarjalno obdobje, ki pa ga je prekinila vojna.

Bila je zaprta, obsojena na dvanajst let robije, v zaporu skrbela za matere z dojenčki in tudi sama v teh najtežjih dneh imela svojo komaj rojeno hčerko v jetniški celici...

KOLEKTIVNO DELO JE DRAGOCENO

Po vojni živi dr. Marja Boršnikova ves čas v Ljubljani. Sprva še organizira slavistiko na ministrstvu za prosveto, leta 1948 pa se prične njena univerzitetna pot, ki traja petnajst let. Predava novejšo slovensko književnost, osnuje Slavistično knjižnico in zanjo prispeva prvo samostojno knjigo z naslovom *Fran Celestin*, knjigo o pomembnem slovenskem kritiku in ideologu. S študenti prične organizirati literarnozgodovinsko delo na terenu.

Napiše Pogovore s pesnikom Gradnikom in se s skupino študentov slavistov loti obsežnega dela za Prežihov zbornik.

»Nekaj se nas je odločilo,« pravi, »da bomo skušali zbrati načrtno vse, kar je njegovega in v zvezi z njim, ter rešiti, kar se le da njegovega rokopisnega in spominskega gradiva... To je bil zadnji in najuspelejši poskus mojih dolgoletnih kolektivnih prizadevanj, čeprav v današnjosti edino ta lahko obrode res uspešen sad.«

Leta 1964 preneha predavati na ljubljanski univerzi, prostovoljno odide v pokoj, a kljub temu ne miruje.

Zajetna je njena ustvarjalna bera. O njej so zapisali, da je dostopna širšemu slovenskemu občinstvu. Da skuša avtorica doseči svoj namen prav s tem, da osvešča slovensko bralstvo »o duhovni sili in svojevrstnosti njegove lastne preteklosti.«

Je ena redkih slovenskih literarnih zgodovinarok, ki je znanstveno obravnavala literarni delež predvsem slovenske (a tudi srbske) žene, »njeno prizadevnost z vzroki njene relativne zaostalosti in zatrtosti.«

»Rada sem se zatekala k analizi ženske ustvarjalnosti,« je zapisala, »saj sem bila pri ovirah, kakršne so zadevale moje literarne predhodnice, tudi

sama najgloblje prizadeta. Zadnja leta pred drugo vojno, ko sem delala lahko spet v Ljubljani, so me v službi izizivalno zapostavljali in mučili kot politično osumljenko. Objavila sem razpravo o Slovenki...« Bil je to štirinajstdnevnik, ki bi naj zbujal v slovenskem ženstvu narodno zavest.

Pri njenem pisanju je šlo tudi za Zofko Kvedrovo, našo osrednjo borko in ustvarjalko, pisala je o Ernestini Jelovškovi, hčeri Franceta Prešerna, o Prešernovi materi, Vidi Jerajevi...

NI Z VSEM ZADOVOLJNA

Kako se počuti kot edina slovenska dopisna članica SAZU, Slovenske akademije znanosti in umetnosti?

Ni ji z rožicami postlano — tako kot je že v navadi pri njej. Prehitro je hotela pomagati slovenski slavistiki, a se ji zavoljo usodnih ovir ni posrečilo. Raje ne govori nadrobno o tem.

Nič ni zadovoljna s počasnim razvojem literarne zgodovine na Slovenskem. Zdi se ji v celoti premalo organizirana, ugotavlja, da gre mnogo talentov po zlu.

Obupana zavoljo tega? Zatrjuje mi, da je optimistka, čeprav ugotavlja, da na akademiji zaenkrat ni možnosti za skupinsko delo, ki se ji zdi pravšnje. Meni pa, da ni reči, ki bi se je ne dalo urediti. Če seveda ljudje to hočejo.

Potuje dosti? Ne več, pač pa korespondira s svetom.

Odprt človek je. Topla in široka duša. Tudi s srcem je znala razumevati svoje študente.

»Nihče še ni imel vzroka, da bi mi mogel očitati nadutost ali domišljavost, prepričana pa sem, da bi bilo polovico manj batin za moj uspešen razvoj tudi dovolj,« je zapisala v uvodu k svojim Študijam in fragmentom.

Nekoč je bila tudi vnetá športnica. S štirimi leti se je sama naučila drsati na nekdanjem drsališču v ljubljanskem Tivoliju.

»V zimskih dneh je bilo tam na drevju krasno ivje, na vodni gladini pa gladek led. Vsak dan smo že od daleč po vihrajočih zastavah v Tivoliju vedeli, da je drsališče odprto...«

Z osmimi leti se je sama naučila plavanja, smučala pa je šele precej let kasneje, ker prej ni bilo denarja za opremo.

»Smučala sem šele z denarjem, ki sem ga dobila za prve službene plače...«

Kolo pa je imela pred Leskovcem in po njem. Bila je celo prva intelektualka, ki je v Ljubljani po drugi svetovni vojni vozila motorno kolo. Senzacija za tista leta!

»S prijateljico Karlo Bulovčevo, genialno ustvarjalko, sva brzeli po takrat še dokaj praznih cestah in dolga črna krila, ki jih je nosila, so plahutala v vetru in zbujala pri gledalcih mnogo veselosti...«

Po motorjih je za dr. Boršnikovo prišel na vrsto tudi avto, a zdaj ne vozi ničesar več.

Zdaj se, če ji dovolijo, ukvarja z vnuki, gospodinji in gospodari — in ji ne ostane kaj prida časa za nekoč izredno dinamično delo. Nekaj pa ji ga vendarle ostane in je — oplojeno z dolgoletnimi izkušnjami — dvakrat bolj izkoriščeno in plodno.

In kaj pravi o Slovencih po svetu?

»Slovensko besedo je čuti na vseh petih celinah, od obeh Amerik do daljne Avstralije. Pomembno pa je, da se vsi Slovenci zunaj domovine, če še vedno dobro govorijo slovensko ali imajo težave z materinim jezikom, čutijo Slovence.

Ožiljno povezavo, kulturno ožiljno povezavo, bi morali imeti z domovino in njihovo srce bi naj bilo v Sloveniji, v njenem središču...

Potrebujejo tudi — saj so neprirodno odtrgani od domovine — vso našo duhovno podporo, ki je zanje pomembnejša od gmotne.«

PESNIK ŠKRJANČKOV

100-LETNICA ROJSTVA JOSIPA MURNA-ALEKSANDROVA

V zadnjih letih smo Slovenci doma in na tujem slavili stoletnice rojstva treh od štirih mož slovenske »moderne« — Dragotina Ketteja (1876), Ivana Cankarja (1876) in Otona Župančiča (1878), 4. marca 1979 pa bi dočakal stoto pomlad še najmlajši Josip Murn-Aleksandrov. Dočakal je komaj dvaindvajset let, umrl je 18. junija 1901 v stari ljubljanski Cukrarni ob Ljubljani.

Josip Murn se je rodil kot nezakonski sin služkinji Mariji Murn, ki je prišla v Ljubljano iz Zaloga pri Cerkljah na Gorenjskem. Njegova mati je kmalu za tem odšla iskat službo v Trst, otroka pa je dala v rejo. Tako je otrok odrasčal v samoti, brez bližine staršev in topline družinskega kroga. Otrok je bil nekaj časa v oskrbi v Marijanišču, od tam pa ga je vzela v oskrbo študentovska mati Polona Kalanova. Ob potresu leta 1895 se je s Polono preselil v Cukrarno, kjer je živel v proletarskem okolju, z ljudmi z dna družbene lestvice. V letih 1890

do 1898 je obiskoval gimnazijo v Ljubljani, kjer se je bolj kot za učenje splošnih predmetov zanimal za književnost. Odločilno za njegov pesniški razvoj je bilo, ko se je v šestem razredu gimnazije seznanil z Dragotinom Kettejem in Ivanom Cankarjem, ki sta bila oba že člana tedanjega literarnega in dijaškega krožka »Zadruga«. Tudi sam je vstopil v »Zadrugo«, vendar pa so zaradi nesporazumov z drugimi člani vsi trije kmalu izstopili.

Kot gimnazijec je v takratnih revijah objavil svoje prve pesmi pod različnimi psevdonimi. S psevdonimom Aleksandrov se je prvič pojavil leta 1897 v Ljubljanskem Zvonu. Prvi večji literarni uspeh pa je doživel v maturantskem zborniku Na razstanku (1898).

S pomočjo znane ljubljanske dame Franje Tavčarjeve mu je po gimnaziji uspelo dobiti štipendijo za študij na Dunaju v pripravljalnem tečaju za vpis na Ekspornato visoko šolo. Na Dunaju pa je Murn ostal le dobre štiri mesece. V Ljubljano se je vrnil dušev-

no in telesno strt — ta študij ni bil zanj. Že v tem letu je začutil tudi prve kali bolezni. V aprilu 1899 je umrl njegov prijatelj Kette. Sam pa se je nekajkrat odpravil na zdravljenje na Gorenjsko in Primorsko. Kadar je bil v Ljubljani, se je preživljal s honorarji za pesmi in članke ter z instrukcijami. V letu 1900 je nekaj časa delal kot stenograf pri odvetniku dr. Šuštaršiču in pozneje pri trgovski zbornici, a dela zaradi bolezni že ni več zmožel. Uredil je še zbirko svojih pesmi, ki ji je dal naslov »Pesmi in romance«, in jo poslal na Dunaj Ivanu Prijatelju, da poskrbi za njeno izdajo. Zbirka je izšla leta 1903.

Murnova pesniška nadarjenost se je izrazila v treh zadnjih letih njegovega življenja. Izpovedoval se je v obliki osebnostnih, trenutnih vtisov, vendar pa tako, da čutimo za njimi globlja spoznanja. Odkrival jih je v ljudskem blagu in ob stiku s kmečkimi ljudmi. Zasnoval si je svoj posebni pesniški svet. Po motivih vsebuje Murnovo pesništvo značilne kmečke pesmi, manj je ljubezenskih pesmi, ki jih je dosledno povezoval z doživljanjem narave. Izredno pretresljive so njegove izpovedne pesmi o življenju in smrti. Med njegovimi kmečkimi pesmimi so najlepše: Šentjanžveo, Pomladanska romanca, Pesem o ajdi, Pesem o klasu, Kmečka pesem, Želja po nevesti, Vlaha in še nekatere. Značilne so tudi njegove impresionistične pesmi, od katerih naj omenimo Ko dobrane se mrače, Pa ne pojdem prek poljan in druge. V doživljanju ljubezenskega čustva je bil Murn plašen in nemiren, svoje ljubezenske sanje pa je izpovedal v ciklu Noči in drugih.

Smrt Josipa Murna je globoko pretresla njegovega prijatelja Otona Župančiča, ki je pokojnemu pesniku posvetil ciklus Manom Josipa Murna-Aleksandrova, v katerem je obtožil neusmiljeno naravo in prijatelje zaradi smrti prijatelja, ki je omahnil v smrt veliko prezgodaj.

Josip Murn-Aleksandrov je danes eden izmed znamenitih Slovencev, čeprav je bil za življenja nepriznan. Murnove pesmi pa so danes v zakladnici najlepšega v slovenski besedni umetnosti.

POMLADANSKA ROMANCA

Odprite okna, odprite duri,
mimo jezdi vitez sveti Jurij,
sveti Jurij na konju,
na lepem konju,
sveti Jurij nam milosti daj!

Sveti Jurij je velik svetnik,
premagal je kačo ta božji vojniki,
bila kača ta: zima-zmaj;
prekrvave lise,
zmajeve lise,
žene že cvetni gaj.

Odprite okna, odprite duri,
nanje trka vitez sveti Jurij,
sveti Jurij v tak lepi opravi,
da privel je v tej lepi opravi
lepe dneve nazaj.
Vsi ti dnevi,
Jurjevi dnevi
v deželi so zdaj.

Sveti Jurij ta ni pa le cvetni maj,
sveti Jurij je božja svoboda
in življenje in moč in priroda,
in tema le zimski bil zmaj . . .

Sveti Jurij ko sonce v njo gleda,
sveti Jurij skoz okna k nam gleda,
odprite mu vse na stežaj!
in svetnik sveti Jurij
vesel skozi duri
k nam pridi nazaj!

Josip Murn-Aleksandrov

LJUBIL JE KRAJINO

SLAVNE SLIKE

Slikar Marko Pernhart je nedvomno eden najpomembnejših koroških rojakov, ki s svojo umetnostjo ni dosegel le evropske slave, marveč je s slikami, ki jih je ustvaril, posredoval svetu lepote svoje domovine.

Rodil se je leta 1824 v Spodnjem Medgorju kot mizarjev sin in je že deček, ko je pasel čredo, risal vse, kar je videl okrog sebe. Tudi ljudi se je lotil, njegova priljubljena portretiranca sta bila učitelj in župnik iz Tinja, kjer je obiskoval osnovno šolo.

Kmalu je pričel slikati cvetlične dekoracije iz folklorne zakladnice koroškega ljudstva na pohištvo, poslikaval je prav spretno skrinje, omare, postelje, bil pa je tudi avtor številnih in danes tako zelo priljubljenih in iskanih panjskih končnic.

S posredovanjem dvornega kaplana Heinricha Hermanna je v dvanaistem letu starosti prišel v uk k celovškemu

slikarju Andreasu Hauserju, pozneje pa k Edvardu Morosu iz Vetrinja pri Celovcu, ki ga je — ko je odkril dečkovo izredno nadarjenost za slikarstvo — spravil na slovito Münchensko slikarsko akademijo.

Pernhartova skicirka iz tega študijskega obdobja je tudi najzgovornejša kronika njegovega dela in potovanj. München je sicer zapuščal le poredkoma, vendar si je le ogledal Trst in Benetke, bil na Bledu, v Ljubljani in Cerknici in na slovenskih tleh ustvaril svoja najlepša umetniška dela.

Slikarja Pernharta štejejo umetnostni zgodovinarji za izrazitega krajinarja prejšnjega stoletja, ki se je sprva — po vzoru holandskih mojstrov — vneto vdajal romantičnim smerem, a je kasneje dozorel v popolnega realista z minucioznimi potezami čopiča.

Je avtor številnih panoram alpskih vrhov — sam se je mnogokrat povzpel

na Veliki Klek (Grossglockner), Triglav, Mangart, Stol in Dobrač — in pokrajinskih motivov. Med najbolj znamenita slikarjeva olja sodijo Drsalci na Vrbskem jezeru, Otok Maria Wörth, Loretto, Krka, Veliki Klek, med risbami pa velja omeniti Savo s Šmarno goro, Triglav, Mangart, Špikovo skupino, Cerkniško jezero in na stotine podob starih gradov po Koroškem.

Bil je mirne nрави, skromen in odkritosrčen. Tak je ostal tudi v letih svoje slave in je svoje slike prodajal prav poceni, češ da niso več vredne. Bil je tudi strasten ljubitelj narave in lovec in odtod tudi slike živali in tihožitja z divjačino.

Marko Pernhart je umrl 30. marca 1871 v Celovcu, počiva pa pri Sv. Ruprechtu, v še vedno romantičnem in bidermajersko navdahnjenem delu koroške prestolnice.

J. V.

Marko Pernhart: Klanško jezero

Last: Narodna galerija, Ljubljana

LONGARIJA POD PLANINAMI

REPORTAŽA PO ŽELJAH — KOMENDA PRI KAMNIKU

Rodna gruda je nama zelo všeč. Ra-da bi pa še kaj brala in kako sliko vi-dela iz rodne kraja Komenda pri Kamniku.

*Angela in John Berus,
O., ZDA*

Vesel bom, če se boste kdaj oglasili v mojih krajih — Komendi pri Kamniku in sosednih vaseh ter pogledali, kako je tam danes z lončarstvom. Pred sto leti menda tam ni bilo hiše, kjer se ne bi ukvarjali s to ljudsko obrtjo.

Štefan Plevel, Hamilton, Ont., Kanada

Čudovito zeleno okolje in čist zrak so najbrž ena izmed največjih odlik teh krajev pod Kamniškimi planinami, ki danes predstavljajo krajevno skupnost Komenda. Vrsto let po vojni, če se omejimo samo na to časovno obdobje, so veljali ti kraji za izrazito kmetijsko področje, v zadnjem času pa to vse bolj postajajo primestna naselja. Novi urbanistični načrt je omogočil tudi novogradnje, ki so v te kraje privabile tudi številne nedomačine. Samo v zadnjem času se je na območje te krajevne skupnosti priselilo petdeset družin.

Krajevna skupnost Komenda šteje danes nad 1670 prebivalcev, če pa sem

prištejemo še prebivalce Most in Križa, jih je skupno prek 3000. Ob tolikem številu prebivalstva je razumljivo, da iz dneva v dan naraščajo tudi potrebe po družbenih objektih. Ena izmed najpomembnejših pridobitev kraja je obnovljeni kulturni dom, ki so ga izročili namenu ob lanskem prazniku občine Kamnik. Po petnajstih letih čakanja in priprav so začeli tudi z zidavo stanovanjskega bloka, v katerem bodo dobili tudi prostore za novo prostorno trgovino z mesnico in bifejem.

Vodja delegacije krajevne skupnosti v skupščini občine Kamnik Janez Kimizec pripoveduje, da je eden izmed najpomembnejših dogodkov preteklega leta prav obnova kulturnega doma, ki so ga pustili vnemar skoraj štirideset let. »Poleg knjižnice Petra Pavla Glavarja, v kateri je shranjenih prek tri tisoč knjig, tiskanih od leta 1600 naprej,« nadaljuje, »in je najpomembnejši kulturni spomenik kraja, se naš dom ponaša tudi z lepo zunanjo podobo. Dom je tudi središče našega življenja. Tu imamo zdaj poleg pošte tudi ambulanto, edino gostišče v kraju, krajevni in matični urad za krajevni skupnosti Komenda-Moste in Križ.

Predvsem pa se tu odvija kulturno življenje. Za to skrbi domače kulturno društvo Janez Čebulj, šolarji in tudi mladina nasploh.«

Značilen vpliv na življenje kraja ima zlasti osnovna šola, za katero pravi njen ravnatelj Janez Sitar, da se odpira navzven, se povezuje s krajem in izven njega.

»S kamniško tovarno Eta,« pravi ravnatelj, »smo podpisali sporazum o sodelovanju, tako da naši šolarji hodi-jo med počitnicami k njim na delo, skupaj načrtujemo potrebne kadre, naši učenci pripravljajo zanje programe, z našimi likovnimi deli smo opremili njihove prostore. Seveda pa nam da tovarna za to nekaj denarja, ki ga uporabimo pri široko zasnovanih dopolnilnih programih.«

Komenda s sosednjimi vasmi torej vsekakor ni vas, ki bi živila, temveč živi polno življenje, vredno tega v vseh pogledih revolucionarnega časa. Nekaj velikih načrtov so krajani že uresničili, veliko pa imajo tudi še načrtov za prihodnost. Radi bi obnovili trideset let stari zadružni dom, začeli bodo z gradnjo kanalizacije, na popravilo pa čakajo tudi ceste.

Komenda (foto: Ančka Tomšič)

Lončarke s cvetličnimi lončki (foto: Ančka Tomšič)

FRANÇOIS SE VRAČA V JUGOSLAVIJO

ZGODBA Z LJUBELJA JE POSTALA USPEŠNICA

Za hip se naj pomudimo še pri značilni obrti v tem kraju — lončarstvu. Do danes se je najbolj ohranilo prav v vasi Mlaka, ki je danes že skoraj zraščena s Komendo. Tu, v Mlaki danes deluje »Lončarsko podjetje Komenda«, ki zaposluje 23 izučenih lončarjev. V svoje delo vlagajo veliko

Janez Kepic, eden izmed najstarejših lončarjev, obdeluje glino že 41 let

strokovnega znanja ter seveda tudi lastnega prizadevanja in truda. Pred sedmimi leti so tovarno močno modernizirali in nabavili več strojev, tako da danes s pomočjo posebnih stiskalnic naredijo tudi po 1600 cvetličnih lončkov v osmih urah. Prej, ko niso imeli teh strojev, so seveda morali vse delo opraviti ročno, na kolovratih in mavčnih modelih. Danes pa znajo poganjati kolovrate samo še starejši delavci, ki znajo s spretnimi rokami privabiti tudi najzahtevnejše oblike posode.

Lončarsko podjetje v Komendi izdeluje korita, cvetlične lončke in vaze za vrtnarje in vrtnarske potrebe, za gospodinjstvo in opremo ter dekoracijo pa vrče, modele za potice in kmečko posodo. Letno naredijo za okrog 900 ton teh izdelkov. Kljub temu da so že skoraj tovarna, je to še vedno prava domača obrt, ki zahteva veliko spretnosti in ustvarjalnosti, če želijo dati na trg izdelke, ki bodo prijetni za oko in tudi trdni.

A. T.-J. P.

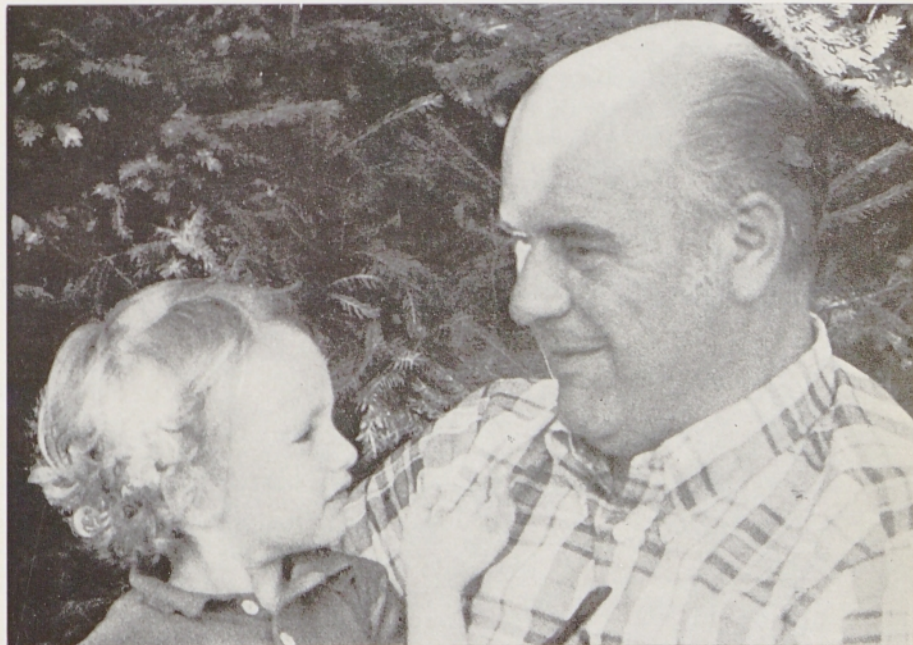
Knjiga »Le Tunnel«, ki jo je napisal André Lacaze, ugledni francoski novinar, je potolkla vse rekorde — v samo štirih mesecih po izidu je bilo prodanih že 350.000 izvodov.

Kdo je avtor te knjige in kaj je vzrok tega velikega knjižnega uspeha? Avtor te knjige je tudi sam junak druge svetovne vojne. Kot francoski vojak se je med drugim boril tudi pri Dunquerqueu, pobegnil v Anglijo, kjer je deloval v znani odporiški organizaciji »Overcloud«. Pozneje je s padalom skočil v okupirano Francijo, kjer je opravil nekaj izredno zahtevnih nalog za zaveznike. Žal pa so ga odkrili Nemci in ga zaprli v zloglasno taborišče Mauthausen. Tu so Nemci izbrali tristo krepkih Francozov in jih poslali v podružnico Mauthausna — v taborišče pod Ljubeljem, kjer so ob neznosnem trpljenju gradili ljubeljski predor. Tu so skupno z ostalimi jetniki padali in umirali, nikoli pa klonili. Od tod je našel pisatelj motiv za svojo knjigo. Knjigo je posvetil svojemu prijatelju Slovincu Andreju Menardu, sotrpinu pod Ljubeljem. Menard je sicer iz taborišča pobegnil in se pridružil partizanom, kjer pa je padel in se še danes ne ve za njegov grob.

tednik »Tele-7-jours« izhaja v treh milijonih izvodov. Tudi on se je kot član francoskega odporiškega gibanja znašel v Mauthausnu in pozneje v Ljubelju.

Tržičani in prebivalci okoliških vasi so skušali po svojih močeh pomagati taboriščnikom in jim lajšati trpljenje. Tudi François Chaffin — osebnost, ki nastopa v knjigi Le tunnel, je že ob prihodu na železniško postajo v Tržiču navezal stike s Tržičanko Božo. Njen svak Vladimir Premrou je bil zdravnik in je imel dovoljenje za obiske taboriščnikov. Večkrat se mu je kot bolničarka pridružila tudi Boža. Vojna se je bližala koncu — med taboriščniki je obstajala tudi ilegalna organizacija, ki je bila povezana z osvobodilno fronto na tržičkem področju. Tako so se taboriščniki še pred koncem vojne pridružili partizanom Koroškega odreda. François Chaffin je vstopil v jurišno četo. Svobodo je s to enoto pričakal v Bistrici pri Roži na Koroškem.

Po vojni se je François vrnil v Francijo, vendar dobrih Tržičanov ni pozabil. Pogosto se je vračal in nekega dne s seboj odpeljal Tržičanko Božo, svojo ženo. Razumljivo je, da se

François Chaffin

Ena izmed oseb, ki so obravnavane v knjigi, je tudi François Chaffin, v knjigi imenovan François le Bourghignon. Danes je to eden izmed direktorjev velike časopisne hiše, od katere le

oba vračata še danes, saj oba s Tržičani veže tesno prijateljstvo.

Knjiga »Le Tunnel« bo letos izšla tudi v slovenskem prevodu pri založbi Borec.

Edi Šelhaus

V SREDIŠČU DOGAJANJA

GOSTILNE, KAKRŠNIH SE PRI NAS SPOMINJAMO

»Lahko bi dejali, da so gostilne kraji, ki se jih spominjamo večkrat in z rahlo nostalgijo v današnjih časih, ki nam prinašajo drugačen način življenja, kot so ga živeli še naši starši, in drugačno izrabo prostih ur, drugačne potovalne navade, in nam hkrati preteklost obarvajo s patino in varljivim občutkom »lepih starih dni«.

Toda gostilniško življenje ima dve plati medalje, ki imata vsaka svoje zakonitosti: enih se spominja gost in obiskovalec, o drugih nam pripoveduje gostilničar...«

Tako pravi višja kustodinja Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani Tanja Tomažičeva, ki je v njem pripravila prav imenitno razstavo o gostilnah, kakršnih se pri nas spominjamo. In kakšne so bile te gostilne?

Če so bile gostilne minulega stoletja in do pričetka druge svetovne vojne ob prometnih žilah, smo jim rekli furmanske, božjepotne, sejmarske, splavarske, brodarske, »kontrabantske«, »politične« gostilne delimo na liberalne, delavske, sokolske, klerikalske, socialdemokratske in podobno, poznamo jih pa tudi glede na večino gostov kot železničarske, kmečke, lovske in tudi vojaške.

*Nekdanja gostilna s šankom, ki je bil največkrat navadna miza ali pult.
(Posnetek z razstave o gostilnah, kakršnih se spominjamo, v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani.)*

Gostilna je bila od nekdaj namenjena shajanju ljudi, stikom med njimi, bila je večinoma kraj, kamor zahajajo ljudje v prostem času, kraj, kjer se je marsikaj dogajalo, videlo in predvsem — zvedelo. Bila je torej v središču dogajanja.

V začetku tega stoletja so imele domala vse gostilne vsaj po tri prostore, ki so jih uporabljale za goste: vežo, večjo sobo in manjšo sobo. Večji sobi se je reklo hiša, manjša pa je imela več imen, kamra je bila, tudi cimber, štiblc... Če je bila veža velika, so stregli tudi v njej, sicer pa je pomenila najslabši prostor v gostilni; v njej so stregli gostom le, če se jim je hudo mudilo, sicer pa znanim in neznanim beračem in se je vežni mizi rado reklo tudi »beraška miza«.

Nekdanja gostilna je poznala stoječe obešalnike iz upognjenega lesa, slike na steklo, tiste z nabožno vsebino, družinske fotografije, razne diplome in priznanja, lovske trofeje, obvezen okras je bila ura, — zaves pa ni bilo.

Ponudba hrane je postajala vedno pestrejša. Najosnovnejšemu jedilniku se je sprva reklo »čista juha z jajcem, goveje meso z jesihovim hrenom, telečja pečenka in žolica«, vinski karti pa »štajersko belo, sadjevec in poka-

lica«, ampak so ob birmah in svatbah stregli v času med svetovnjima vojskama tudi že z »boljšimi« jedmi in so bili »mežerli«, slivov kompot, štruklj in turška kava le lokalne posebnosti.

Gostilničar v nekdanjih časih ni bil spoštovan zavoljo svojih človeških odlik, marveč zgolj zavoljo denarja, ki ga je dnevno obračal. Iz te vrste »spoštovanja« so izvirale tudi številne prošnje za birmanstvo, posojila... Še v tridesetih letih tekočega stoletja so krčmarji nosili na glavi črne klotaste čepice in čez zajeten pas zavezan bel predpasnik. Nekdanji krčmar iz Cvena pri Ljutomeru se je pohvalil, da je imel »šest belih šurcev z izvezenim monogramom«. Tudi natakarike so imele čez obleko zvezan predpasnik, za navaden dan je bil dober iz klota, za praznik je moral biti iz listra.

Zanimiva za ogled je bila na razstavi tudi gostilniška steklenina. Steklenice so namreč nekoč imele svoja imena: dvolitrska je bila »štefan« (na Primorskem »deplon«), trilitrska je bila »nežka«, pet litrov je bil »urban« (v Savinjski dolini) ali »butelj« na Gorenjskem. Vino so »klicali« na mizo, ga naročali v »štucu« ali »en firkelj« (Gorenjska, Koroška), Prleki in okolica Slovenjega Gradca pa so steklu rekli »glaž«.

In ker je bil gostilničar na vasi pravi »kralj na Betajnovi«, je rad obesil na steno večje sobe ali »hiše« svojih deset zapovedi. Takole so se glasile:

1. Jaz sem krčmar tvoj,
ne pij v drugi krčmi
2. Ne kliči krčmarja
zastonj
3. Spomni se, da prideš
k meni pit vsako nedeljo
4. Spoštuj krčmarja,
da bodeš dobro postrežen
5. Ne bljuvaj v krčmi,
ampak na cesti
6. Ne bližaj se preveč
ženskim osebam v moji hiši
7. Ne kradi moje čaše
in flaše
8. Ne reci manj
nego poješ in popiješ
9. Ne želi tega,
česar ti ne zamoremo dati
10. Ne zahtevaj na upanje,
ker upanje je nezaupanje

Jagoda Vigele

MED ROJAKI PO EVROPI

POGOVOR S KONZULOM MAGDO KOČAR NI MOŠKIH IN ŽENSKIH OPRAVIL

Jutro je bilo turobno, megleno in vlažno, pravo novembrsko. Krošnje stoletnih dreves so se zvijale pod težo kapljic jesenske rose. Po frankfurtskih ulicah teče reka avtomobilov. Prebijamo se skozi prometno gnečo, ker se nam mudi. Hitimo, da bi prišli čimprej do poslopja našega generalnega konzulata.

V drugem nadstropju tega sodobnega poslopja nas čaka MAGDA KOČARJEVA, naš konzul, umirjena, samozavestna intelektualka. Na svojem področju je enakovredna moškim tekmečem, vsekakor tudi zato, ker vnaša v svoje delo ne le žensko pronicljivost, marveč tudi tisti tipični ženski občutek za sočutje. In ker vnaša v svoje delo razen inteligence tudi zdravo pamet, ji je slednja dobrodošla kot zavora zoper nepremišljenost. Odpravlja predsodke in jo sili, da sprejema stvari takšne, kot so.

»Naše delo je zelo naporno tudi za moške, a še posebej za žene, ker vsebuje veliko terenskega dela. Na področju generalnega konzulata v Frankfurtu,« nadaljuje Magda Kočar, »imamo zelo razširjeno mrežo klubov, okrog trideset jih je v premeru 250 kilometrov. Sestanki so največkrat zvečer, po delovnem času, za najbolj oddaljene klube pa so rezervirane sobote in nedelje, tako da dejansko sploh nimamo prostega časa. Verjetno veste, da naš konzulat posluje tudi ob sobotah. Moški kolega, ki je oženjen (in takšnih je tudi največ), ima doma družino. Po napornem dnevnem delu ga zvečer pričaka sproga z ljubeznivo besedo in toplo večerjo, nas, žene, pa po vrnitvi s terena ne pričaka nihče; nasprotno, nadaljevati moramo z drugimi

Magda Kočar, konzul v Frankfurtu: »Imamo zelo razširjeno mrežo klubov...«

dolžnostmi — z materinstvom in gospodinjstvom. Ni za nas tople besede, ničesar ni, kar dočaka moškega po povratku domov, kajti moški tega preprosto ne zmorejo. Zdi se mi, da tiči v tem najtežja in največja razlika med moškim in žensko pri našem delu.«

— *To pomeni, da ne velja tisto, da »moški lahko, žena pa ne more«?*

»Ne, na mojem delovnem mestu ni razlike. Trdno sem prepričana, da sploh ni ženskih in moških opravil, razen seveda težkih fizičnih. Slednji terjajo seveda moč in vzdržljivost, kajti — dovolite — žene smo v tem smislu le nežnejša bitja.«

— *Recite nam kaj o delu s klubi!*

»Delo z našimi ljudmi je tukaj še posebno zahtevno: ali so zelo razvajeni ali pa je njihova želja po markah tako močna, da ne spoštujejo tujega delovnega časa in ne truda. Zamujajo po nekaj ur sestanke in zdi se jim, da smo dolžni čakati jih in tolerirati njihove muhavosti. Problemov je dovolj. Dokler klubi ne štejejo mnogo članov, so ljudje složni in radi delajo. Pogosto pa se včlanijo različni »paldanci«, zavoljo marsičesa, ki nočejo delati in pomagati. Tako nastajajo problemi, zelo resni problemi. Potem je vrsta na nas, da pomagamo s svojo avtoriteto in prav to je najtežji del naše službe.«

— *V kolikšni meri so žene naših delavcev vključene v delo klubov?*

»Zelo različno. V nekaterih klubih je delež žena velik. Aktivne so, zlasti v folklornih sekcijah. V glavnem pa vodijo klube moški, njihove žene pa ostajajo doma. To je tudi razumljivo, kajti po napornem delu v tovarni jih čaka kuhanje, pospravljanje, pranje itd. Kako potem priti do kluba? Njihovi možje pa lepo po delu odidejo domov, da se okrepčajo, potem pa v klub...«

— *V kolikšni meri pomagajo klubom jugoslovanske gospodarske in druge organizacije?*

»Zelo različno. Pred tremi leti, ko sem prišla sem, smo razporedili predstavništva naših gospodarskih organizacij po klubih in smo to imenovali pokroviteljstvo. Ni pa se izkazalo za najbolj učinkovito dejanje, zato smo to pokroviteljstvo spremenili v sodelovanje. Delovne organizacije so same predložile imena svojih članov, ki so bili zadolženi za delo z določenim klubom. Poudariti moram, da ni najpomembnejše, da prihaja materialna pomoč klubom iz domovine ali od tukajšnjih predstavništev naših gospodarskih in drugih organizacij; pomembnejša je kadrovska pomoč, pomoč ljudi, ki delajo v klubu.

Poudariti tudi moram, da so naši delavci, ki delajo v upravah klubov, že vrsto let na tujem, da so izven dela organov samoupravljanja. Pogosto se zgodi, da ne znajo organizirati skupščine že obstoječega kluba ali ustanovne skupščine novega.

Gre tudi za ustrezno vodenje klubov. Delo kluba mora biti usklajeno, potekati mora po naših in nemških predpisih. Pri tem nam je čez vse dragocena pomoč predstavn-

kov naših gospodarskih organizacij. Nekateri naši delavci nimajo niti dokončane osnovne šole, zato se moramo vsi zavzeti za to, da jim pomagamo, da jih spoznamo z našo družbeno stvarnostjo, kar je zelo pomemben družbenopolitični dejavnik. Truditi se moramo, da bi naši delavci po povratku v domovino ne bili tujci v lastni deželi.

Nadalje si prizadevamo, da bi naši klubi sodelovali z raznimi inštitucijami v domovini, da bi bili povezani z občinami, nogometnimi klubi in drugimi kulturnimi in športnimi organizacijami. Tako smo vzpostavili stike z občinama Ptuj in Slavonska Požega, z Dinamom iz Zagreba itd.

Po klubih smo razvili informativno dejavnost ob pomoči video rekorderjev. Nekateri klubi so sami kupili video rekorderje, za katere dobivajo kasete iz domovine,« je ob koncu pogovora dejala Magda Kočar.

Zdravka Čičmirko-Pokrajčič

29. NOVEMBER V BURSCHEIDU,
ESSNU IN HILDNU

PROSLAVILI SMO DAN REPUBLIKE

SLOVENSKO DRUŠTVO FRANCE
PREŠEREN — BURSCHEID

V dvorani na robu Opladna so se zbrali člani društva, učenci slovenske dopolnilne šole in njihovi starši. Vsi nekoliko vznemirjeni, kakor je vedno ob takih dogodkih. Učenci so ponavljali pesmice, ki so jih pripravili za nastop in tisti, ki naj bi ta dan postali pionirji, so težko čakali, da se bo začel program in bodo tudi oni dobili pionirske kape, rute, značke in izkaznice.

Zbrane rojake je najprej pozdravil predsednik društva Janez Dovečar. Po okrašeni in polni dvorani se je nato razlegla himna SFRJ, ki so jo zapeli učenci. O prazniku je spregovorila tovarišica Češnovarjeva in potem so imeli besedo samo še učenci. Recitirali so in peli. Tudi tisti trenutek je prišel, ki je bil najbolj pričakovan. V zvezo pionirjev Jugoslavije je bilo sprejetih devet učencev, sprejel jih je tovariš Pristovšek — konzul ambasade SFRJ v Bonnu. Svetile so se mlade oči, polne pričakovanja in radosti. Po pionirski zaobljubi in čestitkah je program tekel naprej. Za zaključek še fotografiranje pod Titovo sliko in zastavami.

Po nastopu so vsi pionirji dobili malico, za katero je poskrbelo društvo. Popoldne se je nagibalo v večer, v dvorani je vladalo veselo razpoloženje; med zvoke domače glasbe se je mešal vonj po kranjskih klobasah, ljudje so si nazdravljali, se pogovarjali in se veselili.

SLOVENSKO DRUŠTVO BLED — ESSEN

Nabito polna, lepo okrašena dvorana je čakala na začetek prazničnega programa. Med ljudmi je vršalo: društvo Bled ima obisk iz domovine, iz Radovljice, ki tesno sodeluje z društvom. Prispeli so predstavniki družbenopolitičnih organizacij in folklorna skupina iz Bohinja. Na sporedu je bogat kulturni program.

Vsi učenci — pionirji iz Burscheida s predsednikom društva France Prešeren Janezom Dovečarjem, Francem Pristovškom in učiteljico Zofijo Češnovarjevo (foto: Stane Domajnko)

Za začetek je predsednik društva tovariš Anton Cebe pozdravil vse navzoče in še posebno goste iz domovine, predstavnike konzulatov SFRJ iz Bonna, Düsseldorfa in Dortmunda, predstavnika koordinacijskega odbora RK SZDL iz Ljubljane in nemške goste. Sledil je govor tovariša Rudija Ravnaka, člana odbora društva Bled, o 35. rojstnem dnevu Jugoslavije. Vse navzoče je s kratkim govorom pozdravil tudi vodja delegacije iz Radovljice.

Sledil je bogat kulturni program, v katerem so sodelovali: pevski zbor in otroška folklorna skupina društva, učenci slovenske dopolnilne šole, ki so imeli v svojem programu tudi sprejem novih učencev v zvezo pionirjev Jugoslavije, recitatorka iz Radovljice in bohinjska folklorna skupina. Med programom sta predsednik društva Bled in predstavnik radovljiške delegacije izmenjala spominska darila in priznanja.

Po končanem kulturnem programu so se po dvorani razlegli veseli zvoki domačih pesmi ansambla Sirena iz Solingena in med odmori so jih zamenjali gostje iz Bohinja. Vladalo je praznično razpoloženje, ki so ga popestrile še domače dobrote: orehova potica, kranjske klobase, pečenka in dobra kapljica. Otroci so imeli veliko dela s prodajo srečk za srečolov, gostje pa z dviganjem lepih dobitkov. Pozno v noč se je nadaljevalo pravo slovensko praznično rajanje.

SLOVENSKO DRUŠTVO MARIBOR —
HILDEN

V prostorih društva, v prijazni podstrešni dvoranici se je trlo ljudi. Zmanjkovalo je sedežev. Učenci slovenske dopolnilne šole in mladinski orkester društva so bili pripravljeni na nastop. Obrazi nekoliko blede od strahu pred nastopom, ali preveč zardeli. Šestnajst učencev nestrpnih še posebno, saj bodo postali pionirji, enaki vsem ostalim štiridesetim, ki so jih že krasile rdeče pionirske rute. Predsednik društva tovariš Jakob Hebar je pozdravil vse navzoče, posebno še predstavnike konzulata SFRJ Düsseldorf, ambasade SFRJ iz Bonna, predstavnike društva F. Prešeren iz Burscheida in predstavnika koordinacijskega odbora RK SZDL iz Ljubljane.

Program se je začel, trema nastopajočih je popuščala. Med programom je tovariš Siniša Čorlomanović — svetnik za šolstvo na ambasadi SFRJ v Bonnu, sprejel nove učence v zvezo pionirjev Jugoslavije. Sledile so čestitke, pionirska zaobljuba in program je tekel naprej do pionirske himne, ki se je sproščeno glasila iz mladih grl ob spremljavi

orkestra in do gromkega pozdrava: Za domovino s TITOM naprej!

Po končanem programu se je »gledališka« dvorana spremenila v dvorano z mizami, pionirji so dobili malico, ki jo je prispevalo društvo, gostje so posedli k mizam in si lahko naročili prigrizek in pijačo. Za veselo razpoloženje je poskrbel kvintet Štatenberg, ki je zaigral in zapel tudi pesem Rojstni dan republike, s katero je ansambel osvojil 2. mesto na proslavi ob dnevu republike v Ratingenu, ki jo je organizirala Skupnost jugoslovanskih društev iz Düsseldorfa. Večer je minil v prijetnem razpoloženju.

Zofija Češnovar

ČLANSKI SESTANEK V HILDNU TUDI USTNI ČASOPIS IN RAZPRAVA

V prostorih društva Maribor v Hildnu se je na oktoberskem sestanku zbralo petdeset društvenih članov. Med gosti so bili sekretar veleposlaništva SFRJ v Bonnu Franc Pristovšek, predstavnik konzulata SFRJ v Düsseldorfu tov. Jovičević in dopisnik agencije TANJUG Ivo Vajgl.

Predsednik društva Jakob Hebar je najprej poročal o delu društva in upravnega odbora od zadnjega sestanka, potem pa je Ivo Vajgl govoril o aktualnih političnih dogodkih v domovini in o odnosih med Jugoslavijo in ZR Nemčijo. Razvila se je razprava — ustni časopis. Člani društva so Ivo Vajglu zastavljali številna vprašanja v zvezi z vračanjem v domovino, zaposlitvijo v domačih krajih, carinskimi predpisi in podobno.

Ob koncu so ugotovili, da je ostalo še nekaj nerešenih problemov, o katerih bo treba spregovoriti prihodnjič. Menili so tudi, da so za reševanje vprašanj, ki zanimajo širok krog ljudi, zelo primerne takšne oblike sestajanja.

Z. Češnovar

HILDEN, ESSEN IN KREFELD

TEDEN DNI V MARIBORU

Oddelki slovenskega dopolnilnega pouka v Hildnu, Essnu in Krefeldu so imeli septembra meseca roditeljske sestanke, na katerih so starši potrdili programe dela in sprejeli načrt prireditev in praznovanj za tekoče šolsko leto.

Najbolj so se starši zavzeli za uresničitev načrtovanega sedemdnevnega bivanja učencev višjih razredov v domovini.

Meseca aprila, se pravi v pomladanskih počitnicah, bodo učenci od 6. do vključno 9. razreda odpotovali v Maribor, kjer bodo gostje učencev osnovne šole Toneta Čufarja.

Program enotedenskega bivanja v domovini vključuje ogled Maribora z obiskom ene izmed tamkajšnjih delovnih organizacij, izlet na Pohorje, združen z obiskom spomenika padlemu Pohorskemu bataljonu, dvo ali tridnevno potovanje po Sloveniji z ogledom Begunj, Vrbe, Bleda, Bohinja, izvira Soče, partizanske bolnišnice Franje, Postojnske jame, Vrhnike in Ljubljane z njenim muzejem ljudske revolucije.

V dneh bivanja v domovini bodo vsi gostje — šolarji sprejeti v zvezo mladine Jugoslavije.

Priprave za obisk domovine so se že začele.

Z. Češnovar

V ŠVICI PRVI SPORAZUMI VEČ RAZUMEVANJA ZA TUJCE

V švicarski javnosti in v tisku je slišati vse pogostejše in odločnejše zahteve, naslovljene na vlado, politične stranke in podjetja, naj izboljšajo in v večji meri počlovečijo svoj odnos do tujih delavcev. Le-teh je v Švici že skoraj za milijon; med njimi je tudi blizu 30.000 stalno zaposlenih Jugoslovancev in približno 15.000 takšnih, ki samo začasno, se pravi sezonsko, prihajajo na delo v švicarskem kmetijstvu, gostinstvu in gradbeništvu.

Pod pritiskom javnosti in delno sindikata in po izračunu o tem, kolikšne koristi ima ta mala dežela od tujih delovnih rok, je čutili že nekoliko več skrbi za to, da bi tujcem zagotovili boljše delovne in življenjske pogoje. Švicarska vlada je že storila prvi korak in sklenila prve sporazume z ZR Nemčijo, Francijo in Lichtensteinom, torej z vladami sosednjih držav.

Povedati velja, da tujim delavcem s stalnim dovoljenjem za delo, ki so preživeli tri krizna leta, na splošno ne gre slabo. Dobro zaslužijo, uživajo prednosti zdravstvenega in socialnega zavarovanja. Izjema so naši, jugoslovanski delavci, ki so v slabšem položaju. Švicarska vlada kljub našim stalnim prizadevanjem še vedno ni pristala na sporazum o prenosu zavarovalnih pokojninskih skladov, ki so jih plačevali naši delavci, iz Švice v Jugoslavijo. To velja za primere, če se delavci želijo vrniti v domovino prej, preden dosežejo pravico do švicarske pokojnine.

Otroci tujih delavcev, ki so končali v Švici šole ali se izučili kake obrti, so že v boljšem položaju, kot so bili njihovi očetje. Lahko tudi formalno postanejo polnopravni državljani te alpske dežele, kar jim odpira vrata v vse tovarne in v vse ustanove. Takšna politika pridobivanja kvalificiranega tujega pomladka ni ostala brez uspeha in posledic tudi za nas. Otroci nekaterih naših državljanov že imajo švicarske potne liste.

PLANIKA V WINTERTHURU

LETOS PETLETNICA DRUŠTVA

Člani uprave slovenskega društva Planika v Winterthuru so se sestali z delegacijo iz domovine, v kateri so bili člani občinskega sveta in kordinacijskega odbora SZDL občine Ljubljana-Center. Pogovorili so se o nadaljnjih skupnih akcijah, predvsem pa o posebnih proslavah v zvezi s petletnico, ki jo bo društvo proslavilo v letu 1979.

Med novicami s tega sestanka naj omenimo lepo zamisel in željo članov upravnega odbora: domovina naj enkrat letno organizira turnejo slovenskih umetnikov po številnih mestnih središčih v Evropi, v katerih živijo Slovenci. Tako bi naj prispevala ne le k boljši mednarodni povezanosti Slovencev, temveč tudi k ohranitvi slovenske

besede in pesmi tudi med vsemi tistimi rojaki, ki se zaradi velike oddaljenosti ne morejo redno sestajati.

Breda Stepič-Cečic

JUGOSLOVANSKI SLIKARJI V FRANCIIJ LEPO USPELA RAZSTAVA

Novembra je bila pod pokroviteljstvom Kulturno-informativnega centra SFRJ v Parizu in v okviru XXXI. Salon d'Auvergne velika razstava del triindvajsetih jugoslovanskih likovnih umetnikov, ki žive v Franciji.

Svoja dela so razstavili Prvoslav Arsić, Daut Beriša, Biserka Gal, Slobodan Bogojević, Kosa Bokšan, Miodrag Djurić-Dado, Djoka Ivačković, Slobodan Ivanković, Kemal, Radovan Kragulić, Ljuba Popović, Ljubinka Jovanović-Mihajlović, Bata Mihajlović, Milinko Miković, Živojin Miškov, Ljubica Mrkalj, Petar Omčikus, Nada Pavlović, Roteza Hudji, Slobodan Jevtić, Miloš Sobajc, Uroš Točković in Veličković.

To reprezentančno razstavo je organiziral in opravil izbor zanjo inž. arh. Slobodan Jevtić-Slobo.

SLOVENCİ V KÖPINGU

VESELJE V NARAVI

Zabredli smo že globoko v zimo, spomini na poletje pa so še vedno sveži. Poletje je čas naših zasluženih dopustov, ki jih doživljamo in preživljamo vsak po svoje.

Tako je bilo tudi z nami Slovenci v Köpingu. Nekaj družin je potegnila želja domovine in domačih čez štiri meje domov, ostale družine pa smo ostale tokrat kar na Švedskem. Da smo lepše preživljali deževne dneve, smo se večkrat zbrali v naravi. Posebno dobro smo izkoristili tople dneve na Husti pri družini Meglič. Tam se vedno počutimo lepo, seveda po zaslugi gostoljubnega Jožeta in njegove žene Cencke. Tam najdemo oddih in zadovoljstvo. Naš pridni predsednik Ivan Detiček je skrbel za polno mizo. V potu svojega obraza je skrbno obračal kotlete kar na treh različnih, mi pa smo cedili slin v senci. Ko smo se pošteno okrepčali, je zadonela slovenska pesem pozno v noč. Če nas je hotel pregnati dež, smo se skrili v šotor in v njem nadaljevali s piknikom.

Seveda pa smo se med tednom tudi porazgubili. Vabil nas je gozd v svoj tihi in prostrani objem. Vsak se je pač podal v svojo že kolikor toliko znano smer. Vabile so gobe in borovnice. Obojega je v švedskih gozdovih veliko.

Včasih pa ni dobro iti sam v gozd. Gobe so zapeljive, gozdovi pa razsežni. Tako se je zgodilo naši rojakinji Marti, ko je namesto gob našla polno mero strahu. V gozd je zabredla tako daleč, da niti mož Karel ni več slišal njenih klicev. Po naključju je le pritekla vsa znojna do moža, pod pazduho pa je imela namesto košare gob od strahu zmečkano jopico. Da, tudi to se lahko zgodi in kompas bi ne bil nikoli odveč.

Aleksander in Robert Hlep sta bila redna gosta v gozdu. Z veliko strastjo sta nabirala gobe. Jurčke in turke sta že tako dobro poznala, da se njuni mami ni bilo treba bati, da bi našla v košari še kakšno strupenjačo. S ponosom sta jih

Predsednik Ivan Detiček je v potu svojega obraza obračal kotlete kar na treh različnih hrkati

Aleksander in Robert Hlep sta pridna nabiralca jurčkov v švedskih gozdovih

nesla domov, s ponosom sta jih razkazovala, z veseljem sta jih čistila, nič kaj z veseljem pa jih nista jedla.

Terezija Hlep, Köping

LIKOVNA RAZSTAVA V STOCKHOLMU VSESTRANSKI SLOVENSKI UMETNIK

Naš rojak Jože Stražar, na Švedskem že znan umetnik, je kot prvi Slovenec razstavljal svoja dela v Jugoslovanskem kulturno-informativnem centru v Stockholmu.

Razstava je bila zelo dobro obiskana in je pritegnila obiskovalce z bogatim izborom likovnih del našega umetnika. Med obiskovalci so bili tudi člani našega predstavništva v Stockholmu, prav tako pa tudi predstavniki drugih društev in organizacij.

V knjigi gostov lahko zasledimo zelo pohvalne in spodbudne ocene Stražarjevih del, kar bi naj — tako upamo — bodrilo umetnika k nadaljnjemu delu in razvoju.

Jože Stražar: Groza gobe smrti (120 krat 55 krat 55)

Jože Stražar študira umetnost na višji šoli in že ob začetku študija dosega lepe uspehe. Njegovo področje ni zgolj kiparstvo, marveč tudi keramika, olja in akvareli.

S ponosom smo si ogledali razstavo našega umetnika z željo, da bi imel tudi v prihodnje veliko uspehov, pri ustvarjanju in študiju.

Mira Dekanič, Widellsväg 3
213 73 Malmö, Švedska

PRAVNI NASVET

VRNITEV V DOMOVINO

Na Nizozemskem sem bila zaposlena tri leta, zdaj pa bi se rada z možem Nizozemcem vrnila v svojo domovino. Zanima me, kako bo z delovno dobo, ki sem jo prebila na Nizozemskem, a tudi z možem, ki ima tukaj še daljši delovni staž. Ali se bo doba, prebita na Nizozemskem, upoštevala tudi v Jugoslaviji? Kakšne dokumente moram prinesiti s seboj v domovino, da bi lahko v njej uveljavila nizozemsko delovno dobo? (M. V. Hoogezand, Holandija)

ODGOVOR: Delovna doba, prebita na Nizozemskem, se po določenih sporazuma o socialni varnosti med Jugoslavijo in Nizozemsko sešteje z jugoslovansko delovno dobo, da bi ugotovili, ali izpolnjuje zavarovanec pogoje za pokojnino ali invalidnino po predpisih obeh držav. To velja tudi za pravice iz zdravstvenega zavarovanja in za brezposelnost, a tudi za družinske dodatke, v kolikor so vezani na predhodni delovni staž.

Če se boste torej zaposlili v Jugoslaviji, boste pridobili pokojnino po sorazmernih delih v obeh državah glede na delovno dobo, prebita v eni in drugi državi, seveda ob izpolnjevanju starostne dobe, predpisane v obeh državah (v Jugoslaviji velja za ženske 55 starostnih let).

Isto velja tudi za vašega moža, ker so državljani obeh držav socialno varstveno izenačeni. Pri tem z zaposlitvijo vašega moža v Jugoslaviji ne bo težav, ker bo dobil dovoljenje za stalno bivanje v njej. Drugi pogoj je, da mora sleherni tuj državljan upoštevati jugoslovanske sodne predpise.

Ob vrnitvi v Jugoslavijo priporočamo, da prineseta z možem potrdilo nizozemskega nosilca zavarovanja za pokojninsko dobo za čas bivanja na Nizozemskem. S tem potrdilom se bosta javila v območni enoti skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja Slovenije, da vama bo izdala potrdilo o dobi, prebiti v tujini. To potrdilo bosta predložila delovni organizaciji, v kateri se bosta zaposlila po povratku z Nizozemskega.

dr. Lev Svetek

SPREMEMBE IN NOVOSTI PRI UVOZU BLAGA S PLAČILOM IN BREZ PLAČILA CARINSKIH DAJATEV ZA NAŠE DELAVCE ZAČASNO ZAPOSLENE V TUJINI

NOVO V CARINSKIH PREDPISIH

1. UGODNOSTI ZA NAŠE DRŽAVLJANE, KI SO V TUJINI VEČ KOT 10 LET

Carinski zakon predpisuje, da so lahko naši državljani, ki so stalno živeli v tujini več kot 10 let, oproščeni plačila carine za svoje gospodinjske predmete in za nujen gospodarski inventar. V to skupino spadajo tudi tuji državljani, ki so dobili pribežališče oziroma državljanstvo ali dovoljenje za stalno naselitev v naši državi. Vse te ugodnosti lahko koristijo v šestih mesecih od dneva stalne doselitve, pridobitve pribežališča ali dovoljenja za stalno naselitev. Ta šestmesečni rok se v upravičenih primerih tudi lahko podaljša. Pri izkoriščanju te ugodnosti mora stranka dostaviti carinskemu organom skupaj s prošnjo za oprostitev še te dokumente:

- potrdilo jugoslovanskega diplomatskega ali konzularnega predstavništva, iz katerega je razvidno, da je stranka delala oziroma bivala v tujini več kot 10 let;
- izjavo, da pomenijo vse uvožene stvari predmete njegovega gospodinjstva;
- seznam gospodinjskih predmetov in tudi gospodarskega inventarja, ki jih namerava stranka uvoziti z navedbo količine in vrste blaga;
- in končno še potrdilo občine, da po veljavnih predpisih izpolnjuje pogoje za opravljanje obrtne, uslužnostne ali kmetijske dejavnosti. To potrdilo mora predložiti samo tedaj, če se prične ukvarjati z določenim poklicem v domovini.

Na tem področju so nastale nekatere spremembe, ki jih je narekovala praksa. Prenehala je obveznost za stranko, da kupi predmete gospodinjstva in gospodarskega inventarja v državi, kjer je bivala oziroma delala. Torej lahko ob vrnitvi kupi stvari v katerikoli državi. Največja ugodnost oziroma sprememba pa je v tem, da lahko od začetka leta

1978 naprej kupuje vse predmete tudi na konsignacijskih skladiščih tujih firm v naši državi.

Iz tega sledi, da ne bo več potrebno prevažati blaga iz drugih držav in imeti nepotrebnih stroškov prevoza in izgubljanja časa z nabavo blaga v inozemstvu. Poleg teh dveh sprememb pa ne smemo mimo zahtevanih dokumentov za oprostitev plačila carine. V začetku sem navedel, da je eden izmed osnovnih dokumentov za oprostitev potrdilo jugoslovanskega diplomatskega ali konzularnega predstavništva. Če upravičenec do ugodnosti nima navedenega potrdila, lahko dokaže koliko časa je bil v tujini na kak drug ustrezen način.

Sedaj pa še nekaj pojasnil o uvozu gospodarskega inventarja brez plačila carinskih dajatev. Predpisi navajajo, da je koristnik ugodnosti lahko oproščen le za nujen gospodarski inventar. Ta pojem je bil pri različnih carinarnicah neenako obravnavan na škodo ali v korist stranke. Za nujen gospodarski inventar so mišljeni posamezni stroji, naprave, aparati, prevozna sredstva, ki so nujni za opravljanje določene vrste dela v okviru enega poklica priseljenca. To pomeni:

- da gre za sredstva različnih namenov, ki so funkcionalno povezani za opravljanje določenega dela;
- da jih upravičenec do ugodnosti uporablja pri tem delu;
- in da brez njih ne bi mogel registrirati obrtne ali kakšne druge dejavnosti.

Za nujen gospodarski inventar tudi ni mogoče šteti več istovrstnih strojev, aparatov in naprav, ki bi se razlikovali le po zmogljivosti, načinu dela ali po načinu delovanja. Ravno tako je nemogoče uveljavljati ugodnosti za več strojev, naprav, aparatov ali vozil, ki delajo hkrati in z njimi ne more delati samo upravičenec do ugodnosti. Torej se lahko smatra za nujen gospodarski inventar npr. za opravljanje dejavnosti avtoprevoznitstva le eno motorno vozilo, za opravljanje kmetijske dejavnosti osnovni predmeti kmetijske mehanizacije kot traktor, sejalnik, kosilnik, plug, itd. Največ problemov se vsekakor pojavlja pri opravljanju storitev v gradbeništvu. Upravičenec do ugodnosti ne more biti oproščen plačila carine za več različnih strojev za opravljanje različnih storitev kot na primer: za kopanje zemlje, peska, kamenja, za nakladanje ipd.

Poleg omenjene ugodnosti pa lahko uvažajo še gospodarski inventar, ki se ne proizvaja v Jugoslaviji po nižani carinski stopnji. Ta ugodnost je predpisana za naše delavce, ki so na začasnem delu v tujini več kot štiri leta. Stranke izkoriščajo to ugodnost takrat, kadar že uvozijo nujen gospodarski inventar in hočejo svojo izbiro inventarja še povečati, vendar jim carinski predpisi onemogočajo, da bi bili oproščeni plačila carine. Zaradi tega koristijo znižano carinsko stopnjo. Uvozite lahko gospodarski inventar po tem naslovu brez plačila carinskih dajatev do skupne vrednosti 50.000 din, od 50.000 din do 100.000 din plačate 10 % carinske dajatve in nad vrednostjo 100.000 din plačate polne carinske dajatve. Uvozite lahko le predmete gospodarskega inventarja, ki se ne izdeluje v Jugoslaviji.

Ta dodatni del možnosti uvoza z znižano carinsko stopnjo stranke redkeje koristijo, ker je že osnovna ugodnost izredno velika. Moramo vedeti, da se lahko uvozi vse go-

spodinske predmete od televizorja, radioaparata itd. oziroma, če rečemo na kratko, vse blago za opremo stanovanja. Poleg tega pa tudi nujni gospodarski inventar, ki je omejen glede količine ne pa glede vrednosti. Torej se lahko uvozi razne stroje, aparate, vozila itd. v vrednosti 50, 100, 200 starih milijonov dinarjev.

2. UGODNOSTI ZA NAŠE DRŽAVLJANE, KI SO NA ZAČASNEM DELU VEČ KOT DVE OZIROMA ŠTIRI LETA

Jugoslovanski državljani, ki so člani posadk jugoslovanskih ladij, in naši državljani, ki so bili na kakršnemkoli delu v tujini najmanj dve leti ali najmanj 24 mesecev v treh zaporednih letih, ter osebe, ki so bile na delu v tujini neprekinjeno najmanj štiri leta, so lahko oproščeni plačila carine za rabljene gospodinjske predmete in za gospodarski inventar, ki se ne proizvaja v Jugoslaviji, razen za motorna vozila. Vse predmete ravno tako lahko uvozijo v šestih mesecih od dneva vrnitve z dela v tujini. Ta rok se lahko podaljša za čas delovanja višje sile kot npr.: stavke transportnih delavcev, elementarnih nesreč itd. Delavci, ki so na začasnem delu neprekinjeno več kot dve leti, lahko uvozijo gospodinjske predmete do skupne vrednosti 10.000 in pohištva do skupne vrednosti 15.000 din. Delavci, ki so na začasnem delu v tujini več kot štiri leta, pa lahko uvozijo brez plačila carine gospodinjske predmete do skupne vrednosti 50.000 din.

Carinski zakon predpisuje, da morajo biti pri uvozu vsi gospodinjski predmeti rabljeni. V samem postopku je bilo največ problemov pri ugotavljanju rabljenosti predmetov in pri obveznosti stranke, da uvozi blago iz države, kjer je delala. Še predvsem veliko je bilo težav pri uvozu blaga iz prekomorskih držav, kjer je drugačna napetost električne energije, drugi televizijski sistemi itd. Tako je ta predpis nekaterim povsem onemogočil uvoz. Prav iz omenjenih razlogov so nastale tudi na tem področju spremembe. Najprej je bilo dovoljeno predmete uvoziti tudi iz druge države ne pa samo iz tiste, kjer je upravičenec do ugodnosti delal. V začetku letošnjega leta pa so bila dana tudi podrobnejša pojasnila in tudi delne spremembe v spremljajočih predpisih carinskega zakona. Najpomembnejša novost je vsekakor to, da carinarnica s pregledom blaga ugotavlja, če gre za gospodinjske predmete, katere uvažata stranka. Kot dokaz, da je stranka predmete imela v tujini pred vrnitvijo z dela, pa lahko predloži carinskemu organu račun o nakupu, potrdilo o naročnini, zavarovalno polico za predmete v stanovanju oziroma druge dokaze, s katerimi je mogoče ugotoviti to dejstvo. Torej iz tega sledi, da stranki ni potrebno dokazovati rabljenost predmetov, ampak samo to, da je blago imela v tujini. To je seveda bistvena razlika v odnosu na prejšnje predpise. Carinska ugodnost se torej priznava tudi za predmete, katerih vrednost ni zmanjšana. Oprostitev pa se ne more priznati za blago, ki je poslano na naslov upravičenca tovarniško zapakirano. S to spremembo lahko vsi delavci iz prekomorskih držav in ostalih pri vrnitvi uvažajo gospodinjske predmete brez plačila carine, če jih kupijo pred vrnitvijo v domovino v katerikoli državi. Da bo ta razlika v celoti bolj razumljiva, vam bom navedel primer takšne vrnitve. Upravičenec do ugodnosti se je vrnil z dela v tujini 01. 12. 1978, iz računa ali kakšne-

ga drugega ustreznega dokumenta pa je razvidno, da je gospodinjski predmet kupil v tujini 10. 11. 1978. Bistvena razlika je v tem, da je stranka morala prej dokazovati rabljenost, sedaj pa le lastninsko pravico blaga pred vrnitvijo v domovino.

Kljub nekim olajšavam, ki so jih prinesle spremembe, pa še vedno obstaja problem vrednostne meje uvoza brez plačila carine, kot sem jih že omenil za posamezne skupine delavcev. To še posebno tedaj, ko ni nujno, da gre za rabljene predmete in bo torej tudi carinska osnova določena dostikrat kot za nove predmete. Tako bo tudi carinska osnova višja. Ne smemo pa pozabiti, da so tudi cene na svetovnem trgu stalno v porastu, kar tudi neposredno vpliva na zmanjšani uvoz brez plačila carine glede na določene vrednostne omejitve uvoza.

3. UVOZ BLAGA S PLAČILOM CARINSKIH DAJATEV

Poleg že omenjenih ugodnosti pa imajo delavci, ki so na začasnem delu v tujini, še druge ugodnosti pri uvozu blaga, katerih naši državljani s stalnim prebivališčem v domovini nimajo. Ker je bil s 15. 07. 1978 spremenjen odlok o pogojih, pod katerimi lahko fizične osebe uvažajo, prinašajo ali prejemajo predmete iz tujine, moramo opozoriti na nekoliko okrnjen uvoz s plačilom carinskih dajatev. Občani in vsi delavci, ki začasno prihajajo v domovino, lahko uvažajo predmete, ki so očitno namenjeni za osebne potrebe in osebne potrebe ožjih družinskih članov. To so predvsem predmeti kot oblačila, obutev, kozmetični predmeti itd. Poleg teh predmetov pa lahko uvažajo tudi stvari, ki jih bodo uporabljali v svojem gospodinjstvu kot drobno orodje, preproge, pohištvo, pisalni stroji, dele za motorna vozila itd. Obrazložiti vam moramo, da za gospodinjske predmete razumemo vse tisto blago, ki je namenjeno zadovoljevanju stanovanjskih, intelektualnih, kulturnih in sličnih potreb enega gospodinjstva. Novosti iz letošnjega leta navajajo, da se za gospodinjske predmete šteje tudi bojler, kopalna kad, umivalnik, pipe, okna, vrata, zidne tapete, keramične ploščice itd. To le v količinah, ki so potrebne za opremo ali vzdrževanje družinske stanovanjske hiše. To so torej predmeti katerih do pred kratkim ni bilo dovoljeno uvoziti. Gradbeni material kot opeka, cement, betonsko železo, repromaterial, oprema ali orodje namenjeno za obrtno ali uslužnostno dejavnost, pa se ne more smatrati za gospodinjske predmete. Takšno blago lahko uvozijo le delovni ljudje, ki samostojno opravljajo dejavnost z osebnim delom in sredstvi, ki so njihova last. To je lahko obrtna, gostinska, turistična, kmetijska ali kakšna druga dejavnost.

Našim državljanom s stalnim prebivališčem v domovini pa ni dovoljeno neposredno iz tujine uvoziti naslednjih predmetov: radijski sprejemnik in druge električne akustične aparate kot gramofon, magnetofon, kasetofon, stereo naprave, električne glasbene instrumente, če njihova vrednost presega 3000 din. Ne glede na vrednost pa ne moremo uvoziti iz tujine pralnega, pomivalnega stroja, stroja za sušenje in likanje perila, hladilnika, televizorja, štedilnika, klimatske naprave, sesalca za prah in motorja za čoln. Vse omenjeno blago pa lahko občani kupujejo preko

konsignacijskih skladišč tujih firm v naši državi ali s posredovanjem OZD, ki so registrirane za opravljanje poslov zunanjetrgovinskega prometa.

Ta prepoved pa neposredno vpliva tudi na naše delavce v tujini, ki se začasno vračajo v domovino. Kljub prepovedi pa lahko v času, ko prihajajo domov na obisk k družini, sorodnikom, prijateljem, znancem ali iz kakšnih drugih vzrokov uvozijo vse omenjene predmete do skupne vrednosti 5000 din. Še vedno pa velja, da se lahko odločijo, da izkoristijo ugodnost uvoza predmetov brez plačila carine do skupne vrednosti 2000 din. Za ostalih 3000 din pa seveda morajo plačati vse carinske dajatve. Delavci, ki so na začasnem delu v tujini neprekinjeno več kot eno leto, in se za stalno vračajo domov, pa lahko uvozijo vse omenjene predmete brez omejitev. Kot dokaz, da so bili na začasnem delu v tujini, rabijo potrdilo diplomatskega ali konzularnega predstavništva, potni list, ustrezno listino tuje službe za socialno zavarovanje ali tujega delodajalca in podobno. Poleg tega pa mora predložiti tudi pismo izjavo, da se za stalno vrača v domovino. Iz tega sledi, da se moramo tudi pri začasni vrnitvi odločiti, katere predmete lahko uvažamo s plačilom carine, ne da bi prišlo do problematičnih primerov na sami meji. V primeru, da uvažate predmete preko omenjene vrednosti, jih boste morali vrniti v tujino ali pa odstopiti carinarnici brez nadomestila. Seveda lahko nekatere od teh predmetov tudi začasno uvozite.

4. UVOZ MOTORNIH VOZIL IN PLAČILO CARINSKIH DAJATEV

Na področju uvoza motornih vozil je zelo veliko nejasnosti, ker je bilo v zadnjem času precej malenkostnih sprememb. Največ problemov je zlasti pri pogojih za uvoz. Jugoslovanski državljani, ki so bili na delu v tujini neprekinjeno več kot dve leti, in tisti, ki bivajo več kot pet let, imajo izpolnjene pogoje za uvoz motornega vozila. Stranka se mora tudi za stalno vrniti v domovino. Uvozijo lahko le eno motorno vozilo, katerega morajo uvoziti v šestih mesecih po vrnitvi v domovino. Ta rok se lahko v primerih višje sile tudi podaljša za čas trajanja višje sile, kar je novost pri uvozu motornih vozil. Za višjo silo smatramo potrese, poplave, bolezni, nedobavo vozila, odvzem potnega lista, odslužitev vojaškega roka itd. Vozilo lahko registrirajo le na svoje ime in ga ne smejo prodati niti kako drugače odtujiti, dokler ne potečeta dve leti od dneva uvoza. Tudi tukaj je novost, da se vozilo ne sme odtujiti.

Še vedno se pri carinjenju upošteva rabljenost. Letne in mesečne stopnje rabljenosti za posamezne vrste vozila so ostale nespremenjene. Ravno tako je še vedno največji možni odstotek rabljenosti 50 % vrednosti novega vozila enake vrste. Pri plačilu carinskih dajatev pa moramo omeniti, da se je s 01. 07. 1978 zmanjšala carinska stopnja od 30 % na 25 % za osebna motorna vozila, kar ima seveda vpliv na zmanjšanje vseh dajatev pri uvozu vozila. Končni znesek dajatev je manjši še posebno pri vozilih večje moči oziroma kubature. Poleg carine pa je potrebno pri uvozu plačati še 17 % posebnih dajatev, zvezni, republiški in občinski prometni davek.

Franč Košir

L'IMPORTANTE ACTIVITÉ SLOVÈNE D'ÉDITION

En Slovénie il y a 21 maisons d'éditions qui publient de la littérature très différente: belles-lettres (prose et poésie), sociologie, traductions, manuels d'études, livres de classe, etc.

Elles ont été fondées et se sont développées dans les années après la fin de la Seconde Guerre mondiale et elles fêtent aujourd'hui leurs trentièmes anniversaires, leurs vingt-cinquièmes, quinzèmes, dixièmes anniversaires... Aucune d'entre elles n'a cessé d'exister jusqu'ici, mais certaines se sont unies pour être plus fortes dans leur zèle d'extension du livre parmi les lecteurs slovènes.

Dans les années qui ont suivi la Seconde Guerre mondiale, la parole écrite slovène a connu la satisfaction qu'elle a attendu durant des décennies. Les nouvelles maisons d'éditions ont réimprimé les oeuvres des classiques slovènes et imprimé les oeuvres littéraires contemporaines. Dans ces années se sont amoncelées beaucoup d'éditions de livres qui ont trouvé leur chemin jusqu'au lecteur.

Mais quelle est la situation du livre slovène aujourd'hui, où nous comptons déjà plus de trente ans depuis ses débuts libres et indépendants?

Nous avons assez de maisons d'éditions et leurs représentants projettent avec le plus grand sérieux leurs programmes annuels d'éditions: les belles-lettres slovènes, les oeuvres traduites, les oeuvres professionnelles, les manuels, etc.

Il n'y a pas de crise de la littérature slovène, si l'on considère surtout le roman slovène, affirment unanimement les éditeurs slovènes. On pourrait parler de crises tout au plus en ce qui concerne des générations particulières d'écrivains slovènes, mais ce n'est pas là un problème social.

En Slovénie, dans toutes les années passées on a fait beaucoup pour élever la culture de la lecture.

Il faut commencer l'initiation à la lecture chez les plus jeunes et pour cela dans les jardins d'enfants pour les plus jeunes on met régulièrement au programme des heures de contes. On organise des heures de ce genre aussi dans les bibliothèques slovènes, destinées aux plus jeunes; ce sont les heures des pionniers qui, après avoir suivi ces après-midi de contes, deviendront plus tard des membres réguliers des bibliothèques et, bien sûr, des lecteurs assidus.

Des cercles de lecture existent aussi dans les écoles primaires de huit ans, ainsi que des cercles littéraires; ici l'enfant écoute l'écrivain qui est venu en visite, il fait connaissance de son oeuvre et à la fois il a aussi l'occasion de lire son écrit littéraire de débutant.

A l'initiation à la lecture on ne peut se passer des insignes de lecture. Pour un certain nombre de livres qu'il a lus, l'écolier obtient un insigne de bronze, d'argent ou d'or, et à la fois il s'habitue à la lecture, dont il ne pourra plus se passer durant toutes les années ultérieures de sa vie.

Intéressante est aussi l'idée de la rencontre du public avec les écrivains slovènes lors de la parution de leurs oeuvres les plus récentes, liées le plus souvent à la dédicace

autographe. Les mois du livre annuels ont fait du bon travail, puis le perfectionnement du réseau des bibliothèques populaires en Slovénie, les collections bon marché de bons livres (par exemple la Société Prešeren) qui en trent progressivement dans tous les foyers slovènes.

Beaucoup d'efforts ont été faits jusqu'ici pour une éducation convenable à la lecture, et pourtant les succès ne sont pas encore satisfaisants. Une enquête récente du Centre de recherche de l'opinion publique auprès de l'Université de Ljubljana a montré que les Slovènes ont certes de bonnes conditions pour la lecture, mais qu'ils ne montrent pas encore une envie de lire suffisante.

44 % des Slovènes disent dans cette enquête qu'ils n'ont pas lu un seul livre dans l'année. Dans ces réponses il s'agit avant tout de paysans et d'ouvriers non qualifiés. 21 % des Slovènes ont lu 1 à 3 livres au cours de l'année dernière, 15 % des personnes enquêtées ont lu de 4 à 6 livres et le pourcentage restant vaut pour ceux qui ont lu au cours de l'année écoulée 6 livres et plus.

Malgré les efforts manifestes, la culture de la lecture n'est donc pas encore assez développée. Cette constatation est confirmée aussi par le fait que près des trois-quarts des personnes enquêtées ne fréquentent pas de bibliothèques; celles-ci sont visitées, à côté de la jeunesse, surtout par les employés d'instruction supérieure et secondaire.

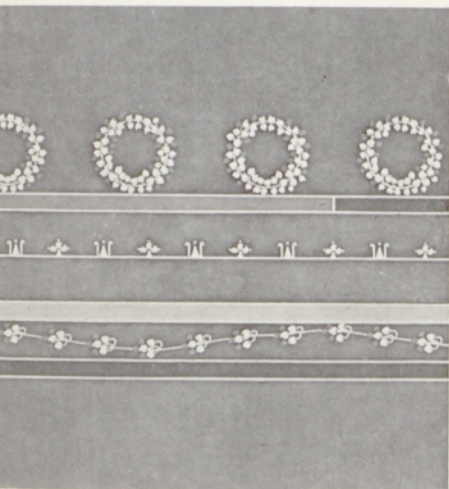
Pour cette raison, en Slovénie on a commencé à accorder un soin particulier au lecteur d'aujourd'hui et de demain. Dans les organisations syndicales on a fondé des commissions pour la culture qui prennent soin aussi de l'extension du livre; auprès de la communauté culturelle de Slovénie il y a un comité pour l'édition; les associations d'organisations culturelles des communes slovènes ont des commissions pour le livre, etc.

Une nouveauté en Slovénie, c'est aussi le livre de poche, de qualité, d'actualité et aussi à bon marché, édité par sept maisons d'éditions slovènes. En deux ans d'existence elles ont envoyé sur le marché 24 livres, avec aussi des auteurs slovènes. Jusqu'ici le livre de poche était vendu par toutes les librairies slovènes et même des magasins libre service; mais à partir de maintenant on le trouvera aussi dans tous les kiosques, dans les trains pour hommes d'affaires, bref, là où il est le plus nécessaire au Slovène pressé et en voyage, qui aimerait lire une oeuvre de qualité pour peu d'argent. Cette année, les publications du livre de poche auront un tirage de 8.000 exemplaires; l'année dernière le tirage n'était que de 5.000 exemplaires.

Il existe encore une forme de contact du livre avec le lecteur en Slovénie: c'est la vie et la coopération dans le club du livre. Ce club s'appelle Le Monde du livre, qui envoie à tous ses membres tous les trimestres un catalogue en couleurs, d'après lequel on choisit et reçoit par la poste les livres désirés, évidemment avec un rabais important comme membre: l'économie à l'achat des livres va jusqu'à 30 % et à l'achat des disques et des cassettes jusqu'à 15 %. L'utilité du club est prouvée par le nombre de ses membres: dans les trois années de son existence il y en a déjà 135.000.

LEPOTA NEKDANJIH RISB

OBNOVLJENE EMONSKE STENSKÉ SLIKARIJE

Dva primerka najlepših emonskih fresk, rekonstruiranih v mestnem muzeju v Ljubljani

V prostih urah je restavrator Veljko Toman zavzet in tudi priznan slikar

Ko so pred petnajstimi leti sodelavci mestnega muzeja v Ljubljani odkopali del rimske hiše s freskami med Gorupovo ulico in Emonsko cesto, se je porodila misel o obnovi emonskih stenskih slikarij.

Višja kustodinja omenjenega muzeja Ljudmila Plesničar-Gečeva pravi: »V Sloveniji smo se zdaj prvič srečali z delom tako obsežnega in specializiranega značaja. Iskanje prave poti je bilo dolgotrajno in povezano s težavami, ki niso terjale le finančnih sredstev, ampak tudi prostor, kjer smo te ostanke slikarij sestavljali in jih pozneje tudi vskladiščili.«

Sprva ni bilo časa in ne ustreznih ljudi, ki bi bili pripravljeni poglobiti se v to gradivo in delati na njem tudi več let, če bi tako nanese. Nekaj let pozneje je v mestnem muzeju pričel službovati Veljko Toman z diplomsko akademije za likovno umetnost v Ljubljani; z dr. Plesničarjevo sta izdelala projekt za obnovo in po šestih letih pravečatega garanja je razstava v ljubljanskih Arkadah pričala o orjaškem opravljenem delu.

»Po obsegu in natančnosti proučevanja ornamentov se takega dela dotlej ni lotil še nihče, ne pri nas in ne v svetu,« pravi Toman, »in še posebno metodo dokumentiranja smo ubrali...«

Vendar je doslej načrtno obdelan in dokumentiran le del gradiva, ki ga hrani mestni muzej v Ljubljani; preostalo gradivo še čaka, da se ga lotijo strokovnjaki.

Toman z vso vnemo pripoveduje o emonskih freskah, teh prelepih stenskih in stropnih slikarijah, ki so ga zaposlile za nekaj let. »Domnevamo, da so bile delo domačih in potujočih podeželskih mojstrov, ki so se pri posnemanju tedanje mode krašenja prostorov zgledovali v bližnjih severnoitalijanskih mestih, često v Ogleju, obenem pa so v svoje delo vnašali motive, ki so bili tudi odraz domače tvornosti in okusa...«

Tehnika emonskih slikarij je bila čista improvizacija. Hitre poteze čopiča so rojevale motive, ki so ustvarjali vtis gibljivosti. Emonci so imeli izreden smisel za prefinjene barvne odnose, za prepletanje hladnih in toplih barvnih pasov. Izredno domiselno so reševali stike dveh toplih tonov z dekorativnimi elementi in so nam lahko danes

njihove barvne rešitve v marsičem za zgled.

»Dokazujejo nam,« pravi Toman, »da so bili Emonci na visoki likovni ravni. Izredni mojstri so bili za omet, saj so poznali deset njegovih vrst, in tudi gladili so ga, do visokega leska je moral biti še dodatno brušen in poliran...«

Pri rekonstrukciji se je moral Toman prilagoditi antičnemu mojstru, »ki je svoje slikarsko orodje vrtel silno spretno in natančno z velikim občutkom za svežino poteze in enakomerno debelino črte«. Bile so še druge težave: urejanje po skupinah ometa, barvah, sestavini, stopnji zglednosti, ločevati pa je bilo treba tudi stropne elemente od tistih, ki jih strokovnjaki pripisujejo navpičnim emonskim stenam.

Emonske barve so bile izredno lepe: črna in rdeča z malce mirne zelene, okraša, pompejansko rdeča in zlato-rumena... Za današnje pojmovanje barvnih kombinacij dokaj nenavadno, a ko nekaj časa opazuješ skrbno rekonstruiran in pobarvan vzorec, postaja vedno bolj navdušujoč.

Veljko Toman ima danes opravljeno magistraturo iz restavratorstva. Mesec dni se je tudi študijsko potikal po Rimu in Pompejih, raziskoval tamkajšnje freske in se seznanjal z italijanskim restavratorstvom, a so mu prav kmalu rekli italijanski kolegi: »Pri nas ne boš nič več novega pridobil...«

Za omenjeno razstavo je rekonstruiral okrog 300 kvadratnih metrov emonskih fresk. Tudi stiropor je uporabljal zanje; ker je lažji kot drugi materiali in ga je bilo — poslikanega — priročneje dvigati pod strop, da je ponazoril nekdanje emonske stropne freske.

O doslej opravljenem delu in njegovega pomena pa pravi:

»Rekonstrukcija emonske stenske dekoracije, kakor je bila prikazana na prvi razstavi poslikav rimskega interiera, je obenem prvi poskus oživljanja antičnega bivalnega prostora pri nas. Bila bi naj tudi eden od ključev za razumevanje antičnega sveta in prostora in tudi človeka, ki je v tem okolju živel...«

JANEZ JUVAN

MOJSTRI S KAMERO

Janez Juvan, rojen 1936. leta na Bregu ob Savi pri Kranju, je po končani gimnaziji študiral slavistiko na ljubljanski filozofski fakulteti, zdaj pa je zaposlen kot korektor pri ČGP »Delo« v Ljubljani.

S fotografijo se je ukvarjal že v gimnazijskih letih in je od leta 1955 član FKK »Janez Puhar« v Kranju.

Toda študij in poezija, ki se ji je posvečal zlasti v študentovskih letih (leta 1965 je izdal pesniško zbirko »Potopljeni mesec«), sta ga za nekaj časa odvrnila od fotografije.

V zadnjih treh, štirih letih pa Juvan spet vse pogosteje jemlje v roke fotografsko kamero, ker je spoznal, da se danes prav s fotografijo dá marsikaj povedati.

Išoč bogastvo svetlobe in senc se je Juvanovo fotografsko oko najprej ozrlo po bližnji okolici, v kateri so mu pritegnili pozornost drobni predmeti in stvari, ki jih, ko hodimo mimo, navadno sploh ne opazimo. Zapisoval jih je na filmski trak, da bi jim pozneje na fotografijah dal novo, pomembnejšo podobo. Kmalu se je njegov pogled odprl v širši svet; segel je v prostor in pokrajino, v kateri so ljudje, hiše in drevesa postajali vse manjši, tisto, kar se je po naključju ali namenoma znašlo v ospredju, pa je na moč poraslo. Kakor samotnost posameznika v današnjem popredmetenem svetu. Mir in prostranost pokrajine postajata Juvanu vse bolj potrebna nasprotna utež za nemir in utesnjenost, ki ju prinaša današnji način življenja marsikomu izmed nas.

Juvanova fotografska pot še ni dolga, vendar pa je na njej že našel sebe, hkrati pa tudi ujel korak s sodobnim fotografskim izražanjem. O tem pričajo na številnih razstavah sprejete in nagrajene fotografije, med drugim srebrna medalja za kolekcijo v Tržiču (1977), zlata za posamezno fotografijo na salonu umetniške fotografije v Trebinju (1978) in ne nazadnje njegove samostojne razstave v Ljubljani (1976 in 1977) ter v Kranju (1978).

Janez Juvan fotografira največ s »praktico« in 20-milimetrskim širokokotnim objektivom, na katerega pogosto privije rdeč filter. Od filmov pa uporablja največkrat črno-beli ORWO 27 DIN.

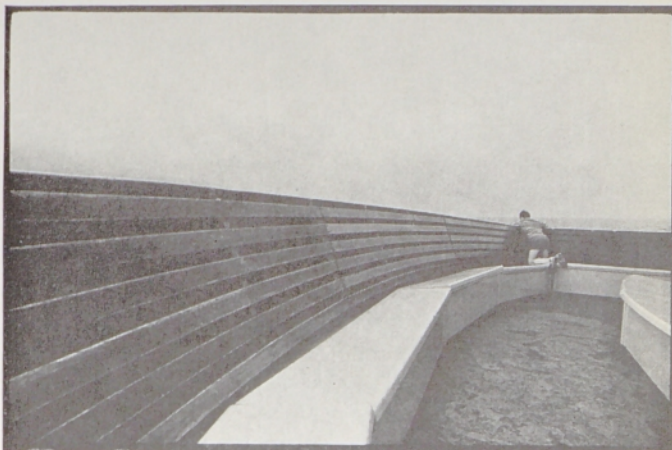
Kraj, kjer si lahko sam, 1978

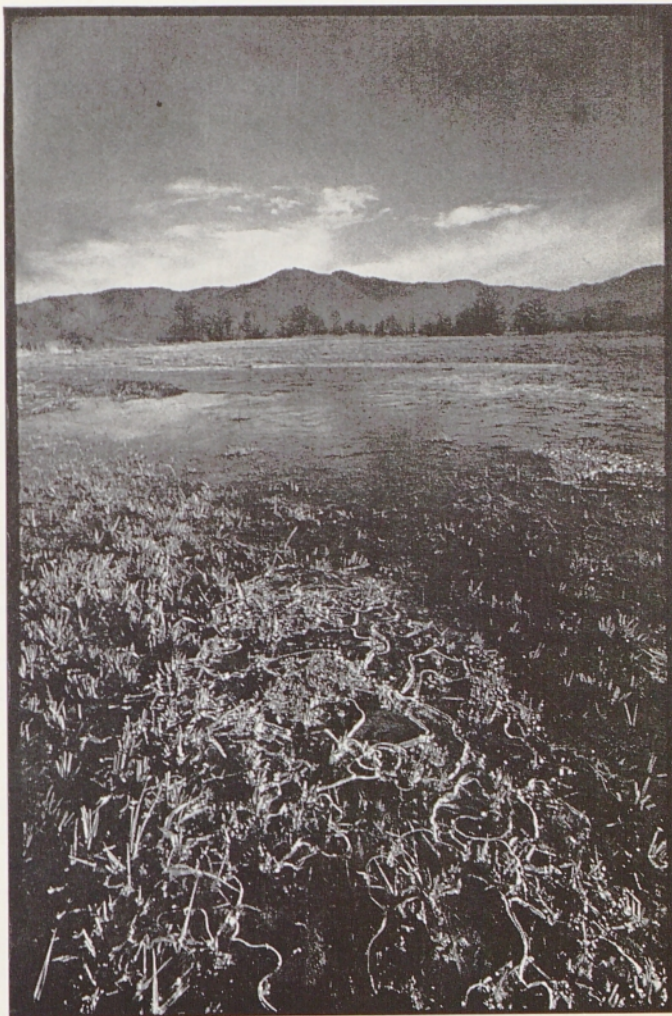
Štanjel, 1976

Ujeto sonce, 1978

Opazovalec, 1978

Gričevje, 1977

Združenje Jugoslovanov v severni Franciji je lani organiziralo tradicionalno proslavo dneva republike v novi občinski dvorani Maurice Torez

Dr. Jože Planinšič, profesor na California State College, poučuje slovenščino naše rojake v Pennsylvaniji

FRANCIJA

DAN REPUBLIKE V SALLAUMINESU

Združenje Jugoslovanov v severni Franciji je lani proslavilo praznik republike Jugoslavije v novi občinski dvorani Maurice Torez na Epinnette v Sallauminesu 19. novembra 1978. Proslava je bila pod pokroviteljstvom jugoslovanskega veleposlanika v Franciji, ki sta ga zastopala Ibrahim Cepić in Davorin Veselin.

Proslavo je začel predsednik Združenja, za tem pa je spregovoril Ibrahim Cepić, ki se je tudi zahvalil za prisrčen sprejem ob prvem obisku v Sallauminesu. Ker je bil župan Jules Tell zadržan, ga je na proslavi zastopal glavni tajnik občine Sallaumines Michel Nonon, ki se je jugoslovanskim priseljencem zahvalil za viden prispevek pri razvoju francoskega gospodarstva. Med drugim je opozoril tudi na to, da se ne sme pozabiti na velike žrtve, ki so jih izseljenci pretrpeli v skupnem boju proti fašizmu. V nadaljevanju je poudaril, da je minilo 55 let, odkar so jugoslovanski rudarji, označeni za komuniste, začeli prihajati v francoske rudnike. Večine teh naprednih rojakov že počiva na francoskih pokopališčih.

K uspehu proslave je prispeval tudi narodno-zabavni ansambel pod vodstvom mladega rojaka Miletiča, ki je v splošno zadovoljstvo neumorno igral slovenske in druge prijetne melodije. Razumljivo pa je, da si naši rojaki še

vedno najbolj žele v svoji sredi ansamble iz domovine.

Da imajo naši izseljenci polno zupanje v delovanje Združenja Jugoslovanov, je dokaz tudi to, da je bila dvorana napolnjena do zadnjega kotička. Predsednik združenja se zahvaljuje vsem, ki so prispevali k uspehu te lepe proslave. Posebna zahvala velja tudi mlademu odboru, ki je dokazal, da je zmožen voditi društvo k nadaljnjim uspehom.

Justin Čebul

ZDA

NOVI KRST SLOVENSKE GODBE

Na veliki slovenski zabavni prireditvi, ki jo je 23. novembra lani ob zahvalnem dnevu priredil radijski odbor v sodelovanju z združenjem slovenskih društev, se je s svojim nastopom prvič predstavila nova slovenska godba, 35-članski pihalni orkester pod vodstvom Normana Novaka. Znano je, da je pred drugo svetovno vojno delovalo v Clevelandu več slovenskih godb, ki jih še mnogi rojaki hranijo v lepem spominu. Upamo, da bo ponovna oživetev godbene dejavnosti nov korak k nadaljnji afirmaciji slovenske glasbe v ZDA.

Omenimo naj še, da so se na isti prireditvi številnim gledalcem predstavili še »polka-ansambel« Jeff Peccon, Eddie Rodick, Hank Haller, the Wolf Band in Continental Strings Tamburitizans izmed clevelandskih an-

samblov ter Mlakarjev ansambel iz Fontane v Kaliforniji, Hank Thunander iz Minnesote, Don Grahak iz Milwaukeeja in Jack Tady's Singin' Ladies iz Pittsburgha.

ZLATI JUBILEJ SZZ V JOLIETU

Podružnica št. 20 Slovenske ženske zveze v Jolietu, ki sem jo jaz ustanovila, je praznovala 50-letnico ustanovitve. Imele smo veliko proslavo, ki so se je udeležile številne odbornice in članice iz našega mesta in tudi iz drugih podružnic. Podrobnejše poročilo o naši proslavi boste lahko našli v novembrski številki Zarje. Omenimo naj še, da ima Slovenska ženska zveza zdaj že okrog 13.000 članic.

Josephine Erjavec, Joliet, Ill.

SLOVENSKI TEČAJI V PENNSYLVANIJ

V številnih slovenskih naselbinah v Pennsylvaniji že vrsto let poučuje slovenski jezik in slovensko kulturo univerzitetni profesor dr. Jože Planinšič. Od lanske spomladi teče tak tečaj tudi v slovenskem centru v Ambridgeu. Razen o osnovah slovenskega jezika dr. Planinšič predava učencem, med katerimi je večina potomcev slovenskih priseljencev, tudi zanimivosti o slovenskih naravnih lepotah, slovenski glasbi, običajih in zgodovini.

Dr. Jože Planinšič je profesor političnih ved na California State College v Pennsylvaniji, pred tem pa je po-

»Miss Slovenija« iz Hamiltona je Diana Brancelj

»Kvintet Slovenija« iz Montreala na slovenskem letovišču

učeval tudi na univerzi Duquesne v Pittsburghu. Na univerzi, kjer zdaj poučuje, je imel pred nedavnim tudi posebna predavanja o zgodovini nacizma, kjer je pripovedoval tudi o svojih osebnih doživetjih, ko je bil v nemškem zaporu zaradi sodelovanja v osvobodilnem gibanju.

NOV SLOVENSKI KONGRESNIK

Na delnih volitvah v ameriški kongres, ki so bile preteklo jesen, je bil izvoljen tudi potomec slovenskih izseljencev Ray P. Kogovsek iz Puebla v Coloradu. Pred tem je že od leta 1973 deloval kot vodja manjšine v senatu države Colorado.

Ray Kogovsek je sin slovenskega jeklarskega delavca priseljenca, med volilno kampanjo pa je užival široko podporo številnih delavcev, seveda pa so ga še s posebnim navdušenjem volili tudi vsi slovenski rojaki v tej državi. Kogovsek je v kongresu zamenjal dosedanjega kongresmana Franka Evansa, ki je v zadnjem času precej izgubil na svoji priljubljenosti. Ko bi se moral ob zadnjih volitvah v volilnem boju spopasti s Kogovskom, je raje stopil v pokoj.

Izvolitev slovenskega rojaka v ameriški kongres je ponovno veliko priznanje ameriškim Slovencem. Ta izvolitev pa je prišla zanje tudi o pravem času, saj je znani kongresman John Blatnik iz Minnesote že leta 1975 stopil v pokoj, dosedanja kongresmana slovenskega rodu Philip Ruppe iz Mi-

chigana in Joe Skubitz iz Kansasa pa ob zadnjih volitvah nista kandidirala.

ZLATA POROKA

Preteklo jesen sta praznovala zlati jubilej skupnega življenja tudi zakonca Oblak iz Clevelanda. Paul Oblak je bil več let predsednik mladinskega odseka ADZ, zdaj pa je že upokojen. Zakonca imata dva otroka, sedem vnukov in enega pravnuka.

JAVNO POSLOPJE Z IMENOM LAUŠETA

V Clevelandu so pred nekaj tedni eno izmed velikih novih državnih zgradb poimenovali po uglednem slovenskem izseljencu senatorju Franku J. Lauschetu. Znano je, da je bil Frank Lausche več let župan mesta Clevelanda, petkratni guverner države Ohio in zvezni senator. Nova stavba v strogem središču (downtown) mesta bo služila za številne javne urade, poleg teh pa bo v stavbi tudi muzej državnega zgodovinskega društva, kjer bodo priložnostne razstave prirejale tudi posamezne narodnostne skupine.

SLOVENEČ — USTANOVITELJ CENTRA ZA ZDRAVLJENJE STRESA

Slovenski zdravnik dr. Ivan Podobnik je v Columbusu, Ohio, ustanovil »The Ohio Stress Treatment Center«, katerega posebnost je, da uporablja celostno zdravljenje, in je kot tak nekaj posebnega v Ameriki. Znano je, da velja stres za bolezen našega časa in

da se z zdravljenjem ukvarja vrsta znanih zdravnikov po svetu. Cilj Podobnikovega zdravljenja ni samo, da trenutno ozdravi bolečine, temveč da bolnika vzgoji v način življenja, ki bo preprečil vrnitev bolezni.

KANADA MISS SLOVENIJE V HAMILTONU

Vzajemna podpora zveza Bled, odsek št. 13 Planica iz Hamiltona, je jeseni preteklega leta priredila veliko zabavno prireditev, katere glavna privlačnost je bil izbor društvene lepoticе, ki so ji nadeli zvonec naslov »Miss Slovenije 1979«. V društveni dvorani v Beamsvillu se je zbralo veliko številno rojakov iz tega dela Kanade, ki so jih zabavali Gorički fantje.

Za naslov društvene lepoticе se je potegovalo enajst kandidatinj, ena lepša od druge in žirija je imela resnično težko delo, ko se je morala odločiti za najlepšo. »Miss Slovenija« za leto 1979 je postala Diana Brancelj, ki je dobila za darilo 150 dolarjev in lepo večerno obleko. Druge udeleženke tekmovalja pa so dobile nagrade.

GLAS KVINTETA SLOVENIJA

Pišem vam v imenu slovenskega ansambla »Kvintet Slovenija« iz Montreala. Zbralo se nas je pet rojakov, ki igramo prelepe slovenske melodije po vsej Kanadi in Slovence predstavljamo tudi pred drugimi narodi. Tudi pri-

»Miss Slovenija« iz Winnipega je izšla v lokalnem listu v barvah

padniki drugih narodov radi prisluhnejo našim pesmim, ker so zelo melodične. Nastopali smo tudi na televiziji v Montrealu in tudi tam smo predstavljali našo prelepo Slovenijo.

V Montrealu je več slovenskih organizacij, ki delujejo zelo dobro, in tudi dve slovenski letovišči, ki sta pravi slovenski vasi. Imata tudi bazen in druga športna igrišča (odbojka, balinanje, nogomet idr.). Tu imamo tudi slovensko šolo, ki jo vodi sestra Miranda, in kamor tudi naša družina pošilja otroke.

Lepe spomine imamo tudi na sodelovanje našega ansambla na velikem festivalu slovenskih ansamblov, ki je bil v aprilu lani v Torontu. Naš ansambel je zasedel odlično drugo mesto. Presenečeni smo bili, ko smo v Rodni grudi zasledili poročilo s tega festivala in med drugimi tam odkrili tudi fotografijo našega ansambla.

Franz Sotelšek, Dollard des Ormeaux, Quebec, Kanada

SLOVENKA — LEPOTICA FOLKLORAME

V preteklem letu smo Slovenci v Winnipegu dosegli nekaj velikih uspehov, na katere smo vsekakor izredno ponosni. Že v aprilu je naša folklorna skupina nastopala v Edmontonu in Calgaryju, kjer so se vsi obiskovalci ob njenih zvokih in plesih lepo zabavali. Seveda pa je bil višek njenih nastopov v avgustu na tradicionalni etnični prireditvi »Folklorama«, ki velja za največjo tovrstno prireditev v

Kanadi. Vsak dan je bil izpolnjen s pesmimi in plesi ter z dobro hrano in pijačami, ki so jih pripravljale posamezne narodnosti. Ob zaključku »Folklorame« je bilo naše delo kronano s tem, da je bila slovenska lepota kronana za »Miss Folklorame«. To je bila 18-letna Yolanda Jasnic, ki je dobila za nagrado 850 dolarjev in plačan izlet na Bahame.

Ob koncu septembra preteklo jesen pa smo priredili veliko prireditev ob otvoritvi slovenske dvorane v Winnipegu, obenem pa smo proslavili tudi 25-letnico slovenskega kluba.

Rudi Krnjak, Winnipeg, Man., Kanada

»CANKARJEV DAN« V ST. CATHARINESU

Tretji »Cankarjev dan«, ki ga je letos organiziralo slovensko društvo Lipa Park v St. Catharinesu, je bil doslej največji po udeležbi nastopajočih in najuspešnejši po odmevu v kanadski javnosti. Slovenci smo se predstavili z najboljšim, kar premore naša kulturna tvornost. K uspehu lepe prireditve je prispeval celoten spored, poleg tega pa tudi lepa razstava Cankarjevih knjig v izvirnikih in v prevodih. Ob številnih naših rojakih iz vsega Ontaria so si ogledali spored tudi številni ugledni kanadski gostje in predstavnik jugoslovanskega konzulata iz Toronta.

Spored so začeli najmlajši plesalci »Lipa Parka«. Udeležence proslave je pozdravil predsednik društva Tony Krašovec, zatem pa je o Cankarju in

njegovem delu ter pomenu govoril dr. Edi Gobec iz Clevelanda. Dr. Anton Kacinik iz Toronta je recitiral črtico »Gospod stotnik«. Oktet »Majolka« iz Hamiltona pod vodstvom Franca Dobrška je zapel nekaj domačih pesmi. Marion Drobnič je prebrala Cankarjevo črtico »Kostanj posebne sorte« v angleškem prevodu. Pevki slovenskega pevskega zbora »Zarja« iz Clevelanda Bea Pestotnik in Rosemary Marn sta ob spremljavi harmonikarja Steva Valenčiča zapeli nekaj pesmi, dirigentka Zarje Josephine Turkman pa je recitirala Kosovelovo pesem, posvečeno Cankarju, in to v slovenščini in angleščini.

Predsednik društva »Sava« iz Kitchenerja Anton Petrena je recitiral odlomek iz Cankarjevega »Kurenta«, Frank Vrhovšek iz društva »Lipa Park« pa je bral nekaj Cankarjevih črtic. Predsednik Kanadsko-slovenske skupine za kulturne izmenjave Ludvig Stegu je občuteno prebral Cankarjevo zgodbo »Naš laz«. Pesnik Jack Tomšič iz Clevelanda pa je na prireditvi prebral pesem, ki jo je napisal posebej za to priložnost.

V glasbenem delu sporeda so sodelovali: pevski zbor Sava iz Kitchenerja (Lojz Pfeifer, Urška Zunič, Kristina Mihelič), plesna skupina starejših mladincev društva »Lipa Park« in folklorna skupina »Nagelj« iz Toronta pod vodstvom Cirila Sorška. Za zabavo in ples je skrbel ansambel Veseli Vandrovčki.

Celoten program je organizirala in tudi vodila vse priprave Olga Bukovec iz St. Catharinesa, posamezne točke sporeda pa je povezoval Rajko Bukovec.

Prihodnja, letošnja prireditev »Cankarjeva dneva« v Kitchnerju.

(Po »Slovene Diary«)

NOVA SLOVENSKA ŠOLA

V Torontu je pred kratkim začel delovati nov odderek slovenske šole, ki deluje v okviru jugoslovanskega združenja »Nikola Tesla«. Šola ima organizirane oddelke za otroke in odrasle. Pokroviteljstvo nad to šolo pa je prevzel Toronto Board of Education.

Slovenski pouk poteka vsako soboto od 9.—12. ure na 357 Runnymede Street v Torontu (severno od Bloor Street).

Skupina veselih svatov na lanski slovenski kmečki ohceti v Wollongongu v Avstraliji

Slovensko delavsko podporno društvo »Edinost« iz Cordobe je v septembru lani proslavilo svojo 38-letnico. Na sliki: udeleženci proslave

IMATE V SVOJEM DOMU SLOVENSKO POHIŠTVO?

Številni naši rojaki, ki žive v Združenih državah Amerike in Kanadi, gotovo veste, da Slovenija izvaža izredno velike količine pohištva v obe državi. Marsikdo izmed vas pa ne ve, kje je to pohištvo mogoče kupiti, saj si mnogi rojaki žele imeti v svojem stanovanju vsak kakšen kos pohištva iz domačega lesa.

V Torontu ima zlasti močno predstavništvo tovarna pohištva Meblo iz Nove Gorice. Sedež njihovega predstavništva je na 2355 Tedlo St. v Mississaugi. Predstavništvo skrbi, da ima približno 150 prodajaln vedno na zalogi tudi njihovo pohištvo. V glavnem zdaj prodajajo pohištvo iz hrastovine, ki ni med najcenejšimi, kljub temu pa ga vsi, ki so ga kupili, izredno pohvalijo.

AVSTRALIJA SLOVENSKI RADIO V BRISBANU

Oktober 1978 je bil za vse izseljenice v Avstraliji izredno pomemben, saj je tedaj zvezna vlada dodelila dovoljenje (licenco) Ethnic Broadcasting Association of Queensland (4EB) za vodenje ene radijske postaje.

Vesetje med priseljenci raznih narodnosti je bilo izredno, saj smo zmagali v precej močnem boju proti nasprotnikom te zamisli. V 4EB nas je približno 30 jezikovnih skupin, vsi delamo v prostem času in to brezplačno.

Slovenska oddaja bo vsak četrti dan po eno uro, prav tako pa tudi madeonska in srbohrvaška oddaja, s katerima smo v dobrih odnosih.

Za uspešno delo slovenske radijske oddaje bomo potrebovali veliko gradiva, pri čemer zlasti računamo na pomoč Slovenske izseljenske matice. Obstoj slovenske oddaje pa bomo zlasti morali podpirati s prostovoljnimi prispevki ter z dobičkom od plesov, tombol in podobno. Tukajšnje oblasti namreč v nasprotju z oblastmi v nekaterih drugih avstralskih zveznih državah ne podpirajo priseljskih organizacij.

Alfred Milner, Kenmore, Qld., Avstralija

UMRL JE ALOJZ PUKL

V oktobru preteklega leta je v Sydneyu nepričakovano umrl rojak Alojz Pukl, splošno priljubljen rojak in dolgoletni član Triglava. V Avstralijo se je z družino priselil pred dobrim desetletjem. Kljub trdemu delu za lastni obstoj njegove družine je imel vedno čas tudi za društveno delo, najdemo pa ga tudi med pobudniki za ustanovitev triglavskega pevskega zbora. Nastopil je tudi v eni od glavnih vlog v igri »Dve nevesti«.

Društvu Triglav in družini izrekamo iskreno sožalje.

RAZSTAVA SLOVENSKEGA TISKA

Triglavska slovenska dopolnilna šola v Sydneyu je ob zaključku šolskega

leta pripravila vrsto prireditev, na katerih so pokazali, kaj so se naučili v preteklem letu, ob tem pa so slovesno podelili tudi Cankarjeve literarne nagrade (v trenutku, ko to pišemo, še nimamo poročila, kdo jih je prejel), organizirali pa so tudi zanimivo razstavo slovenskega tiska iz domovine. Na tej razstavi so bili predstavljeni primerki skoraj vseh slovenskih časopisov in revij, od dnevnikov do mesečnikov, od splošnih do nekaterih strokovnih.

ARGENTINA

»EDINOST« IZ CORDOBE

Slovensko delavsko podporno društvo »Edinost« v Cordobi je 3. septembra lani slovesno počastilo 38-letnico društvenega obstoja. Bil je lep jesenski dan, zato se je lepi prireditvi pridružila večina društvenih članov. To pa je v zadnjem času tudi edina priložnost, da se rojaki zberemo in se med seboj po domače pogovorimo. Dobri in okusni asado je šel v slast vsem, zalili pa smo ga s kapljico argentinskega vina in vsi smo bili zadovoljni. Slišalo se je tudi slovensko petje in v prijetnem razpoloženju smo se vračali proti domovom v poznih urah.

Število članov našega društva je iz leta v leto manjše, saj starejši člani nezadržno umirajo, mladi pa se vanj ne vključujejo.

Antonio Govednik, Cordoba

ZA MLADE PO SRCU

TUDI PAPAGAJ BO DOBER

Vzpenjajo se v hrib. Skoraj grizejo si v kolena, kajti steza je ozka in tu in tam obrasla s pritlikavim grmovjem. Pred njimi je Urban, ki včasih z vsemi štirimi kot kozica premaguje strmino.

»Naj te nesem, Urban?« ga vpraša očka.

»Ne, očka, ne!«

»In zakaj ne?«

»Ker je na vrhu zvonček, zvonček želja.«

»Kakšen zvonček?«

»Mar ne veš, očka?« se začudi Urban. »Pravi, pravcati zvonček želja. Saj je mamica dejala, da je na vrhu.«

»A tako? In kaj počneš z njim?«

»Potegneš za vrv, si nekaj zaželiš in tisto se ti prav gotovo izpolni. Do njega pa moraš priti sam, nihče te ne sme nositi ali pomagati. Drugače se ti želja ne izpolni.«

»In kaj si boš ti zaželel?«

»To je skrivnost, velika skrivnost.« Spet grizejo v strmino. Sonce ne-usmiljeno pripeka. Obleka se jim lepi na kožo. Katarina že vzdihuje:

»Joj, kako je vroče. Kdaj bomo že na vrhu?«

»Poglej Urbana, manjši je kot ti, pa ne vzdihuje,« jo poskuša potolažiti očka.

»Ko sem pa tako žejna. Sploh ne čutim jezika.«

»Boš že še pila,« ji odgovori.

»Ampak očka, jaz sem sedaj žejna!«

»Tu ni vode in ne morem ti je dati. Morala boš potrpeti do vrha, tam pa se bo že kaj dobilo.«

Pred njimi se že malce bolj svetlika. Še ovinek in na vrhu bodo. Tudi steza je sedaj že bolj široka in manj obrasla. Nenadoma se pred njimi prikaže goličasti hribček.

»Glej, očka,« zavpije navdušeno Urban, »tam je zvonček. Vidiš, kako binglja v zraku. Pohitimo, da čimprej pridemo do njega.«

Steza se razširi v široko gozdno pot. Urbana se ne da več zaustaviti, prvi je pri zvončku.

»Pohiti, očka, pohiti,« kliče s hribčka. »Ne morem doseči vrvi! Pridi, da me boš dvignil! Kaj se tako obiraš?!«

Očka ga visoko dvigne v zrak in njegove drobne ročice potegnejo za oguljeno vrv. Zvonček pa se ne oglasi.

»Močnejše, še močnejše potegni, Urban,« ga spodbuja očka, »potem bo zagotovo zacingljalo.«

Urban se skoraj obesi na vrv in napne vse svoje drobcene moči. Ves zaripel je v obraz. Zvonček se nekajkrat zaguga sem ter tja in se vzdrami. Veselo zacinglja, Urban pa prične na ves glas kričati:

»Da bi imel velikega psa, da bi imel velikega psa, da bi imel velikega psa...«

»To je torej ta tvoja velika želja,« mu pravi očka. »Psa si želiš in to ne kakšnega navadnega kužka, temveč pravega velikana.«

»Ovčjaka,« pravi Urban in pogleda očka z iskrecimi se očmi. »Pravega ovčjaka!«

Medtem prisopiha do vrha tudi Katarina. Tudi ona potegne za vrv in še vsa zasopla dahne:

»Želim si, želim si... poln kozarec, poln kozarec borovničevega soka. Mrzlega borovničevega soka...«

Ko sta se naslednji dan Katarina in Urban vrnila iz šole in vrtca, ju je čakalo presenečenje. Na steni v sobi je visela svetlozelena kletka, v njej pa je skakljal svetlo moder papagaj z grahastimi pikicami.

»Hura, hura,« je zavpila Katarina. »Dobila sva papagajčka, Kokija sva dobila!«

Urban pa je kot okamenel obstal pri vratih. Pogledoval je zdaj papagaja, zdaj očka in mamico in potem skoraj skozi solze izdaval:

»Očka, ali sem res tako slabo zvonil na zvonček?«

Očka se je najprej zamislil in šel čez čas dejal:

»Sploh ne, Urban, dobro si zvonil, ne bi mogel bolje, toda za takšnega psa, kot si ga želiš ti, je pri nas premalo prostora.«

»Takšen pes rabi vrt in svojo hišico,« ga je pričela tolažiti še mamica.

»Da vesta, da vesta,« je pričel Urban, »ko bom velik..., ko bom velik in močan,« je poudaril, »bom imel svoj vrt in velikega psa. Prav čisto svojega psa!«

»Seveda ga boš imel, Urban!« mu je hitel zatrjevati očka.

»No ja, do tedaj, do tedaj bo pa tudi papagaj kar dober. Pes res ni, pa bo kar dober,« je še pristavil in se že bolj veselo in pomirjeno zazrl v svetlo zeleno kletko.

Miha Mate

Ilustriral Matjaž Schmidt

O OBČUTLJIVI KOZI

V živalskem vrtu je med tropom sebi podobnih živela Občutljiva koza. Vsaj ona je vedno trdila, da je taka. Karkoli se je zgodilo, vedno je mislila, da je reva samo ona. Če je bilo pozimi mraz in se je vsa čreda stisnila v gručo, da bi se pogrela, se je Občutljiva koza zrinila čisto na sredo, kjer je bilo najtopleje.

»Joj, prejoj, kako je mraz,« je tožila in tako šklepetala z zobmi, da je nekaj mladičev pričelo jokati.

»Saj nas vse zebe, moramo pač po trpeti,« je pomirljivo rekla koza vodnica in mame so dregnile svoje kozice in kozličke, naj nehajo jokati.

»Že mogoče, da tudi vas zebe, toda zame je to huje, ker sem občutljiva,« je zanergala Občutljiva koza in še naprej glasno šklepetala z zobmi. Prav nič ji ni bilo mar, da je prestrašila kozice in kozličke.

Če je bilo poleti vroče in so vse živali iskale senco, je Občutljiva koza zanesljivo ležala v najbolj gosti senci, glasno sopla in tožila: »Joj, prejoj, kako je vroče!«

»Saj je nam tudi vroče,« so rekle druge koze in neka kozica se je spustila v jok.

»Že mogoče, da je tudi vam vroče, toda zame je to nevarno. Lahko dobim sončarico, ko sem pa tako občutljiva,« je zviška rekla Občutljiva koza.

Ilustriral Matjaž Schmidt

nim občutkom, da je popolno teslo, ker se mu srne bolj smilijo kot koze. Vse življenje je imel zato slabo vest in vse življenje se je Občutljivi koži skrbno izogibal.

Občutljiva koza tisto poletje seveda ni umrla za sončarico. Občutljiva koza sploh ni umrla. V katerikoli živalski vrt greste, boste srečali eno, če ne dveh.

Polonca Kovač

ZAKAJ KAMEN NE RASTE

Veliki ljudje imajo pripravljen odgovor na vsako vprašanje. Kakšen dolgčas, vedeti vse!

Vprašajte jih na primer, koliko zvezd je na nebu. Rekli bodo: devetsto devetindevetdeset. Vi pa se prepričajte, če hočete. Šteli boste in šteli, pa boste prišli do devetsto osemindesetdeset. Tako boste utrjeni, da boste prešteli samo še zadnjo, pa jih bo res toliko, kolikor so vam rekli.

Ali pa: vprašajte jih... vprašajte jih karkoli. Toda vem za vprašanje, na katerega ne boste dobili odgovora. Čisto majhno je. In nenavadno. Zakaj kamen ne raste?

Zakaj?

Morda zato, ker je ves bel od žalosti? Na to vprašanje vam ne bo nihče odgovoril. Če pa je samo košček resnice v tem, da ne raste zaradi žalosti, ne smemo biti nikoli žalostni. Saj potem morda tudi mi nikoli ne bi zrastle.

Peter Breščak

IZGUBLJEN LIST

*Se hrast upiral vetru je jesenskem,
s pogledom spremljal ptice je na jug
izgubljal liste je rumene
v potok divji pod seboj.*

*Plesalo listje je v ritmu drznem,
predano žuboreči vodi.
Takrat ta list ujel se je v valove,
ki so odnesli ga v neznano.*

*V deželi tuji list žalostno vrti se,
hrepeneče išče pravo pot,
ko končno zgrudi se utrujen,
utrujen in obupajoč.*

*Z odejo belo ga prekril je sneg,
ga veter zimski kliče,
a on še vedno hrepeni,
pot v gozd domači išče.*

Vida Mikec, Addison, Ill., ZDA

»Le kako se morejo primerjati z menoj! Jaz vendar vsako reč dosti huje občutim,« je mulasto godrnjala sama zase in listala po zdravniškem priročniku, da bi našla kaj o sončarici. Ko je našla in prebrala, je presunljivo zakričala: »Oj, gorje! Sončarico imam. Pomagajte, pomagajte!«

»Le počasi,« so rekle druge koze. »Sončarica je poleti nekaj običajnega. Saj jo imamo tudi me. Prej ali slej bo minila.«

»Ah, pri meni gotovo ne!« je prestrašeno zatarnala Občutljiva koza. »Jaz, ki sem tako občutljiva, bom gotovo umrla. Pa tako težko življenje sem imela. Ves čas zaprta v tej ogradi! Oj, sirota jaz, sirota jaz!« je vzdihovala.

»Saj smo vsi zaprti,« je bleknil neki kozliček in jo gledal z velikimi očmi.

»Pa jaz to vendar bolj občutim,« je nataknilo rekla Občutljiva koza.

Kozliček je bil še mlad in je mislil, da bo Občutljivo kozo lahko pomiril.

»Divje živali to gotovo huje občutijo,« ji je prepričano rekel. »Mi smo vsi samo koze in za koze gotovo ni tako hudo, če morajo živeti v ogradi. Huje je za srne, ki so vajene prostosti.«

»Uuuuh, kako se upate primerjati z menoj, mladi mož,« je zavreščala Občutljiva koza. »Če ste že sami tako preprosti in netankočutni, da vas življenje v ogradi ne prizadene, ni treba misliti, da sem taka tudi jaz! Jaz imam mehko in tankočutno srce in zame je obupno, da moram živeti v ogradi!« Obrnila mu je hrbet in se spustila v jok. »Sirota jaz, sirota jaz! Le kaj bo, ko bom umrla?«

Kozliček se je pobral stran z obup-

KROŽEK MLADIH DOPIISNIKOV

KO SEM BILA V JAHALNI KOLONIJI

Oh, kako sem bila vesela, da grem letos v jahalno kolonijo. Eva-Lotta, moja sestrčna, bo šla tudi in njena mama naju bo odpeljala tja. Težko sem ju čakala, da bosta prišli pome. Jahalna kolonija je bila v Edenrydu. Tja smo prišli prezgodaj, vendar čas, ki nam je bil odveč, smo izkoristili za vožnjo ob obali Ostersjo na jugovzhodu Švedske.

Jahalni učitelji so bili Eva, Tommy in Ase. Bili so zelo dobri. Prvi dan so nam dodelili vsakemu svojega konja. Jaz sem dobila Happy, ki je bila rjave barve in zelo poslušna. Eva-Lotta je dobila Sabočik, Camilla pa Vigen. Ko so starši odšli, smo pohiteli v hlev. Morali smo poloviti konje, ki so se pasli po travnikih. Potem smo jih morali počesati in očistiti. Potem smo malo sedali v sedla in jahali ter se privajali na konje.

Jahali smo potem dvakrat na dan, dopoldne in popoldne. Vsak trening je trajal po dve uri. Dvakrat dnevno smo tudi počistili hlev. Hlev je bil blizu morja. V morju smo se kopali in se sončili. Ob večerih, predno smo šli spat, smo se pogovarjali o konjskem športu. Razdelili smo se v dve skupini, ki sta med seboj tekmovali.

Zjutraj smo vstajali ob osmi uri, se umili in oblekli, ob pol devetih smo imeli zajtrk. Ob deveti uri smo šli v hlev in se spoprijeli z nalogami, ki so bile na dnevnem redu.

Ob večerih smo si pripovedovali vse mogoče zgodbe. Hrana je bila zelo dobra. Zadnji dan v koloniji smo imeli

priložnost, da pokažemo znanje in sposobnosti jahanja. Tekmovali smo v dveh skupinah. Po končanem tekmovanju smo zapeli še nekaj pesmi in zaigrali nekaj skečev staršem.

Meni je bilo v jahalni koloniji zares lepo in rada bi šla tja še kdaj. Prihodnje leto bom šla na počitnice v Slovenijo in upam, da bom imela tudi tam priložnost jahati, morda celo v Lipici.

Inger Starc, 11 let, Olofström, Švedska

DVIGNILI SMO SE VISOKO NAD OBLAKE

Bližale so se šolske počitnice. Očka ni mogel dobiti dopusta, zato smo se odločili, da se odpeljemo v Slovenijo z letalom. Rezervirale smo sedeže in oči nas je odpeljal v Stuttgart na letališče. Tam je bilo veliko letal in ljudi. Po mikrofonu se je slišal glas: Letalo, ki pelje v Jugoslavijo, bo odletelo v desetih minutah. Poslovile smo se od očita, oddale prtljago in vstopile v letalo. Stevardesa nam je pokazala sedeže in ko smo bili vsi potniki na svojih prostorih, nas je lepo nagovorila: »Čez nekaj minut bomo vzleteli. Prosim, da se privežete s pasovi. Želim vam lep polet v Jugoslavijo.« Kmalu smo se dvignili. Narava se nam je oddaljevala. Stvari so se spreminjale v majhne pikice, katere so sčasoma izginile. Prišli smo med oblake in nad nje.

Pot je trajala le dobro uro. Pristali smo v Zagrebu, tam pa nas je čakal stric Jože in nas z avtomobilom odpeljal domov. Ta polet je bil zame veliko doživetje.

Erika Medle, 7. r. slov. dop. šole, Karlsruhe

DRAGA STARA MAMA,

ati in mami sta obljubila, če bova Nejko pridna, da bomo šli v Jugoslavijo. Zato pomagam pomivati posodo, hodim v slovensko šolo, da bom znal pisati in brati slovensko. Nejka hodi v flamsko šolo. Ko bo večja, bo šla tudi ona v slovensko šolo. Kadar nisem v šoli in nimam domače naloge, igram nogomet. Dal sem že veliko golov. Včeraj smo zopet zmagali z 11 : 5. Hvala za pismo, še kaj piši. Lepo te pozdravlja Bojan

Bojan Sintič, Eisden, Belgija

HODIM V SLOVENSKO ŠOLO

Ime mi je Silvija. Stara sem deset let in hodim v slovensko šolo. Moji mlajši sestrici je ime Marija. Tudi ona obiskuje slovensko šolo. Stara je šele šest let. Vsako sredo pride po nas slovenska učiteljica, ki nas odpelje v šolo. Po pouku nas nato spet pripelje domov. Stanujemo daleč od šole, kjer imamo slovenski pouk. Slovenska tovarišica je zelo prijazna. Imam jo zelo rada. V šoli imam še prijatelje in prijateljice. To so: Karin, Renata, Ivon, Bojan, Genjo in Lojze. Lepo smo proslavili Novo leto. Dedek Mraz nas je bogato obdaril, mi pa smo deklamirali, peli in igrali.

Silvija Bogovič, Eisden, Belgija

V GOZDU

Sedaj je jesen. Piha mrzel veter. Listje pada na zemljo. Narava se pripravlja na zimski počitek.

Učenci nižje stopnje slovenske šole smo bili v gozdu. Vsak je imel s seboj košaro in nož. Nabirali smo gobe. Našli smo jurčke, lisičke in turke. Našli smo tudi strupene gobe, toda teh nismo nabrali. Užitnih gob smo našli veliko. Potem smo šli v šolo. Tam je vsak pokazal svoje gobe.

V gozdu je bilo lepo. Drevesa so bila pisanih barv. Tam smo se tudi slikali.

David Zuppin, slov. dop. šola, Köping

NAGRADO

za najboljši spis je uredništvo tokrat prisodilo Eriki Medle za spis, ki je bil skoraj brez vsake napake. Knjigo ji bomo poslali po pošti.

Slovenski šolarji iz Köpinga na Švedskem med jesenskim nabiranjem gob

UMETNIŠKA BESEDA

STRUBILLO

Pri Cankarjevi založbi v Ljubljani je izšlo pripovedno delo z naslovom *TUJEC V EMONI*. Njegova avtorica Mira Miheličeva, ki je doslej napisala že precej romanov (*Obraz v zrcalu, April, Mladi mesec, Otok in Struga* itd.), dram (*Svet brez sovraštva npr.*), komedij (*Zlati oktober in Dan žena sta najbolj znani*), del za mladino (*med njimi Petra iz telefona in Puhka v Benetkah*) in je tudi prevajalka, je Ljubljani posvetila več svojih del. Tokrat se tematsko in časovno vrača v predhodnico Ljubljane, v staro Emono, v IV. stoletje po našem štetju, v čas zatona antike. Prihod tujca, gotskega trgovca Strubilla, sproži v Emoni plaz dogodkov, ki razkrijejo korupcijo in intrigantstvo vrhnjih plasti emonske družbe. V odlomku iz *Tujca v Emoni*, ki ga objavljamo, išče tujec Strubillo svojo mater, ki je bila pred desetletjem prodana neznanemu kupcu iz Emone kot sužnja.

Prebudil sem se, ko je bil že velik dan, pravzaprav me je poklical Verclovus, ki mi je prišel povedat, da je Veico zbolel. Rusoglava brata z usločeni nogami rojenih jezdecev sta me spremljala že toliko let na mojih potovanjih, da sta mi bila več kot služabnika. Veica je tresla mrzlica in treba je bilo poslati po zdravnika. Za Emono je bilo značilno, da je bil edini zdravnik v tem mestu suženj, čigar lastnik je bil moj sinočnji gostitelj Basidius.

Potem ko je dal bolniku napoj zoper vročino in mu položil na prsi obkladek, sem se malo pomudil v pogovoru z njim.

»Kako dolgo že živiš v Emoni?«

»Več let, kakor jih imaš ti, gospod,« je rekel mož temne polti, z obrito glavo in z obrazom, ki ni izdajal ne njegove starosti ne njegovih misli.

»Torej gotovo poznaš družine tukajšnjih meščanov. Tudi njihove sužnje?«

Molče se je priklonil. Njegovo sicer gladko čelo je po sredi kazila brazgotina, svetlejša od enakomerno zagorele polti in podobna dvema prepletajočima se črkama.

»Iščem sužnjo, Germanko, ki je bila morda pred desetimi leti prodana v Carnuntumu kupcu iz Emone. Za žensko zelo velika, s svetlimi lasmi kot lan, ki so ji segali do pasu, in lepa. Na desnem licu je imela majhno temno rdeče znamenje.«

Povesil je oči. »Žensko, kakršno opisuješ, sem poznal. Ime ji je bilo Hela.«

»Hela pomeni pri Germanih smrt.«

»Mogoče, da to ni bilo njeno pravo ime. Toda na vsa vprašanja je odgovarjala samo: Hela, Hela.« Vzdignil je oči in uprl vame pogled v katerem

se je neprizadetost umaknila nekakšnemu zanimanju. »Njen lastnik je bil moj gospodar Basidius.«

»Torej sem bil sinoči v hiši, kjer živi ona?«

»Ne več. Nekaj časa je celo prebivala pri meni.«

»Kot tvoja žena?«

»Zapustil jo je bil razum in jaz sem jo — zdravil. Prej je zelo ugajala gospodarju.« Razširil je roke z gibom, ki sem ga poznal pri južnjakih in je lahko pomenil karkoli, in spet povesil oči. »Takrat, ko jo je kupil na trgu sužnjev, je bil vdovec in bilo je razumljivo...«

Vedel sem, kaj je bilo razumljivo, in stisnil zobe.

»Na kraju, kjer je pokopana...«

»Torej je umrla?« sem rekel celo z nekakšnim olajšanjem, ki sem se ga hkrati sramoval. Toda bolje je tako, kakor da bi jo moral najti strto in blazno.

»Tudi smrt je umrljiva, gospod moj.«

»Omenil si njen grob.«

»Da, pokopali smo jo na Basidijevem družinskem grobišču, poleg nagrobnika, ki ga je gospodar posvetil svoji prvi ženi, s kipom Evridike in žalujočega Orfeja.«

»Kako, da si še zmerom suženj? Slišal sem, da v teh krajih gospodarji osvobodijo sužnje že po desetih letih.«

Spet je nekaj mirnega, ravnodušnega zrl vame iz njegovih temnih oči.

»Ne vsi,« je rekel. »Upati pa sme vsak suženj, čeprav nima drugje pravice, kakor je gospodarjeva oblast nad njim, toda upanje je zastoj. Nekoč mi je nekdo rekel, da je v državi nas sužnjev vsaj toliko kakor tako imenovanih svobodnih državljanov. Kakšna vojska bi to bila!«

»Ti bi se vojskoval?«

»Jaz ne. Svoboda ali nesvoboda ni sta odvisni od prostosti. Suženjstvo je staro kakor svet in to se tudi v prihodnje ne bo spremenilo. Suženjstvo bo zmeraj obstajalo v takšni ali drugačni obliki. Toda kdor se zaveda: Svobodno mislim in nobeni okovi ne morejo vkleniti mojega duha, nikoli ne more biti suženj.«

»Zakaj je umrla Hela tako mlada?«

»Povedal sem ti že, da jo je zapustil razum. Bila je noseča.« Zmajal je z glavo in senca mu je prebegnila do tega trenutka tako brezizrazni obraz. Potresel je tulec, v katerem je nosil orodje svojega poklica. »Iti moram, čakajo me še drugi bolniki.« Pokimal mi je. »Njen otrok je umrl po porodu.« Zdaj se je Firmidius, ki ni mogel ali ni hotel biti osvobojen, odvrnil od mene in mi tako nakazal, da je najinega pogovora konec. Vseeno je še pristavil: »Vsekakor je bil Helin sin edini, ki ga je bilo Basidiusu dano zaploditi.«

Takoj nato sem dal pripeljati svojega konja, toda ne, da bi Emoni za zmerom obrnil hrbet, kakor mi je svetoval pijani pesnik, temveč sem povedal krčmarici, da se bom vrnil že čez nekaj ur. Mesto sem zapustil skozi južna vrata in odjezdil po cesti, ki se je vila ob robu barja proti zahodu. Jezdil sem skozi roje mušic, ki so tam vznikale iz mlakuž kakor meglice, mimo ptic, ki so vznemirjeno vzletavale spričo peketa konjskih kopit. Stiskal sem obrvi in čeljusti, občutil togost svojega obraza na sebi kot kamnito masko in medtem ko sem tako napredoval v hitrem drncu, se mi je skozi meglo, ki se je redčila, čedalje bolj bližal hrib na meji barja. Svet se je polagoma dvigal proti vzpetini, kjer so mi povedali, da bom našel ob robu gozda nekdanjo pristavo Gaja Basidija z družinskim pokopališčem.

Torej sem prišel v Emono na njen grob.

Tako se bova sešla na onem svetu, če to lahko verjamem, čeprav sem bil krščen kakor ves naš rod, ko je k nam pribežal duhovnik, sveti mož, ki so ga v njegovi domovini hoteli prikrajšati za glavo in so ga potem izgnali, ker je bil po uradni sodbi krivoverec, namreč privrženec nauka, ki ga je oznanjal škof Arianus in je bil za vlade Konstantina in Konstancija celo obvezen na cesarskem dvoru. Sveti mož nas je prepričal, da vlada svetu en sam vse-mogočni Bog, ki je neskončno usmi-

ljen in dobrotljiv, česar nisem mogel več verjeti, ko so vojaki, ki so nanj prisegali, napadli naše naselje in ga požgali, oskrunili ženske, poklali starce in otroke, le mene, ki sem bil sin kneza, vzeli s seboj za talca ter odpeljali v notranjost cesarstva, mlade in lepe ženske pa prodali v sužnost. Tudi mojo mater. Ko se je moj oče vrnil z meje, kjer se je z rimskim vojskovodjo pogajal za premirje, ni našel več ne žene ne sina, temveč le kadeče se ruševine.

Novo spodriva staro, vendar nikoli ne tako zelo, da se ne bi mešali stari bogovi, čeprav na skrivnem, v novo vero, ki govori o enakosti vseh pod božjim prestolom in zveličanju pravičnih v raju. Kakor se mešajo stare šege in navade v način življenja, ki naj bi bil nov, pa tudi pohlepa po oblasti in bogastvu ni mogoče izkoreniniti, kaj imajo tisti, ki vladajo, na ustih še toliko plemenitih in človekoljubnih besed. To sem moral žal izkusiti.

Talec, čeprav ravnajo z njim prizanesljivo, ni nič drugega kot suženj. Le da jaz, ki sem bil mlad, nisem mogel tako ravnodušno doživljati svoje sužnosti kakor emonski zdravnik. Naj mi ne govori, da si lahko nad tem stanjem vzvišen, zakaj sužnosti se lahko prilagodiš samo tako, da se navadiš plaziti se po kolenih.

Poskušaj se podrediti tuji omiki — jaz sem to poskušal — toda če nasprotuje izročilom tvojega rodu in tvoji naravi, si moraš ali zlomiti hrbtnico ali pa se razvije, če si ostal še človek in nisi otopel v bitje nižje vrste, ne le v tvoji duši, temveč tudi v telesu odpor, ki ti ukazuje spremeniti okoliščine, ker svoje narave spremeniti ne moreš.

Vzgojen proti svoji volji kot Rimljan — kaj sem zdaj? Menda ne tujec v lastni koži.

Obrzdal sem konja, razjahal in ga potegnil za seboj. Skozi drevje sem zagledal obzidje, izza katerega se je dvigal v nebo tenak pramen dima. Na koncu dolinice, tam, kjer se je začel gozd in je izvirala potoček, pa je stalo nekaj nagrobnikov.

Privezal sem konja na golo drevo in stopil slepo naprej, kakor da me vodi neka nevidna roka do enega nagrobnikov z napisom, vklesanim v kamnita vrata nad dvema stebroma, na katerih je počivalo trikotno marmornato čelo.

Tukaj leži Hela, sužnja Gaiusa Flaviusa Basidiusa. Ta spomenik ji je postavil njen tovariš v nesreči suženj Firmidius:

*Komaj sem mlada leta dopolnila
življenja
Že mi gomila krije kosti in pepel
Zdaj pa pojdi, popotnik, kamor cesta
te pelje
Svoji usodi, sledeč, pridejo vsi za
menoj*

Stal sem pod lipo, ki je metala sence mladih listov na kamen. Drevo je bilo staro in je imelo mogočne korenine in veje, ki so rasle v širjavo in višavo. Moj rod je častil drevesa kot božanska bitja in res je lipa svobodna po božje, čeprav zraščena z zemljo, neodvisna od dogodkov in čustev. V jeseni padajo njeni listi na grobove z ravnodušnostjo življenja, ki se zaveda, da bodo spomladi iz njegovih vej pognali novi — ona, ki tukaj počiva, pa ne bo nikoli več vstala.

Hotel sem obuditi v sebi nekdanjo toploto v zavarovanem mraku dolge lesene hiše. Namesto marmornatih stebrov leseni podporniki, namesto peči iz bronca odprto ognjišče, namesto kipov iz lesa izrezane konjske glave, s slamo krita streha. Toda kadar so divjali pomladanski viharji in je sneg pokrival zemljo za moža visoko, je bilo v tem domu prijetno in varno. Iz tistega dela hiše, ki je bil pregrajen za živino, je bilo slišati brundanje krav in hrzanje konj, kar je nas otroke pomirjalo in uspavalo. Toda pladnje in vrče smo imeli tudi iz srebra, največkrat zaplenjene v boju, čeprav jih nismo bolj cenili od lončene posode. Na izrezljanem stolu, ki je stal na odru, vzvišenem nad družino, je sedel moj oče, medtem ko je ona čuvala nad ognjiščem in ukazovala deklam. Toda njenega obraza se nisem mogel več dobro spomniti, le nekakšno belo liso sem zaznaval pred seboj, z dolgimi kosmi las in z vdrtimi očmi, ki so bile nekoč presunljivo modre.

Kako dolgo sem se tolažil, da jo bom našel, odkupil in rešil s tem tudi sebe? Morda mi je ta misel dajala moč in mojemu življenju smisel, torej se nisem mogel kratko malo sprijazniti s tem, da se je vse končalo tukaj, pod tem drevesom. »Pod veliko lipo,« mi je povedala Ostilla, »boš našel tisti grob.«

Povešal sem glavo in na oči so mi padali lasje, kakor da mi zakrivajo pogled v prihodnost, zakaj preteklost mi je neizbrisno živela v duhu, kar zaslišim ostri, sovražni žvižg kragulja nad seboj, kakor bi me opominjal, da tukaj še nisem vsega opravil. Hkrati se je nekdo od zadaj rahlo dotaknil moje rame.

»Strubillo,« je rekla Basidijeva žena, ki se mi je bila neslišno približala po mehki nizki travi, »kaj je tako zanimivega na tem kamnu?«

Počasi sem se obrnil in si s prsti vrgel lase s čela. Hitro je umaknila svojo roko in tudi pogled.

»Moje zanimanje je slučajno, gospa,« sem rekel, »zakaj pravzaprav sem bil namenjen k tebi.« Ni mi bilo jasno, zakaj sem si to izmislil.

Toda nasmehnila se je, kakor da jo je to razveselilo.

»Kako si mogel vedeti, da sem tukaj?«

»Tvoji služabniki govorijo.«

»V Ranniculumu sem preživela svojo mladost,« je rekla ona, ki je bila še zelo mlada, toda z otožnim poudarkom, kakor da žaluje za izgubljenim. »In zmeraj se rada vračam k stari materi, ki je to vilo kupila pred leti od mojega moža.«

»Spominjam se veličastne gospe.«

»Veličastna! To bi ji ugajalo. Ali se ji hoče pokloniti?«

»Če misliš, da moram.«

»Kakor te veseli,« je rekla.

»Veseli me biti v tvoji družbi.« Spet mi je te besede narekovalo nekaj, kar ni bilo odvisno od moje volje.

»Torej pridi!«

Pokazala mi je z lahnim gibom roke, naj ji sledim, in šla sva mimo nekakšnega mavzoleja.

»Grob moje predhodnice,« je rekla in pokazala proti kapelici z jonskimi stebri in s kipoma na podstavku iz črnega marmora. »Orfej in Evridika, ki pa naj zdaj predstavljata krščansko dušo z njenim odrešenikom. Tako je svetoval mojemu soprogu naš pobožni škof. Na ploščo nad njunima glavama bodo prej ali slej vklesali križ, čeprav uboga Clementilla ni bila krščena.«

»Ti pa si?«

»Moj oče je bil nekaj časa propractor Dalmacije in se je moral z vso družino spreobrniti — brez krsta že takrat nisi prišel na noben vodilni položaj. Torej so krstili tudi mene, vzga-

MOJA HOJA NA SNEŽNIK

jali pa v starih običajih. « Malo je premolknila in nadaljevala, kakor da govori sama s seboj: »Če ne bi bila krščena, se ne bi bila mogla poročiti v emonski cerkvi. Pred nekaj leti so jo morali povečati, ker je postala pretesna za tolikšno število vernikov.«

Stopala je pred menoj lahkotno v svojih pozlačenih, s požlahtnimi kamni okrašenih sandalah in se rahlo zibala v bokih. Sledil sem ji kakor začaran od nečesa, kar se je šele začelo oblikovati v meni, in tako sva prišla do nevelikega jezera, zelo temnega pod navpično skalo, zgoraj poraščeno s črnimi smrekami. Ob vodi je ležalo deblo, ki ga je bila vajena, kakor je rekla, uporabljati za klop. Sedla je in pomignila še meni, naj se ji pridružim.

»Poglej, to jezero je vse, kar je ostalo po velikem morju,« je rekla. »Ko sem bila še majhna, mi je Ennina pripovedovala pravljice o tej deželi, ki je bila nekoč vsa pod vodo. Brezbrežna širjava plitvega morja, iz katerega se vzdiguje le nekaj otokov, tudi hrib, na katerem stoji danes Ranniculum? Milijoni let in svet se je pričel dvigati, ponekod pa je voda zastajala z jezeri in močvirji. Tod so rasla ogromna drevesa in živele velikanske živali, kakršnih danes ne vidimo več.« Zmajala je z glavo. »Si moreš misliti: sekvoje, borovci, ciprese, smokve, lovorji, evkalipti, cimetovci, vse, kar se je že zdavnaj umaknilo na jug? Zalivi lagune, toda morje je začelo odtekat proti vzhodu.«

»Zakaj te tako vznemirja morje?«

»Ker sem bila rojena ob morju, v Dalmaciji. Toda ko je morje umrlo, so se tukaj naselili medvedje, jeleni, divji prašiči, volkovi, bobri, veverice. V močvirjih želve, v rekah in jezerih pa celo krokodili.«

»Šališ se. Krokodile sem videl le v Nilu. Tukaj jih ni bilo nikoli.«

»Pač, pač, ampak potem so se gore pokrile z ledom in sem so prišli kozorogi, svizci, snežni zajci in snežni sloni. Emonske prostor je bil zmeraj prikladen za preseljevanje živali, med katere sodijo tudi ljudje.«

Pokazala je proti jezeru, ki skoraj ni več zaslužilo tega imena.

»Ko se je v tej kotlini podnebje ohladilo, je pričela voda v močvari zastajati in spet je zaživelo jezero, ki je segalo tedaj, kakor pravi Ennina, prav do prostora, na katerem stoji danes Emona.«

Še v mojih mladih letih sem si večkrat želel na to veliko goro Snežnik. To željo sem gojil tudi polnih dvainšedemdeset let mojega bivanja v Ameriki. Vedno sem imel v mislih Snežnik, to goro moje mladosti, mojih mladostnih želja. Ko sem prišel v letu 1977 prvič po 71 letih na obisk domovine, mi je nečak Louis Urbančič iz Sevnice na Štajerskem obljubil, da bova šla enkrat skupaj na goro. Pa mi ni bilo mogoče. Pretegnil sem si žilo na nogi in gotovo ne bi zmozel tako dolge poti. Takrat se mi želja še ni izpolnila.

Letos so mi pomoč pri vzponu na Snežnik obljubili knežki gasilci. Dogovorili smo se, da se bomo odpeljali proti Snežniku in da se bomo skupno povzpeli na goro. Vreme je tiste dni slabo kazalo. Nenehno je deževalo. Bližal se je deseti avgust. Gasilci so mi dan prej sporočili, naj ob pravem času pridem na določeni kraj, da se odpeljemo proti Snežniku.

S poti na Snežnik (foto Janez Zrnec)

Bil je lep dan, le v nižinah se je zadrževala megla. To nas ni motilo, saj smo se tolažili, da bo v višinah prav gotovo lepo. Pripeljali smo se do Šviščakov, kjer je prijazen počitniški prostor in kjer sta dve gostilni. Planinsko društvo iz Ilirske Bistrice ima tam svoj dom, ki je izredno primeren tudi za veselice in zabave. Tam smo se malo odpočili, potem pa nadaljevali pot z avtom, dokler je bilo mogoče.

Pot seveda ni bila ravna, kot bi morda kdo pričakoval. Vedel sem, da bo potrebno zbrati kar precej napora. A nič zato. To je bila moja prava božja pot na najvišjo goro Notranjske. Pot je bila dolga, kamnita in strma. Gasilci so me vodili najprej po stezi, jaz pa sem jo mahal precej hitro za njimi. A dolgo tako ni šlo. Mislim, da je to razumljivo, saj so mi tedaj manjkali še štirje meseci do 90. rojstnega dneva. Kmalu me je začelo dušiti in gasilci so me nagovarjali, naj hodim počasneje. Ubogal sem jih in na vrh sem prišel malo za njimi. Zadnji, najbolj strmi del poti me je precej upehal.

Na vrhu Snežnika je bil zame pravi praznik. Vsi so se čudili, ko je eden izmed gasilcev omenil, da je prišel devetdesetletnik na vrh skoraj kot kak mladenič. Prinesli so mi topel čaj z rumom in to me je popolnoma poživilo. Takoj sem pozabil na naporno pot. Malo smo se sprehodili po vrhu.

Nepopisno je bilo moje veselje, da sem se lahko sprehajal po vrhu gore, po kateri sem hrepenel toliko desetletij. Čestitali so mi gasilci, čestitali so mi številni drugi izletniki. Marsikdo ni mogel verjeti, da sem prišel na goro brez vsake pomoči.

Skrbela me je tudi pot navzdol, ki je še bolj nevarna. Včasih je treba skočiti od enega kamna do drugega. Človek mora biti previden. Pred menoj je hodil Peter Tomšič, ki me je vedno čakal in me nagovarjal, naj hodim počasi. Vse je šlo po sreči.

Ponovno smo se ustavili tudi v prijaznem planinskem domu na Šviščakih, se okrepčali in se spočili. Skupno z mojimi prijatelji gasilci smo se odpravili še na proslavo 30-letnice industrijskega gasilskega društva Lesonit, ki so jo imeli v njihovem novem počitniškem domu. Tam smo še plesali in se veselili ob lepi domači glasbi. Tudi meni so zaigrali lepo poskočnico.

Frank Milavec

PONOVEN OBISK TOKYJA

Prilika je bila, da ponovno obiščem Tokyo. Kar hitro sem jo izkoristil. V petek 30. decembra 1977 smo se uslužbenci in upokojeni uslužbenci Qantas ob 10.30 ponoči poslovili od krasno razsvetljenega Sydneya in izredno jasne poletne noči poleteli na direktni deseturni polet Sydney—Tokyo. Letalo ni bilo zasedeno in sem imel v obe smeri 3 sedeže sam, tako da sem lahko noge stegnili in malo zadremal. Kmalu po odletu »snack« s kozarcem belega ali rdečega vina. Na tej liniji je vedno precej japonskih potnikov, zato ima vsako letalo tudi dve japonski stewardessi. Vsa navodila v angleščini ena ali druga takoj objavi v japonsčini japonskim potnikom. Prijela me je hudo mušna žilica in sem rekel 22-letni japonski stewardessi: »You speak Japanese very well!« Tako sem jo zmedel, da ni vedela, kaj naj odgovori in je rekla samo: »Thank you very much!« Verjetno je mislila, da sem jaz perfekten v japonsčini. Po »snacku« nisem takoj zaspal. Različne dobe mojega življenja so mi rojile po glavi. Kako me je Povšetov Franci naučil voziti kolo. Knjigovoznica Zupan v Gajevi ulici, kjer sem kot ljudskošolski fant vsako popoldne pomagal v knjigovoznici. Šola na Vrtači in njen ravnatelj Capuder ter učitelji Šeme, Stare, Peterlinova in Jegličeva. Še kina »Ideal« sem se spomnil. Kako sem v ljubljanski operi na dijaškem stojišču dobesedno požiral »La Traviata!« Nato Split — Sinj, kjer sem kot vojak leta 1933 gledal slavno »Sinjsko Alko«. Ponovno mi je prišel v spomin kino »Matica«, kjer so mi iz stranske čakalnice ukradli celo premoženje — novo kolo! Kmalu nato sem zadremal. Ob 5. uri zjutraj pa imeniten zajtrk. Pristali smo ob 6. uri Tokyo time. Seveda je bila še tema. Časovna razlika med Sydneyem in Tokyom je dve uri. Razlika v temperaturi — v Sydneyu 28° C, v Tokyu pa 8° C. Ko se je kar hitro zdanilo, je bil Tokyo pod težkimi sivimi oblaki. Na letališču Haneda so nas že čakali avtobusi in nas odpeljali v hotel. Vse to je bilo organizirano in plačano že tukaj v Sydneyu. Pristali smo pa ob največjih letnih praznikih. Od 31. decembra do 3. januarja je bil Tokyo skoraj zapuščen vsemesto.

Vse trgovine, banke, tovarne, zavarovalnice in vsi ostali uradi so imeli novoletne počitnice.

Na cestah skoraj nobenega prometa, zato smo prispeli v hotel, ki je v centru Tokya, v 20 minutah. Ob normalnem prometu pa več kot eno uro. Direktor hotela Mr. Taro Kabayashi, star 83 let, in njegov sin, ki sedaj vse vodi, sta nas sprejela in nam izrekla dobrodošlico. Nato so celo grupo v dvorani hotela fotografirali in vsak član te grupe je dobil eno brezplačno fotografijo. Kmalu nato je bila, po programu, že prva avtobusna tura »Tokyo morning tour«. Po pričetku ture je začelo deževati in smo turo dokončali ob dežju. Smola! Popoldne istega dne je bila na sporedu »Tokyo afternoon tour«. Zopet dež. Po povratku smo se pa pripravili za »New Year's Eve party« ali silvestrovanje, katero je priredil za udeležence ture direktor hotela in njegov sin. Bilo je zelo pestro, zabavno in veselo. Miza sredi dvorane je bila bogato obložena z raznimi jedilnimi dobrotami in dobrim vinom. Po več kot zadostno nabasanem želodcu je bil na vrsti srečolov. Pri vходу smo za istega dobili posebne številke. Tudi številko 75 so poklicali. To številko je imel pa Hrenov Korl iz Ljubljane! Zadel sem zavitek pisemskega papirja. Po srečolovu pa plesna glasba. Plesal sem z ženskami raznih naših članov iz »Qantas Retired Staff Club«, s katerimi se poznamo že iz Sydneya. Prav prijetno je bilo. Zabava se je končala ob 2. uri zjutraj. Prav vsi smo bili veseli in dobro razpoloženi. Človeka, ki sedi pri mizi z dolgim in kislim obrazom, vendar nihče ne mara. Jaz sem bil pa pravo nasprotje tega. V torek 3. januarja sem se zbudil ob 5.30 zjutraj in za trenutek odgrnil zaveso ter pogledal skozi okno. Saj ne verjamem v čudeže. Toda to, kar sem videl je bil, vsaj za mene, pravi čudež. Snežilo je. Padal je pravi pravcati, gosti in resnični sneg. Kaj takega že nisem videl 28 let. Dvajset centimetrov ga je zapadlo. Deset let je tudi minilo, odkar je v Tokyu zapadel zadnji sneg. Za veliko število avstralskih sopotnikov je bilo pa padanje snega pravo odkritje. Kmalu po deseti uri se je nebo zjasnilo in posijalo je toplo sonce. Drugi oziroma tretji dan pa že ni bilo dosti sledov o snegu. Tokyo — 12 milijonsko vsemesto! Vsako jutro se pripelje z vlakom v mesto v razne pisarne in

podjetja do sedem milijonov ljudi! Ob petih popoldne se pa isto število potnikov zopet vrača domov. Tokyo je pravo mravljišče. Z vlakom se vozijo v mesto in domov tudi skoraj vsi lastniki avtomobilov, ker ni kje parkirati! Ob priliki celodnevne »Tokyo dynamic tour« smo si ogledali Tokyo Tower, ki je po višini tretji na svetu. Prvi po višini je v Toronto — Canada, drugi je v Moskvi, tretji v Tokyu in četrti je pa Eiffel Tower v Parizu. Nato smo nadaljevali turo, ob lepem vremenu, in si ogledali še en tempelj, olimpijski stadion in pa televizijsko postajo, eno izmed mnogih v Tokyu, N. H. K. — Nippon Hoso Kyokai ali Japan Broadcasting Corporation. Po ogledu te TV postaje je vsakdo izmed nas dobil spominsko knjižico v angleščini o delovanju postaje. Zanimiv je bil tudi ogled umetnega gojenja biserov, katerega je izumil Japonec Miki-moto. Ob enem izmed prostih dnevor sem si pa ogledal največji hotel v Aziji, ki je nedaleč od našega hotela. »New Hotel Otani« ima s a m o 2100 sob! Hitro sem se z dvigalom povzpел do 40. nadstropja in iz okna prazne restavracije, bilo je ob 9. uri dopoldne, filmal okolico hotela in cestni promet. Zanimal sem se in zvedel, da imajo v Tokyu poleg univerz že nad sto »college-ov«, v katere sprejemajo s a m o najboljše študente iz gimnazij! Tak učni sistem mora biti vsakemu narodu samo v korist! Nato sem odšel na ogled novega dela glavnega kolodvora. Kakšen promet! Pod postajo je pa na stotine, da cele ulice, trgovin in restavracij. Vse so bolj miniaturne. V eni izmed teh sem tudi večerjal in nato odšel nazaj v hotel. V vsaki sobi smo imeli barvni TV sprejemnik. To so mojstri za barvne harmonije! Kako se vse te lepe, mehke, žive in privlačne barve prelivajo ena v drugo! Pravi užitek je bilo gledati. Nato prijeten tuš in v deželo sanj. Po sedmih dnevih tega obiska pa na letališče in nazaj v naš lep Sydney!

Karl Hren
Triglav, Sydney

MISLIMO NA GLAS

DVE PLATI ENAKOPRAVNOSTI

Še pred osmimi leti, ko so borbene Američanke zmetale skozi okna nedrčke, svilene hlačke in umetne trepalnice, da bi tako čimbolj nazorno proslavile petdesetletnico svoje volilne pravice, se je moška Amerika smejala iz vsega srca.

Do danes se je ta smeh že lepo polegel...

Družbene spremembe v svetu so namreč porušile nekdanjo žensko vlogo in dve odločilni dejstvi sta popolnoma izničili mit o ženi, varno spravljeni za domačimi stenami.

Prvo dejstvo je ekonomsko: ženina zgolj gospodinjska dejavnost ni niti malo gospodarna. Drugo dejstvo je demografsko: materinstvo je danes sorazmerno le kratko obdobje v ženinem življenju. Občutno se je namreč podaljšala življenjska doba žene sodobnega časa. Razen tega otroci hitreje dozorevajo, hitreje spoznavajo svet kot nekoč in se tudi prej postavijo na lastne gospodarske noge. Tako je pred sodobno ženo po opravljeni materinski vlogi še dobršen kos aktivnega življenja, ob njem pa se zastavlja vprašanje: Ali je ta čas zares njen? Ali lahko počne tisto, kar bi rada, kar jo veseli in kar je na koncu koncev lahko koristno tudi za družbo? In ali je tudi dotlej, ob umljivih dnevnih delovnih zadolžitvah, imela čas tudi zase?

Teoretično je sodobna žena enakopravna moškemu: ima volilno pravico, torej sodeluje tudi pri državnih odločitvah, in kar je enako pomembno in hudo odločilno — dela. Vključila se je v svet, ki si ga je bil moški stoletja lastil le zase in ki mu je omogočal vodilno — in ukazovalno — vlogo v družini.

O poklicni delitvi dela pravzaprav tudi ni več sledu. Preživeli smo tudi pravljico o slabotnejšem, a lepšem spolu; zgodovina namreč pripoveduje, da so žene skozi vsa stoletja — na primer — prale perilo, za to zvrst dela pa trdijo sodobni strokovnjaki, da sodi med najtežja.

Vendar sodobna svoboda in enakopravna žena pogosto ni svobodna in enakopravna v lastnem domu. Tehnica domačih dolžnosti in obremenitev se še vedno prehudo nagiba na njeno stran. Vsem družbenim in še kakšnim deklaracijam o enakopravnosti nakljub. Na delovnem mestu sicer prejema za enako opravljeno delo, kot ga je opravil njen moški kolega, enako plačo, soodloča enakopravno o gradnji otroških jasl in vrtcev in novih obratov svoje delovne organizacije, vendar ji za njenimi domačimi štirimi stenami pogosto prav nič ne pomaga mahati z zastavo, na kateri piše — enakopravnost.

Preprosto bi moralo iti za pravično delitev dela in spoštovanje osebnosti. Ne za takšno delitev dela, ki je pogosto videti takole: vse, kar je v zvezi z domom, kuho in otroki, je žensko, ostala, »pomembnejša«, opravila so — moška. Med »pomembnejša« opravila sodijo dopoldansko poklicno delo, moško seveda, popoldanski počitek na kavču in branje častnikov, medtem ko na štedilniku nastaja kosilo, brkljanje okrog avta, predvečerni sprehod po mestu in večerno gledanje televizijskega sporeda ali metanje igralnih podobice.

Tovrstni moški je namreč pričrpan, da je rojevanje otrok le prva izmed materinskih dolžnosti. Otroka mora — in more — seveda roditi le žena, vendar more svojega potomca peljati na enako kakovosten sprehod v vozičku ali drugače tudi očka. Spričo skorajda elektronike v sodobnem gospodinjstvu more tudi mož in oče pritisniti na gumb pralnega stroja, da le ta opere otrokove plenice ali očkove srajce. Ob izobilju dojenčkom namenjene hrane v lekarnah in trgovinah bo zmožgal tudi družinski poglavar zmešati humano s prekuhano vodo ali nastrgati korenček in jabolko in tudi pomiti nekaj krožnikov, kozic in skodelic.

Da ne zmore, porečete, ker ste vajeni braniti ga, streči mu in vsa leta vajine zakonske skupnosti upoštevati njegovo gospodinjsko neobgljenost in zanj silno dobrodošlo nerodnost...

Ko ga boste vpisale v svoj enotedenski gospodinjski tečaj, bo v ponedeljek sicer razbil dve skodelici in krožnik iz kontingenta vajinih poročnih daril, v sredo bo v črepinjah le en lonček, v soboto pa bo naravnost že pomivalni virtuoz.

Da ga ne poznam, porečete, da ima dve levi roki, ko ga spustimo v kuhinjo, k otroku in sploh v stanovanje?

Morda ju res ima, nista pa prirojeni, marveč privzgojeni ali nevzgojeni. Zato smete — hudo obzirno seveda — precej krivde zanj, tako nerodni in neobgljeni, pripisati tudi njegovi materi. Poudarjam obzirno, kajti matere naših mož še niso imele prav pogosto priložnosti prebirati sestavkov o nujni in tudi pošteni enakopravnosti med spoloma.

Zato se tudi niso prehudo smejale tisti črnogorski anekdoti, ki pripoveduje o zakonskem možu, ki jahaje na oslu pelje svojo peš hodečo ženo — v bolnišnico...

Jagoda Vigele

SLOVENSKI LONEC

JEDI S KISLIM ZELJEM

Kislo zelje je od davnih dni zaželeno jed na naši mizi, pa naj bo kot priloga ali samostojna jed. Časi se spreminjajo in naš okus tudi. Po novem znamo kuhati veliko novih jedi, kislo zelje pa ni ničesar izgubilo na svoji veljavi. V Ljubljani imamo v Trnovem Zeljarsko ulico, ki danes ohranja spomin na imenitne trnovske in krakovske zeljarje, ki so nekoč ta svoj pridelek in izdelek prodajali ne le doma in na cesarskem Dunaju, ampak so ga v sodčkah tudi izvažali.

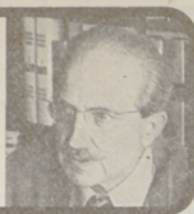
Pečeno kislo zelje z mesom

Ta jed je doma na Štajerskem. Pripravimo pa jo takole: 40dkg ne premastnega svinjskega ali govejega mesa zmeljemo in solimo. Sesekljamo eno čebulo in jo prepražimo na masti, dodamo mleto meso in 1/4 kg opranega riža. Vse dobro prepražimo. Nato vzamemo 1 kg kislega zelja, če je prekislo, ga v mlačni vodi hitro preplaknemo. Pekač omastimo z žlico masti in damo nanj plast zelja, na zelje plast mesa z rižem, pa spet zelje in tako ponavljamo. Zgoraj mora biti zelje. Vzamemo za skodelico kisle smetane, v katero vtepemo dve jajci in to polijemo po zelju. V smetano lahko vžvrkljamo tudi za žlico paradižnikove mezge in dolijemo malo tople vode ali mleka, ker potrebuje riž precej tekočine. Nato jed v pečici počasi spečemo.

Szekely (segedin) golaž

Naročnica Viktorija Vertačnik iz North Bellmora v ZDA želi objavo recepta za pripravo segedin golaža. Že ime samo pove, da to ni slovenska jed. K nam je prišla z Madžarske. Bila pa nam je tako všeč, da je pogosto na naši domači mizi pa tudi v naših gostinskih lokalih vami z njo postrežemo. Za štiri osebe potrebujemo 70 dkg manj mastne svinine, debelo čebulo, nekaj strokov česna, 3/4 kg kislega zelja, sol, kumino, žlico paradižnikove mezge, žlico sladke paprike, žlico moke, nekaj žlic kisle smetane, mast ali drugo maščobo ter juho ali vodo za zalivanje.

Svinino narežemo na manjše kose in solimo. Čebulo sesekljamo in na maščobi pražimo; ko zarumeni, dodamo meso in pražimo dalje. Zalijemo z nekaj žlicami juhe ali tople vode, dodamo sesekljan česen in kumino, žlico paradižnikove mezge in žlico sladke paprike, dobro premešamo, zalijemo z juho ali vodo zatem pa dodamo še surovo kislo zelje, ki smo ga, če je preveč kislo, s toplo vodo preplaknili. Vse skupaj premešamo in počasi pokrito dušimo. Golaž lahko dušimo tudi v ogreti pečici. Ko je meso mehko, naredimo podmet iz nekaj žlic kisle smetane in žlice moke, ga primešamo zelju in ko jed prevre lahko z golažem postrežemo. Poleg ponudimo krompir v kosih ali ajdove žgance.

MATERINA ŠOLA

Včasih ni bilo dosti premišljevanja o tem, kako naj se poimenuje prvi jezik, v katerem človek spregovori in se z njim vključi v družino, v družbo. To je bil pač *materin* jezik, *materinščina*, jezik matere, ki z otrokom v prvih mesecih in letih največ govori in ga tako nehote in hkrati hote, nezavedno in zavedno uči izražanja.

Današnje življenje je marsikje in v marsičem precej drugačno; tudi v tem pogledu: namesto matere ponekod že navsezgodaj prevzame dolžnosti vrtca.

Kjer je zaposlen samo oče in kjer spodobno stanovanje omogoča materi, da oskrbi družini ognjišče, kjer je sama z otroki in kamor takoj po službenih dolžnostih lahko pride tudi mož, tam je pri enojezičnih zakonih vzgoja v prvem, materinem jeziku povsem preprosta in naravna.

Vendar so družine danes postavljene v veliko bolj zapletene razmere. Recimo: očetova plača ne zadošča za cilje, ki si jih postavi zakonca z odhodom od doma, zato mora in hoče v službo tudi mati. Tako ji ostane za intenzivno posvečanje otroku samo čas porodniškega dopusta, ki pa je za vzgojo otroka v jeziku še prezgoden, kasneje pa ji ostanejo samo ure po službi, po delu, ki pa jih je vsaj pol treba porabiti za počitek, tako da na otroka pride razmeroma malo časa.

Otrok pa kljub temu ves čas povsem naravno vpija govor svoje okolice in se mu nagnosko prilagaja. Vemo namreč, da človek jezika ne podeduje, ampak se ga mora sam naučiti. Nauči se najprej podzvestno tistega, ki ga uro za uro, dan za dnev sliši v svoji okolici. To je njegova šola sporazumevanja, v kateri dolgo samo sprejema, polagoma pa se tudi sam vključuje in začne ponavljati posamezne glasove in jih smiselno uporabljati za izražanje svojih občutkov in misli.

Vsak jezik je organizem zase, sad dolgoletne, stoletne izkušnje vsega naroda, zato so v njem posebne zakonitosti, tako glasoslovne kakor tudi stavčno skladenske.

Otrok v prvih mesecih, v prvih letih še nima izkušnje *ločevanja med jeziki*, zato je naša dolžnost, dolžnost odraslih, dolžnost matere in očeta, da mu take izkušnje podajamo urejeno, da mu olajšamo dojemanje jezikov, da mu poskrbimo za kolikor mogoče enoten jezik okolice, dokler otrok sam ne dobi moči in izkušnje odbiranja in ločevanja.

Ena velikih nalog v današnjem času je torej nadomestitev matere in njenega jezika, kjer je to nujno potrebno, naj bo že z vzgojo pri materinih ali pri očetovih starših, pri babici in dedku, ali pa v predšolski ustanovi, v vrtcu, jaslih in podobnem.

Naši rojaki na jezikovno mešanih ozemljih ali naši delavci na tujem to bridko občutijo pri svojih otrocih. Sami so na primer prišli s svojim jezikom v popolnoma tuje jezikovno okolje, ki so se mu morali čez noč prilagoditi, marsikje mukoma, tako da so si na tihiem dali besedo, da bodo svojim otrokom prizanesli s temi neljubimi izkušnjami in jih bodo že od vsega začetka vzgajali samo v tujem jeziku.

To načelo je po svoje razumljivo, če želimo biti *zadnji svojega rodu* in se v svojih otrocih odpovedati svojemu narodu in svojim prednikom. Otroci bodo potem pač znali en sam jezik in v rani mladosti jim bo mogoče prihranjeno jezikovno beganje v mešanici jezikov in življenje in prilagajanje raznim jezikovnim organizmom, njihovi notranji logiki in psihologiji in glasoslovju.

Ker pa je večina očetov in mater vendarle navezanih na svojo narodnostno ali rodovno izročilo in ga želi spoštovati tudi v novem okolju, je jasno, da mati in oče le želita tudi glede svojih otrok, naj se naučijo najprej njunega jezika, zato ponekod tolikšen napor, usmerjen v to, da se ustvarijo vrtci, ki naj že od mladih nog vzgajajo otroka v jezikovno enotnem duhu, tako da se v mladi zavesti zasidra zakonitost enega samega prvega jezika, ki je potem trdna in jasna podlaga za učenje nadaljnjih jezikov, naj bo že jezika okolice na jezikovno mešanem ozemlju ali na povsem tujem jezikovnem področju.

Otrok v predšolskem obdobju, vzgojen in izučen v jezikovni mešanici, se mora pozneje, ko pride v šole, povsem preučiti, ker v bistvu ne zna nobenega jezika, dasi mogoče oba ali vse razume. Dokler ni opravljen proces izbire, se pravi prilagoditve enemu samemu jeziku, je zamujen čas za razgledovanje po splošni vzgoji duha in srca, in kdor te prilagoditve ne opravi zadosti temeljito, mu je vse življenje v breme kompleks manjvrednosti, da ne le ne zna jezika, kakor bi bilo treba, ker v mladosti ni vsrkal vase njegovih zakonitosti, temveč je tudi sicer nestanovit, negotov, tipajoč.

To pa najbrž ni tisto, kar oče in mati želita svojemu otroku, zato naj bo še naprej *materina šola* tista, ki dá otroku na pot v življenje tudi jezikovno znanje, in če že *materina šola* ni mogoča, naj jo v rani, še predšolski dobi nadomesti nji kar najbolj enakovredna pri babici ali dedku ali v otroškem vrtcu.

Janko Moder

REDNA LETNA ZBIRKA PREŠERNOVE DRUŽBE 1979 šteje tri izvirna leposlovna dela: roman Cesta na mejo Borisa Režka o koroških gruntarjih, njihovih hlapcih, deklah in dninarjih, dve povesti Miška Kranjca z naslovom Čarni nasmeh in potopis Mirana Ogrina z naslovom Vzhodni veter. V zbirko sodi še zdravstveni priročnik dr. Drage Černelčeve z naslovom Alergija, osrednja knjiga zbirke pa je Prešernov koledar. V njem so poleg proze in poezije sodobnih slovenskih avtorjev tudi razprave o dogajanjih po I. svetovni vojni, novem mednarodnem ekonomskem sistemu, evrokomunizmu, zapis o starih slovenskih mestih, olimpiadi v Moskvi in še kopica zanimivosti in informacij. Dvesto strani obsegajočo knjigo velikega formata krasijo barvne reprodukcije slik znamenitega impresionista Matije Jame.

CVETKO ZAGORSKI: KAPLJE ČASA, pesmi, Partizanska knjiga, Ljubljana. Gre za obsežen retrospektivni izbor iz domala tridesetletne pesnikove ustvarjalnosti. Zagorski, ki se je že v rani mladosti podal na iskanje novih človeških vrednot in doživljanj pri tem mnoga razočaranja, podaja v knjigi svoj pesniški raport. To je lepa, čista in sveža lirika, ki obuja tisto staro, danes prezirano pravilo, da naj prihaja pesem iz srca...

PAVLE ROŽNIK: LEPA MANKICA, Pomurska založba, Murska Sobota. To so prekmurske pravljice, ki se sicer kot vse pravljice srečno končajo, so pa presenetljivo krute, po svoje pa jih obarva raba starih prekmurskih besed. Njihova svojstvenost je tudi dvojezičnost, saj je v knjigi tudi madžarski prevod vseh pravljič izpod prevajalskih peres Sandorja Szunyoga in Jozsefa Varge.

DR. DRAGO MEZE in DR. ANTON RAMOVŠ: LOGARSKA DOLINA, zbirka Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, Obzorja, Maribor. Knjižica nas ne seznana samo z lepoto te najlepše alpske doline, ampak nam odgrinja tudi kopreno z njene geološke preteklosti. Opremljena je s številnimi — tudi barvnimi — fotografijami in ima tudi dva pregledna zemljevida.

FILATELIJA

DOMAČE VIŽE

VAS KOTICEK

NOVE FRANKOVNE ZNAMKE

1. novembra je izšla znamka za 20 par s sliko cerkvice sv. Janeza ob Bohinjskem jezeru v spremenjeni barvi in v ofsetnem tisku.

13. novembra pa so izšli še trije prozoriki in sicer: 35 par na znamki za 10 par iz serije »Turizem« s sliko Gradačca iz leta 1972, 60 par na znamki za 85 par iz serije »Predsednik Tito« iz leta 1967 in 80 par na znamki za 1,20 din iz serije »Predsednik Tito« iz leta 1974.

NAČRT IZDAJ ZA LETO 1979

Letos bo Skupnost JPTT izdala 17 izdaj z 32 znamkami v skupni nominalni vrednosti 160,10 din in sicer:

15. februarja: 10-letnica srečanja samoupravljalcev, znamka za 2 din;

1. marca: Mednarodno leto otroka, znamka za 4,90 din;

26. marca: Muzejski objekti — staro orožje, 4 znamke za 20,30 din;

24. aprila: 30-letnica univerze »Kiril-Metodij« v Skopju, znamka za 2 din;

30. aprila: Evropa-CEPT, znamki za 14,90 din;

25. maja: Dan mladosti — cvetje, štiri znamke za 20,30 din;

28. maja: Stoletnica rojstva matematika in astronoma Milutina Milankovića, znamka za 4,90 din;

29. maja: Stoletnica rojstva pesnika Koste Abraševića, znamka za 2 din;

4. junija: Zaščita človekovega okolja, znamki za 14,90 din;

10. septembra: Sredozemske športne igre v Splitu, 3 znamke za 16,90 idn;

1. oktobra: Skupščina mednarodne banke za obnovo in razvoj, znamka za 4,90 din;

2. oktobra: Otroški festival »Radost Evrope«, znamki za 14,90 din;

9. oktobra: 125-letnica rojstva znanstvenika in izumitelja Mihajla Pupina, znamka za 4,90 din;

15. novembra: 150-letnica rojstva prosvetitelja Marka Cepenkov, znamka za 2 din;

17. novembra: Desetletnica univerze v Prištini, znamka za 2 din;

28. novembra: Umetnost — reprodukcije slik, 5 znamk za 26,30 din in

1. decembra: 30-letnica univerze v Sarajevu, znamka za 2 din.

DOMAČE VIŽE

Najprej zanimivost, ki ji kljub nekoliko obledeli aktualnosti velja vseeno vsa pozornost: lani za 29. november — dan republike so na Kitajskem vrteli AV-SENIKE!

Pekinški radio je namreč poleg mnogih govornih oddaj, v katerih so obudili spomin na največji jugoslovanski državni praznik, 29. novembra ob 21. uri pripravil tudi enourno glasbeno oddajo, v kateri so predvajali izključno napeve Slavka in Vilka Avsenika. Vse bo veliko bolj jasno, če dodamo, da so ob lanskem obisku kitajske države in partijske delegacije v Jugoslaviji Avseniki igrali na poslovljni večerji na Brionih, ki jo je pripravil predsednik Tito v čast predsednika LR Kitajske Kua Huo Fenga in njegovih sodelavcev. Avseniki so tedaj poklonili predsedniku Kua Huo Fengu svoja albuma — »Slovenija« in »Vse-povsod smo mi doma«. In prav melodijske s teh dveh izdaj je pekinški radio tudi vrtel za jugoslovanski praznik.

Po gostovanju Koroških Slovencev med rojaki v Združenih državah Amerike in Kanadi kaže, da bodo letos mednje prišli zamejski Slovenci iz Italije. V dogovoru za turnejo po obeh severno-ameriških deželah so namreč fantje iz ansambla LOJZETA HLEDETA iz Števerjana pri Stari Gorici, ki že dobro desetletje delujejo v okviru tamkajšnjega kulturno-prosvetnega društva Franc B. Sedej. Za vse, ki jim je to ime na domačih vižarskih poljanah novo, naj povemo, da so Hledetovi fantje pobudniki in obenem tudi glavni organizatorji zamejskega festivala narodno-zabavne glasbe v Števerjanu, ki bo letos že devetiti, da je za njimi že več plošč, uspešnih radijskih posnetkov ter turnej med Slovenci po Benečiji, Furlaniji in Julijski krajini, skratka — da gre za skupino, ki živi s pesmijo in za pesem. Za domačo pesem, ki je vsem tako pri srcu!

Turneja ŠTIRIH KOVAČEV iz Slovenjega Grada v Clevelandu, kjer so nastopali med letošnjimi novoletnimi prazniki (njihovo gostovanje je pripravil neumorni Frank Sterle), je že davno mimo, bržkone pa so spevne melodije vrljih Korošcev mnogim še zmeraj v ušesih. Prav njim pa tudi onim, ki niso doživeli zadnje turnee Šegovčevih muzikantov, zaupajmo, da so Kovači prav v Clevelandu začeli s praznovanjem svojega srebrnega jubileja. Da, letos mineva natanko 25 let, odkar so Franc Šegovc in njegovi prijatelji prvič nastopili pred mikrofoni radijske oddaje »Za našo vas«. Kot rečeno, praznično leto so začeli med rojaki v Clevelandu, nadaljevali pa ga bodo doma s številnimi nastopi, z jubilejnim koncertom in — kajpak — tudi z novimi melodijami, ki bodo izšle na jubilejni plošči.

MALI OGLAS

Prodamo prijetno domačijo na Dolenskem z vsemi gospodarskimi poslopji in zemljo cca 9 ha. Informacije: *Jermančič Darko, Reševa 14, Kranj*

ROJAKI V ZDA

Revijo Rodna gruda in Slovenski koledar lahko naročite tudi pri zastopniku Johnu Urbasu v Pennsylvaniji. Letna naročnina revije je 8.— dolarjev, lahko pa jo poravnate zastopniku ali neposredno na Slovensko izseljenško matico. Naslov: Mr. John Urbas, 301 Hawkins Ave, N. Braddock, Pa. 15104 U. S. A.

THE POLKA KING KRALJ POLKE

ŽIVLJENJSKA ZGODBA FRANKIEJA YANKOVICA

Knjiga je vezana v celo platno, ima 226 strani in je opremljena z 32 fotografijami iz pisane kariere Frankieja Yankovica in iz njegovega zasebnega življenja.

Knjiga govori o Yankovicevem srečnem otroštvu v narodnostni sosesčini; o krutostih druge svetovne vojne; o burnem zakonu s prvo ženo; o njegovem skrivnostnem izginotju; o njegovih številnih potovanjih in o milijonih prodanih plošč; o njegovi ločitvi od slavnega harmonikarja Johnnyja Pecona; o njegovih desetih otrocih; o njegovem srečnem drugem zakonu; o njegovi finančni katastrofi.

Knjiga stane 8,95 USA \$ in 3 USA \$ poštne, skupaj 12 USA \$. Pošljite ček ali denarno nakaznico na naslov: YANKOVIC BOOK, P. O. Box 17 348, CLEVELAND, OHIO 44 117

PRAVNI POLOŽAJ VERSKIH SKUPNOSTI V SR SLOVENIJI

Skupščina SR Slovenije je v oktobru lani obravnavala vprašanje, kako se v Sloveniji izvaja pred dobrimi dvema leti sprejeti zakon o pravnem položaju verskih skupnosti. Obravnava poročila, ki je zajemalo omenjeno problematiko, je vzbudila pozornost ne samo delegatov republiške skupščine, temveč širše javnosti. To se kaže tudi v številu razpravljavcev v skupščini, med katere so se uvrstili poleg uvodnega poročila predsednika komisije SRS za odnose z verskimi skupnostmi Staneta Kolmana tudi predsednik republiške skupščine Milan Kučan in član predsedstva RK SZDL Slovenije Franc Kimovec-Žiga.

Od večine predstavnikov verskih skupnosti je komisija za odnose z verskimi skupnostmi prejela predhodna mnenja in ocene o izvajanju navedenega zakona. Kot je navedel Stane Kolman, je za te ocene možno reči, da so pozitivne, pri čemer je omenil še posebej rimskokatoliško, evangeličansko, pravoslavno ter islamsko versko skupnost. Hkrati so njihovi predstavniki, ki delujejo na območju republike Slovenije, posredovali komisiji tudi nekatera svoja opažanja in sugestije. Čeprav ne velja za vse enako, sodijo, da je v Sloveniji položaj verskih skupnosti in vernikov urejen in zadovoljiv. So pa nakazali nekaj problemov, ki zadevajo urbanistične rešitve, šolstvo, davčne olajšave itd. Vendar njihove pripombe niso bile takega značaja, da bi terjale spremembo zakona oziroma zadevajo druge zakone in predpise. Stane Kolman je tudi navedel podatek, da npr. samo v ZR Nemčiji deluje med slovenskimi zdomci ter izseljenci 16 slovenskih duhovnikov. Glede na precejšnje število Slovencev, ki živijo — delajo v tujini, bi kazalo delovanju cerkve v tujini posvetiti v prihodnje večjo družbeno pozornost.

Franc Kimovec je v skupščinski razpravi poudaril, da gre priznanje visoki stopnji družbene zavesti delovnih ljudi in občanov za to, da so pri nas z življenjsko uporabo določil zakona demantirane vse napovedi, češ da bo izvajanje zakona zaostriło odnose med samoupravno družbo in cerkvijo. Dogodilo pa se je prav nasprotno in se proces urejanja teh odnosov odvija na trdnih načelnih družbenopolitičnih stališčih. Razumljivo je, da smo pri tem priča nekaterim težavam. Pri teh pa ne gre za konfrontacijo, temveč za iskanje pozitivnih alternativ, za ustvarjalno sodelovanje vseh slovenskega narodu zvestih sil, ki jim je pri srcu socializem in se zoperstavljajo zlorablja-

nju vere v protisamoupravne namene. Verska skupnost ne more biti v konfliktu z voljo ljudstva, ko gre za vitalna vprašanja slovenskega naroda.

Predsednik republiške skupščine Milan Kučan je obravnaval problematiko zakona s širšega družbenega vidika. Ocenil je, da je stanje odnosov med verskimi skupnostmi oz. našo družbo in državo dobro, in dodal, da je razloge za tako pozitivno oceno, ki jo sicer ne kaže idealizirati, iskati v veliko širšem merilu, kot v samem zakonu, čeprav seveda zakona ne gre podcenjevati. Tako zadovoljivo stanje je predvsem odsev splošnih družbenih in političnih razmer in razpoloženja ter naše načelne politike. To razpoloženje je tudi omogočilo tako sprejem zakona kot njegovo uspešno uveljavljanje. Iz tega je mogoče oblikovati sklep, da sodi vprašanje položaja verskih skupnosti in vernikov ter garancij za uresničevanje pravice človeka do svobodne veroizpovedi med vprašanja, ki so predmet stalne politične pozornosti socialistične družbe, kajti šele v pogojih razvite samoupravljavske zavesti in politične kulture si ljudje sami postavljajo meje svobode na vseh področjih svojega življenja in ustvarjanja. Boj za enakopravnost verujočih in neverujočih ljudi je sestavina celotnega boja zoper tehnokratsko in birokratsko manipulacijo z ljudmi, zoper klerikalizem na eni in zoper sektaštvo na drugi strani. Tudi predstavniki vseh verskih skupnosti so ugotovili pozitivne tendence razvoja in odnosih s cerkvijo. To je hkrati najboljši odgovor tistim, ki stalno ponavljajo, češ da v naši družbi verniki niso enakopravni, da se jim godijo krivice, s čimer dokazujejo, da jim ni do pozitivnega razvoja odnosov in si zato tudi ne želijo enotne, stabilne socialistične Jugoslavije. Po razpravi je skupščina sprejela stališča, v katerih je med drugim ugotovljeno, da je zakon o pravnem položaju verskih skupnosti v SR Sloveniji ustrezna pravno-politična podlaga za urejanje razmerij med samoupravno socialistično družbo in verskimi skupnostmi. Na podlagi tega zakona se v Sloveniji razvijajo odnosi in uveljavlja praksa, ki zagotavlja uresničevanje ustavnih pravic človeka o svobodi veroizpovedi.

C. Š.

TRADICIONALNI NOVOLETNI SPREJEM ZA DUHOVNIKE

Predsednik komisije SR Slovenije za odnose z verskimi skupnostmi Stane Kolman je meseca januarja priredil v Ljubljani novoletni sprejem za duhovnike in druge predstavnike verskih skupnosti, ki delujejo v Sloveniji. Sprejema so se poleg številnih duhovnikov udeležili tudi vsi slovenski škofje.

V svojem pozdravnem govoru je predsednik komisije Kolman med drugim poudaril, da sedanji odnosi med samoupravno družbo in verskimi skupnostmi kažejo, da so v polni meri zagotovljene ustavne pravice človeka in s tem tudi načelo enakopravnosti za vse verske skupnosti ne glede na njihovo številčnost.

Ko se je ljubljanski nadškof dr. Jožef Pogačnik zahvalil za sprejem, je v svojem nagovoru dejal, naj se po navodilih vrhovnih poglavarjev katoliške cerkve in po smernicah naših voditeljev odnosi med cerkvijo in družbo razvijajo v duhu ustvarjalnega dialoga in dobrohotnega sporazumevanja. To lepo višino odnosov, je dejal nadškof, smo v naši republiki v znatni meri dosegli. O tem smo vsi prepričani in želimo, da ta skupni imenovalec odnosov tudi v prihodnje ohranimo in razvijamo. Izražam svoje zadovoljstvo, da si moremo v pogostih medsebojnih razgovorih vse odkrito povedati, izraziti svoje želje in zahteve in tudi svojo kritiko in pritožbe zoper tiste v naši družbi, ki se ne drže zvesto načel ustave. Naša srčna želja je, da bi v vrvežu in nemiru narodov živeli v svobodni jugoslovanski skupnosti in v njej svobodni Sloveniji, kjer naj ima tudi cerkev ne samo z ustavo, temveč tudi v praksi zagotovljen svoboden prostor za svoje delovanje. Na koncu je nadškof Pogačnik zaželel vsem prisotnim predstavnikom oblasti uspehov polno leto 1979.

Predsednik starešinstva islamske verske skupnosti dr. Ahmed Smajlović pa se je komisiji zahvalil za njeno razumevanje in dejal, da vlaga islamska skupnost maksimalne napore za razvoj najboljših človeških odnosov — ne glede na ideologijo. Zahvalil se je tudi, ker bo islamskim verskim pripadnikom v Sloveniji omogočena graditev lastne džamije.

C. Š.

MODNA HISA

Pomlad prinaša nove modne tendence, ki bodo popestrile ali dopolnile marsikatero žensko in moško garderobo. Pred nakupom ne pozabite obiskati Modne hiše s prodajalnami v Ljubljani, Mariboru, Osijeku in Smederevu, ki je za novo sezono pripravila zelo pester izbor ženske, moške in otroške konfekcije, bogat izbor modnih pletenin, metražnega blaga in galanterijskih artiklov, vse od perila do moških srajc in aktualnih modnih dodatkov. Izbirali boste lahko med ekstravagantnimi in umirjeno modnimi modeli za najrazličnejše priložnosti. Ker želi Modna hiša zadovoljiti vsem željam in okusom, boste našli v njenih prodajnih enotah modele za vse starosti in postave po zmernih cenah.

ARCOMURKA

DO Trgovsko podjetje
PRVI JUNIJ
Trbovlje

TOZD

BODOČI GRADITELJI STANOVANJSKIH
HIŠ — POZOR!

Morebiti boste tudi vi ob povratku v domovino gradili stanovanjsko hišo, obrtno delavnico, vikend ali garažo ter boste potrebovali raznovrstni gradbeni material, gospodinske stroje, opremo itd. Svetujemo vam, da ne odlašate z nabavo. Prav zdaj skozi zimske mesece vam najlažje dobavimo razni material, kot: cement, opeko, betonsko železo, okna in vrata, apno, sobno ter kuhinjsko pohištvo, talne obloge in preproge vseh vrst in dimenzij, razne gospodinske stroje, sanitarno opremo, opremo kopalnic itd.

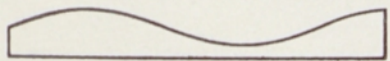
Po prejemu nakazila, katerega lahko opravite v dinarjih ali devizah na naš bančni račun št. 527000-601-10974 Trgovsko podjetje »Prvi junij« Trbovlje, vam bomo naročeno blago poslali na željen naslov.

Oglasite se v komercialni našega podjetja ali pa nam pišite in pošljite naročilo, da vam pošljemo predračun.

Ne pozabite! Vse, kar boste ob povratku v domovino potrebovali doma za življenje in delo, vam lahko dobavi po dnevnih cenah Trgovsko podjetje »Prvi junij« Trbovlje.

TOVARNA BAZENSKE TEHNIKE
IN KOVANIH IZDELKOV

JEKLO RUŠE

p.o.

JEKLO 62342 RUŠE
POGAČNIKOVA 13 YUGOSLAVIJA
TELEFON 062-66-226 — 062-66-266
TELEX 33112 YU DUŠIK ZA JEKLO
TELEGRAM JEKLO RUŠE
POŠTA IN ŽEL. POSTAJA RUŠE
BANČNI RAČUN PRI SDK MARIBOR
51800-601-10077

Licenčno, dolgoročno proizvodno
in kooperacijsko ter poslovno tehnično
sodelovanje s tovarnami:

- HOELSCHER Co. K. G. Darmstadt, ZRN
- SCHULE G. M. B. H. Hamburg, ZRN
- BÖWE K. G. Augsburg, ZRN
- SAUTER A. G. Basel, Švica
- UEC C. O. London, Anglija
- HOBBYPOOL Verona, Italija

MARKETING
INŽENIRING
PROJEKTIVA
DESIGN
PROIZVODNJA
MONTAŽA
SERVIS
VZDRŽEVANJE

PROGRAMI
VODNE
TEHNIKE

filtrirna
tehnika

dezinfekcijska
tehnika

odpadnovodna
tehnika

procesna
tehnika

pralna
tehnika

PROGRAMI
KOVANIH
IZDELKOV

kosilni
grebeni

utopni
odkovki

kovano
orodje

monako

dnevna soba

novoles
lesni kombinat
novo mesto
telefon 068/84-530
teleks 33 726 yu novoles

REVUIJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS POR EL MUNDO

MAREC
1979
LETNIK 26

RODNA GRUDA 3

SLOVENIJA

ENGLISH SECTION
pages 19–25

ZAKAJ NE PO SLOVENSKO SLOVENE BY DIRECT METHOD

ponovno v prodaji!

Številni slovenski rojaki po svetu in številni tujci, ki so se želeli naučiti slovenski jezik, so že pred leti spoznali pravo vrednost tega modernega učbenika, ki ga je izdala Slovenska izseljenska matica. Učbenik sestavlja knjiga z razlago v angleškem jeziku in šest malih gramofonskih plošč v ličnem skupnem ovitku. Zaloga kompletov je bila kmalu razprodana, glede na veliko zanimanje pa se je Slovenska izseljenska matica odločila, da ponovno dopolni večje število izvodov z gramofonskimi ploščami.

Učbenik slovenščine za tujce »ZAKAJ NE PO SLOVENSKO« — Slovene by direct Method je primeren tako za tiste, ki že imajo osnovno znanje slovenščine, pa bi si ga želeli le obnoviti in razširiti, kakor za tiste, ki ne znajo ničesar, in bi se radi naučili slovensko za vsakdanjo rabo.

Avtor učbenika je znani slovenski jezikoslovec, univerzitetni profesor dr. Jože Toporišič, ki se je v zadnjem času uveljavil zlasti s slovniciami slovenskega jezika za osnovne in srednje šole in tudi z znanstveno slovensko slovnico.

Cena: 350.— din (20.— USA \$). Poštino zaračunavamo posebej.

Komplete učbenika »ZAKAJ NE PO SLOVENSKO« lahko naročite na našem naslovu:

*Slovenska izseljenska matica
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II
Slovenija-Jugoslavija*

ENGLISH SECTION

FROM THE EDITOR

Dear Subscribers and Readers,

You may have already noticed in the January issue of our magazine, on the first page, though in small print, that the annual subscription rate has gone up. For some countries the subscription rate has gone up, and for others has been reduced. This is because we have to pay our printers in dinars, so that what is actually important for us is the sum total in dinars. The latter, unfortunately, has had to be raised, since printing costs have been constantly increasing and so have the fees and other expenses involved in the publishing of this magazine.

The subscription rate for overseas countries is a special case. During the last few years the value of the American dollar has not been increasing as fast as that of some European currencies, in fact it has even dropped relative to them. Those of you who have visited the old country over the past few years must have noticed that during all that time the exchange rate has remained roughly the same — a bit over 18 dinars for one U. S. A. Dollar. For this reason we have had to put up the annual subscription rate for the United States and for all other overseas countries by 2 USA \$. I think, however, that this won't be too big an expense, especially if we compare the price of our magazine with other similar magazines, which are all more expensive than "Rodna Gruda".

I would also like to point out the following: the subscription rates for individual countries have been rounded off because our banks do not accept coins. The second important thing to mention is that those subscribers who have already paid their subscriptions for the next year up to January need not pay the difference in price.

Dear Subscribers and Readers, I hope that we haven't disappointed you too much with this price increase and that we'll remain friends in the future, too. With best regards,

Jože Prešeren

LETTERS TO THE EDITOR

Dear Sirs,

I enclose my payment for another year's subscription for the Rodna gruda. I can't begin to tell you how much I love this very beautiful magazine, and the added joy it brings me now that I have schooled myself into reading at least a little of the Slovenian section. I enjoy your "Po Sloveniji" articles very much. I think this is a fine feature of the Rodna gruda, giving us all a quick glimpse of what

is going on in various towns. I hope in the future to see named in "Po Sloveniji" Dovje, my fathers home — Pogčnik was his name, and Podkoren, my mother's home.

I don't mean to imply that this one feature excels over the others. Not at all. The entire magazine from cover to cover is a jewel — informative and entertaining — thanks for bringing it to us.

In closing I would extend to all of you my warmest wishes for a happy holiday season in vas lepo pozdravljam.

Pat Hagemeyer, New Smyrna Beach, Fla., U. S. A.

Dear Rodna Gruda's Director,

I am Brazilian and sometimes I read English section's pages and the pages in Spanish Language.

I think that Rodna gruda is a well organized magazine and that its news is so important to Slovenes abroad as well to other people who are interested by other countries, their people, lands, scientific searches and folklore.

I know that magazine is to Slovenes but I would like to have some news about searches in Slovenia. I hope it will be possible.

Jose Carlos Pereira, Sao Goncalo, Brazil

TOURING YUGOSLAVIA CAN BE A BARGAIN ADVENTURE

By Stephen G. Esrati

Imagine a first-class resort hotel with a beach on the Adriatic Sea, tennis courts, a bowling alley, dancing every night, guest artists from as far away as Senegal, three good meals a day and only a short and pleasant boat ride from good sightseeing.

My family and I walked into the lobby of this converted monastery — without a reservation — and asked for a room. We had learned of it from a list of hotels given out by the government tourist bureau and decided it was what we wanted.

The room clerk, as we had been told he would, said: "Sorry. We have no rooms. But let me check with the manager." A little later, he came back and offered a room for two nights, but without bath or toilet.

"We had planned to stay longer," said I, having been previously tipped off by a friendly travel agent in Ljubljana after the Yugoslav government tourist agency across the street had told me that every seaside resort was filled up until the end of August, after the "German invasion."

German tourists flood into Yugoslavia from the beginning of July through August. Like lemmings heading for the sea, they rush for the Adriatic Coast, not only for the sun but also for the bargains. Unlike me, however, most of them had long since made reservations.

How to overcome this had been my problem when I asked the agent at Hertz-Kompas in Ljubljana. "Just go," she had said.

So there I stood, faced with a two-night stand. The desk clerk disappeared back into the manager's office and, on returning, asked us to wait. When the lobby was empty, he said: "You can have a room for a week."

"With bath?" I asked.

RODNA GRUDA, Magazine for Slovenes Abroad
Cankarjeva 1/II, 61001 Ljubljana Slovenia-Yugoslavia
Tel. 061/23 102

Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Drago Seliger (Editor-in-chief), Jože Prešeren
(responsible Editor) and Jagoda Vigele
English translations: Milena Milojević-Sheppard, M. A.
RODNA GRUDA is published monthly, Numbers 7 and
8 are published together as a double issue.
Yearly subscription for overseas countries is 8. — U. S.,
10. — Canadian or 7. — Australian dollars. Payment can
be made direct to our Account. No. 50100-620-010-32002-
-2818/5

at Ljubljanska banka, or by international money order,
or by check — payable to »Slovenska izseljenska matica«
— in a registered letter

"Oh, yes," he said.

The cost of this came to \$ 18 a day per person; the hotel was the Adria in Ankaran, just a dozen miles south of Trieste, Italy.

The boatride, from the hotel's own pier, took us to Koper, a medieval Venetian city better known by its Italian name, Capodistria. From there, buses go regularly all along the Istrian coast and into other parts of Yugoslavia. If notified the day before, the Hotel Adria kitchen will pack a box lunch for guests to take on outings.

Sightseeing had not been on our agenda, but we did visit the towns of Piran and Koper. Piran is the birthplace of Giuseppe Tartini, the violinist-composer noted for his "Devil's Trill" sonata. The main square is named for him and holds a statue of him with what looks like a broken bow-string.

But the main feature of Piran is its wall and its guard towers, a 15th-century crenelated affair that offers a splendid view.

Koper, the reputed birthplace of Vittore Carpaccio, the painter, has magnificent Venetian buildings that appear better preserved than the water-logged ruins of Venice itself.

Before arriving at Ankaran we had rented a Hertz car for a drive through the Julian Alps. We were provided a brand-new Yugoslavian-made Zastava with only 36 kilometers on the odometer.

On the first mountain road we encountered between Nova Gorica and Kanal, a falling rock no bigger than a hazelnut broke a window. We drove back to Nova Gorica and found the Zastava agency.

The service manager checked her own garage and, by phone, those of other dealers. She could not find a pane to ease our pain. At this point we called Hertz and it responded as No. 1 would hardly be expected to do.

A mechanic was sent from Ljubljana, 80 miles away, with a new window. He installed it after his long drive and we drove off after only a two-hour delay. There as no charge and the mechanic would accept no gratuity other than a Coke.

We had been warned before leaving Cleveland that because the dollar was falling so rapidly we would find everything in Europe terribly expensive. We did not encounter this in either Yugoslavia or in Italy, where we visited Gorizia and Trieste.

For example, we stayed in a second-class hotel in Bovec, which we found by using our government guide to all hotels in Slovenia. Our room — a nice clean one with bath — cost \$ 7 a night per person. A cable-car ride from Bovec up 7,500-foot Mt. Kanin to see the green Isonzo River spinning past cost about 75 cents per person.

We never attempted fancy meals in Yugoslavia, choosing instead the meals served in inns and hotels. They were not always good, but never bad, and the highest price was \$ 7.50 a person, not including liquor.

In Trieste, using the provincial hotel guide, we put up at the Columbia, a second-class hotel near the railroad station which we found pleasant and comfortable, each room with a very fancy tiled bath. (We found this by checking

for hotels in which every room had a bath, a feature which we figured to indicate newness.)

What it lacked — but was available at the first-class hotels — was a TV set in every room. Who needs a TV set? The bill, with breakfast, came to \$ 18 a night.

(What we had been told about the high cost of vacations in Europe could, of course, be true. We stayed one night at Villach, Austria, where the hotel bill came to \$ 21 per person and we got the poorest breakfast in three weeks of travel.)

However, northeastern Italy is not on the usual tourist track and offers magnificent meals in fine restaurants (we were more courageous in Italy because we could read in the menu) for less than \$ 20 — including wine — for three persons. We found a pizzeria in Gradisca, which put hearts of artichoke on its deluxe version for \$ 2.

A boat trip from Trieste to Miramare to take in the Sound-and-Light show and return costs \$ 2 per person.

The show, seen from bleachers built over the water, uses the castle as its only prop. The narration is in English, the story relating the unhappy life of the Emperor Maximilian of Mexico, whose home this once was, and his execution by Mexican revolutionaries under Juarez.

But you couldn't beat the price.

Esrati is a Plain Dealer copy editor.

"Plain Dealer"

NEWS

GUIDELINES GIVEN TO WORKING ORGANISATIONS BY THE TRADES-UNION CONGRESS

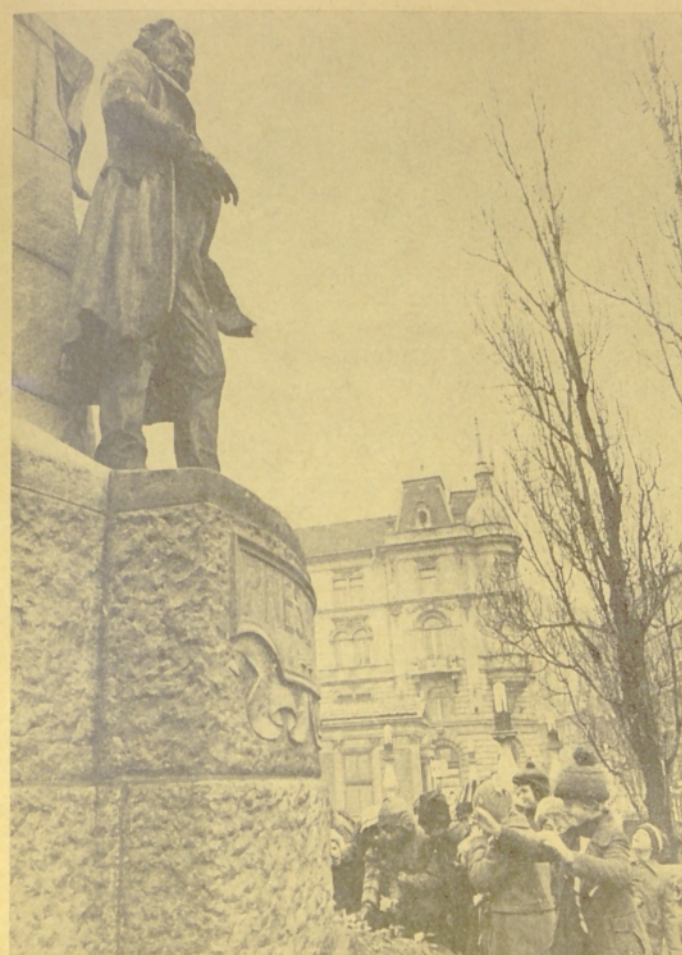
The 8th Congress of the Association of the Trades-Unions of Yugoslavia has given Yugoslav workers some clear guidelines, stressing the fact that all our efforts must be directed towards the stabilization of the Economy even if this involves a somewhat slower rate of growth of the latter. In his speech with which he greeted the Congress, President Tito, too, emphasized this direction as being the correct one for the future. President Tito also analysed the present economic problems and warned that we must be careful about what the Economy is doing and how it is doing it lest we get into difficulties.

PRICE OF PETROL GOES UP

After lengthy discussions between the individual republics and autonomous provinces, the Assembly of the S.F.R. Yugoslavia has passed an amendment to the law about taxes on products and services, thereby raising the price of petrol, Diesel fuel, and heating oil. The new retail prices of these products per litre are as follows: 86-octane petrol — 8.85 dinars, 98-octane petrol — 9.15 dinars, Diesel fuel D1 — 6.90 dinars, D2 — 6.80 dinars, D3 — 6.75 dinars, heating oil — 3.80 dinars per litre.

NEW SLOVENE SCHOOL IN TRIESTE

The Italian Ministry for Education has given its approval to the establishment of an independent industrial state college using the Slovene teaching language in Trieste. The

Next to Prešeren's statue (the greatest Slovene Poet) in Ljubljana (photo by S. Busič)

Slovene Cultural-Economic Association and the Slovene community have welcomed this decision of the Italian ministry but, at the same time, they have emphasized the requirement for a positive solution of the position of all Slovene schools in Trieste.

MATICA'S WORKING PROGRAM AGREED ON

On November 21st, 1978 the Executive Committee of Slovenska izseljenska matica adopted its working program for 1979. The members also discussed some topical questions concerning its work with our fellow-countrymen abroad. In 1979, just as before, Slovenska izseljenska matica is going to keep in touch with all organizations and societies of Slovenes abroad, its main objective being the strengthening of national consciousness and the preservation of the Slovene language and culture among our fellow-countrymen abroad.

From the extensive program of Matica's activities this year special mention should be made of the beginning of preparations for the publishing of an anthology of Slovene emigrant literature, participation in various celebrations and cultural events organized by Slovenes abroad, and the organization of visits by a number of emigrant cultural groups to the old country.

YUGOSLAVIA'S BIGGEST BLAST-FURNACE

At the end of November last year the biggest blast-furnace in Yugoslavia began working at the Zenica Iron-works in Bosnia. Its annual capacity amounts to 1.1 mil-

lion tons of iron. It was built in less than two years and about 2000 builders from 30 Yugoslav firms were engaged in its construction. The new blast-furnace is 75 metres high and extends to a depth of 10 metres underground. 250 workers are employed on it, which shows that it is highly automatized.

35 YEARS OF "TANJUG"

Last autumn the Yugoslav press agency, "Tanjug", celebrated its 35th anniversary. It was founded at Jajce, three weeks prior to the historical decisions reached at the Second Session of AVNOJ, which formed the foundations of new Yugoslavia. Since then "Tanjug" has developed into a modern press agency, employing 750 journalists, translators, short-hand experts, perforators and technicians. "Tanjug" has its own correspondents in all the more important countries of the world.

INDUSTRIAL PRODUCTS FOR PLANES

The three DC-9 planes to be bought by the Ljubljana airline company "Inex-Adria-aviopromet" and one jumbo-jet DC-10 to be bought by JAT are going to be paid for by funds to be raised by the export of products of the factory of cut tools from Čačak, the aeroplane factory "Soko" from Mostar, the chemical-rubber industry "Miloje Zakić" from Kruševac and the tool factory from Trebinje. The products of the above-mentioned working organizations will be sold on the American market by the McDonnell Douglas Company.

POHORJE DEVELOPING INTO AN IMPORTANT TOURIST CENTRE

The development plan for the whole of the Pohorje Mountain Region is one of the biggest tourist plans in the whole of Slovenia and of Yugoslavia, too. It involves a whole range of facilities, access by road and cable-car, and the construction of alpine hotels, etc. Along the whole length of the 60 kms. long Pohorje ridge, at a height of between 1200 and 1500 metres above sea level there will be simultaneously room for 24,000 alpine skiers and 3,000 cross-country skiers, and room for 13,000 in overnight accommodation.

The draft plan for the touristic development of the whole of the Pohorje should be an encouragement to all the communes situated around this magnificent mountain, such as Slovenj Gradec, Dravograd, Radlje, Slovenska Bistrica, Slovenske Konjice, Maribor and Celje, too. Within the framework of this plan the people of Slovenj Gradec are considering tourist package-deals entitled "Morje-Pohorje" (the Seaside-Pohorje). These package-deals would be available under equal conditions to both Yugoslav and foreign tourists. They would further the interests of all those communes and working organizations which directly or indirectly gravitate to the Pohorje District. In these

Vrhnika (photo by S. Busič)

plans are also included Austrian Koroško and Croatian Medjimurje and Istria.

In the Spring of 1979 the construction of the first hotel with overnight accomodation for 300 visitors is to be started at Pungart. The Pungart tourist-village is to grow up within the Alpine Tourist Centre of Kope. This is to be a hotel village, built in the alpine style, with overnight accomodation for 1500 in apartments and holiday flats for sale. In particular tourist enterprises from Poreč and Rovinj have shown great interest in the purchase of such flats and for holiday arrangements. These plans will also be of interest to the trades-union organizations of working enterprises and also to individuals, who would like to own a holiday flat in the mountains — with the possibility of exchange arrangements by the seaside.

The whole plan is based on a "mountain-seaside-mountain" or "winter-summer" link. The two Istrian towns of Rovinj and Poreč, which are seriously interested in the Pohorje plan, are already getting ready for the construction of a tourist airport, a start to which was made several years ago at the Kope Skiing Centre, where the first sports-planes have been landing at an altitude of 1500 metres. This means that the sea is now less than an hour away from the very beautiful grassy skiing-slopes. There is now overnight accomodation for 180 visitors at Kope and 7 ski-lifts with a capacity of 6100 skiers per hour. Of these, two ski-lifts, "Sedlo" and "Pungart", are lit up at night for nocturnal skiing. A new road is now being built up to the Partizans' Lodge, with a total length of 14 kms. It has already been asphalted over half its length and by next summer it will be completely asphalted.

The biggest building in this complex will certainly be the Pungart tourist village, the construction of which, as has already been mentioned, will be started in the Spring of 1979. Apart from hotels, the plan includes the construction of an airport, a caravan-park (with the possibility for car-

vans to spend the winter there), a day-nursery, restaurants and a number of sports-grounds, and of 22 ski-lifts with a capacity of 18,000 skiers per hour.

THE INCREASING EFFORTS OF SLOVENE PUBLISHERS

In Slovenia there are 21 publishing-houses, which publish a variety of literature: belles-lettres (prose and poetry), sociological, translations, handbooks for study, school and university textbooks.

These publishing-houses grew up in the years after the end of the Second World War, and today they are celebrating their 30-year anniversaries, Silver Jubilees, 15-year and 10-year anniversaries. So far not one of them has gone out of business, but some of them have amalgamated in their zeal for the spreading of books among Slovene readers.

In the post-war years the Slovene written word was able to fully assert itself, a goal it had been pursuing for decades. The newly established publishing-houses reprinted the works of the classic Slovene writers and printed contemporary belletristic works. Many books were published in those years.

There are plenty of publishing-houses and their representatives are seriously planning annual programmes of publications, particularly carefully prepared editions of Slovene belles-lettres, then translations, technical books and textbooks.

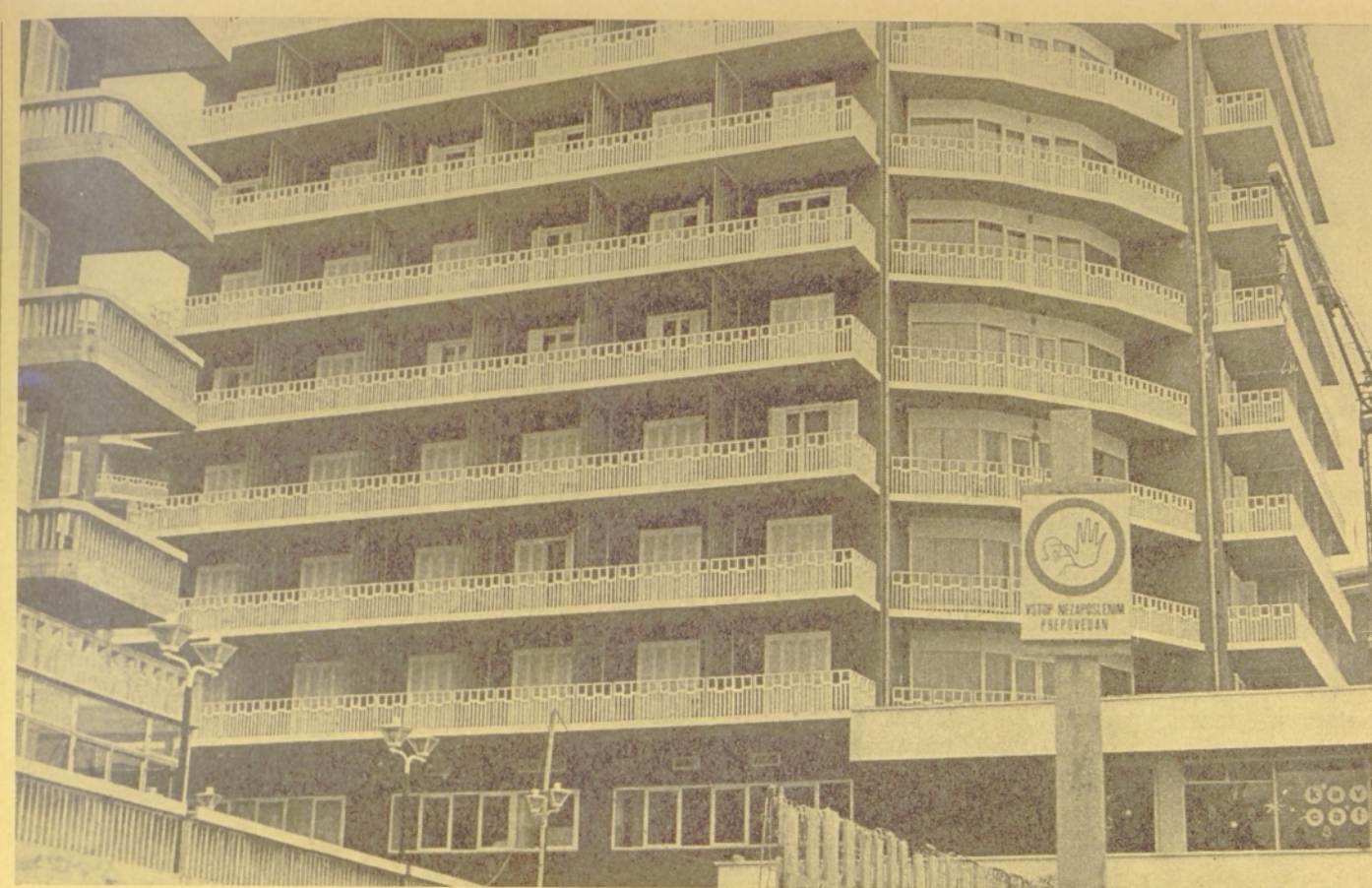
There is no crisis in Slovene belles-lettres, particularly in Slovene novels; so say the Slovene publishing-houses, unanimously. We can only talk about a crisis if considering the problems which affect the individual generations of Slovene writers, but this problem is not a social one.

In past years a lot has been done in Slovenia for the elevation of reading culture. A start has to be made to literary training with the very young readers. For this reason there are often story-time hours in the day nurseries for the youngest children. The same kind of sessions are also organized by Slovene libraries for the youngest children, known as the "Pioneer Libraries", where the youngest visitors to fairy-tale afternoons later develop into regular members of libraries and, of course, readers.

There are reading-circles at elementary schools, and literary circles, too. In these, children listen to a writer who has come for a visit, acquaint themselves with his work, and also have the chance to read out their beginner's essays.

Reading badges are indispensable for training in reading, too. In return for reading a certain number of books an elementary school pupil can obtain a bronze, silver or gold reading-badge, while at the same time getting used to reading. In this way he cannot manage without reading for the rest of his life.

Meetings of the public with Slovene writers on the occasion of the publication of their latest works, with the signing of individual copies of publications, are a good idea, too. A lot of good has been done by the annual celebration

A view of Portorož (photo by Janez Zrnec)

of the month-of-the-book, as well as by the extension of the network of libraries in Slovenia, and by cheaply-priced series of good books (e. g. the Prešeren Society), which are gradually finding their way into all Slovene homes.

Much effort has been put into encouraging the reading of suitable literature, but the necessary success has so far not been achieved. A survey recently carried out by the Centre for the Investigation of Public Opinion showed that Slovenes already have good conditions for reading, but they are not as enthusiastic about it as they should be.

According to the results of the survey 44 % of Slovenes had not read a single book in the last year. 21 % had read from 1 to 3 books and 15 % from 4 to 6 books.

So it can be concluded that, in spite of great efforts, reading culture is still insufficiently developed. This is confirmed by the fact that roughly three-quarters of those taking part in the survey do not visit libraries at all. The majority of visitors to libraries are young people and educated people with high-school or university education.

A start has therefore been made to increase concern in Slovenia for today's and tomorrow's reader.

Cultural committees have been set up in trade-union organizations. Part of the job of these committees is to increase concern for the spreading of good-quality literature. As well as this, there is a Committee for Publications as part of the Cultural Community of Slovenia and there is a Book Committee, as part of the Association of Cultural Organizations of Slovene Communities.

Some publishing houses ("Mladinska knjiga" in particular) organize book exhibitions, where books can also be bought, in local communities and working organizations, and they meet with great business success.

During recent years a lot has been done for the popularization of good books by the so-called organizers of cultural life working within individual enterprises and factories. These are unpaid volunteers who, besides their regular work, try their best to encourage the members of their

working organizations to appreciate and take advantage of various cultural achievements. They organize joint visits to the theatre, concerts, expeditions to places famous for their cultural and historical monuments, and help to organize factory libraries — in short, they never run short of work.

The publishing houses themselves have, over the last two years, taken a big step forward in coming nearer to present and future book lovers.

On the basis of the results of an up-to-date survey, prepared by experts, in which several thousand readers and librarians from all over Slovenia took part, the "Mladinska knjiga" publishing house produced two extremely popular collections for children, "Zlata slikanica" ("The Golden Picture Book") and "Zlata knjiga" ("The Golden Book"). They reached an edition of 25 thousand and 35 thousand copies respectively. Young readers have given their opinion as to which of the books they read belong to the collection of the best and most popular books.

Last year grown-up readers and experienced librarians selected, on the basis of most up-to-date and democratic principles, the works which they liked best among all the books read during the period 1975—1977. They chose thirty works, which began to be published in the 37 books of the first two annual editions of the new collection, called "The fifty favourites by readers' choice".

At the end of 1978 "Mladinska knjiga", for the second time, put forward a proposal for its overall 1979 publishing programme for discussion in public. Readers, libraries, teachers and other lovers of good books then sent their suggestions to the publishing house, which will include them, if they are of good quality, within its publishing programme for the current year or the near future.

The paperback edition, of high quality, current interest and low price, is rather new in Slovenia as well. It is being published by seven Slovene publishing houses, which have, in the two years since the edition was started, put on the market 24 books, including some by Slovene authors. Pa-

paperbacks have so far been on sale in all Slovene bookshops and supermarkets and, starting this year, they will be available also in all kiosks, business trains and everywhere else where the travelling Slovene in a hurry would like to get a good book for a small amount of money, without having to look for it in a library. This year each paperback will be published in an edition of 8000 copies; that's 3000 more than last year.

There is one more link existing between the book and the reader in Slovenia. It involves the book club activities and cooperation. The book club is called "Svet knjige" ("The Book World") and four times a year its members receive a colour catalogue of books from which they can choose and order by post books at a considerable discount — up to 30 % off for books and up to 15 % off for cassettes and records. The number of members of the club speaks for the latter's usefulness: in the three years of its existence membership has reached 135,000.

INVESTMENTS TWO HUNDRED FOREIGN INVESTMENTS IN YUGOSLAVIA

In 1967, the first legal provisions permitting foreign firms to invest in the Yugoslav economy took effect. Since then, two hundred odd investment contracts have been concluded. Most of them (170) have been realized or their realization is nearing its end, and for about 30 deals the preparations are still under way.

The most frequent partners in joint investments of Yugoslav and foreign enterprises have been the Federal Rep. of German and Italy. These two lie not far from this country, and their traditional economic connections with it are highly developed.

By the total amount of foreign capital invested in the Yugoslav economy on the basis of our regulations concerning joint investments, the first place has been taken by some economic and financial corporations of the U.S.A. In recent times, the interest of American partners in taking advantage of the Yugoslav legal provisions and in signing agreements on joint investment with Yugoslav partners has conspicuously increased. The first such agreements were concluded by large firms of good standing as DOW CHEMICAL, GENERAL MOTORS, GILLETTE, RHOM AND HAAS, DU PONT and others; and the favourable trend is expected to continue. The investment undertaken (in co-operation with I.N.A. of Zagreb) by DOW CHEMICAL for extending the petrochemical complex on the Adriatic island of Krk is considered the largest investment of any foreign firm in a socialist country, and not based on credits relations nor on a convention with a state, but on the common interest of two partners in achieving a business profit.

The recently held meeting of American and Yugoslav businessmen at Dubrovnik has fully shown the exactitude of the estimation concerning the augmented American interest in the Yugoslav economy, especially in the possibilities of joint investment under the Yugoslav provisions. The

demand for these possibilities and the discussion of the conditions under which such joint investments are effected in Yugoslavia was almost the dominant theme of that meeting.

From Great Britain, the first agreement on joint investment was signed by DUNLOP with the FADIP factory at Bečej, on the joint expansion of the jointly built capacities for producing oil filters and other clearing agents for the motor industry; these filters had been developed in the jointly built factory so successfully that the two partners have in this year concluded a new investment contract to double the existent capacities and to notably extend the assortment. Moreover, DUNLOP is showing interest in realizing also another, conspicuously larger joint investment, which is still being negotiated.

Another British firm, LUCAS ELECTRICAL, concluded in 1977 a joint-investment contract with one of the factories within the Yugoslav motor-producing concern "Crvena zastava" at Krágujevac — "Peti Septembar" at Súrduica in southern Serbia. This agreement was preceded by a long-term licence arrangement concluded in 1973. Thus, these business contacts have been enriched by the joint investment of both partners in the production of head-lamps; and the output of the new plants shall not only satisfy the needs of the "Crvena zastava" concern, but also be exported.

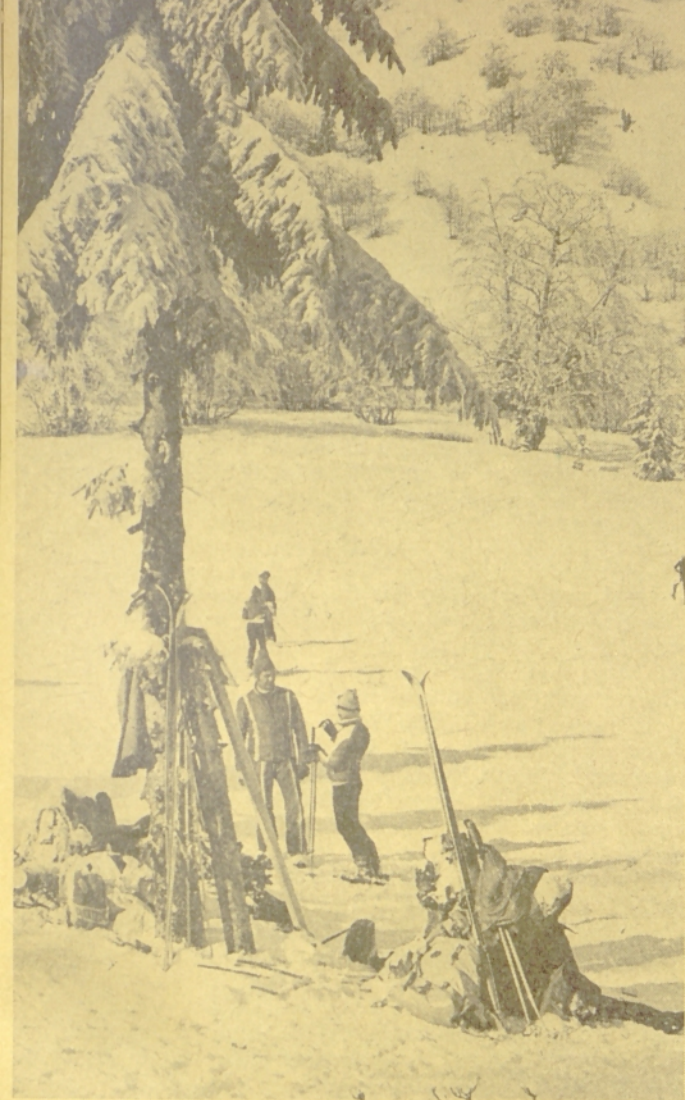
So far, the worst difficulty in any negotiation for joint investment by foreign and Yugoslav partners has consisted in the legal provision under which from the production obtained through such joint investment at least so much has to be exported as is required for settling the common foreign-exchange liabilities plus the foreign partner's claims resulting from common management. Anyway, since in such undertakings in most cases both the technological know-how and certain equipment are purchased abroad and common financial credits are taken up with foreign banks to complete the financial construction, quite understandably a certain export just has to be effected in order to secure the foreign-exchange funds at least for meeting the mentioned obligations of both partners. Yet, although this problem regularly occurs during the preliminary talks, on the other hand always some suitable solution is found and never has the idea of a project been abandoned merely because of that legal provision.

From "Yugoslavia Echo"

THE 1984 OLYMPIC WINTER GAMES IN SARAJEVO

A GRAND OPPORTUNITY FOR SMALL EXPENSE

With the city of Sarajevo, up to a short time ago, foreign guests used to connect only the assassination of Archduke Francis Ferdinand by Gavrilo Princip as one among the direct causes of the First World War. At present, whoever abroad hears of Sarajevo, is sure to think first of the Olympic Winter Games 1984 and not of Princip. The choice of Sarajevo as the Olympic town in the near future has surprised many a person even in this country. But the Sarajevo

On the ski-fields of Soriška planina (photo by Janez Zrnec)

vans were convinced that — with a bit of luck — their town would win this honour. The plan had existed in Sarajevo over ten years already. Hence, study after study had been penned and completed, until the great opportunity presented itself.

The non-aligned policy of our country and its interior stability have been certainly decisive trumps in our hand, and made the competent functionaries in Athens decide for Sarajevo as the seat of the 1984 Winter Games. Besides, Sarajevo had already won great world-wide renown by several exceedingly well organized international events in the capital of Bosnia-Herzegovina, e.g. the table-tennis world championship, part of the basketball world championship, furthermore the European Skiing Cup, and also the Radio-and-T.V. World Conference of the Non-aligned Nations, whose participants had in the closing document of the Conference mentioned its excellent organization.

The third trump consisted in the wonderful skiing-grounds in the immediate surroundings of Sarajevo. Mt Jáhgorina has in recent times gained high repute also as a terrain for competitions; with relatively modest costs, the entire environs of Sarajevo can be before the Olympic Games changed into a true European skiing Eden amidst virgin natural beauties.

According to previous calculation, the Winter Games are to cost only 7,5 million dollars. How modest this amount is results from the fact that the organization of the Winter Games at Innsbruck (which owns all winter

facilities) cost double the sum mentioned. How is it that Sarajevo is going to spend so little for so great an opportunity for tourism, sports, the catering industry and the entire economy, not to mention publicity?

The Sarajevans are ever more interested in sport, and so is all of Bosnia-Herzegovina. In 1977, Sarajevo spent for sports and active recreation almost 1,5 million dollars. It has been said that more should be spent. On the other hand, the population thinks that the Olympic Games ought not to have its end in themselves, but even after them all the new facilities should be thoroughly exploited.

For numerous Olympic facilities, some already planned buildings and structures under the 1980—1985 plan shall be utilized. The Olympic event is going to pass, but the facilities will remain; most of them ought to be reasonably exploited after the Winter Games, too. Exclusively for the Olympic Games only the bobsleigh course and the ski-jump shall be constructed; the latter is to be used also after the Games, every year more.

The Olympic village at Nedžarići, situated quite near the airport, shall remain as a student quarter. Part of it has been completed and the entire complex is being planned as accommodation for students; during the Winter Games, it is just to be leased out to the competitors. Similarly, the Skenderija ice-rink has been expanded, new hotels have been built in Sarajevo and the surrounding country, which means an acquisition of several thousand beds; the skiing grounds have been improved and so have some mountain roads and several motorways, etc. All these achievements are going to bring down the expenses for the Winter Games. Most of the new buildings and facilities have been already planned and prepared for the construction. In which places are the Olympic Games to be held? On the slopes of the chain of mountains comprising the Jáhgorina, Mt Trebević, Mt Tréskavica, Mt Bjelášnica, Igman and Šavnik — to the south of Sarajevo; the Jáhgorina is only 34 km. distant from the centre of Sarajevo, and Mt Igman reaches as far as the outskirts of the town. The Alpine contests for women will be held on Mt Jáhgorina, and for men on the Šavnik. Mt Trébević shall see the bobsleigh and sledge races; at the foot of Mt Igman, three ski-jumps shall be built. On the Bjelášnica, the Nordic Combination and the biathlon (combined cross-country and target practice) shall be held, and in Sarajevo the ice-hockey and the speed-skating contests are to take place.

The financial construction for the Winter Games in Sarajevo is the same as has been the case with the Mediterranean Games at Split, i.e. Federation, Republic and municipality pool one third each (7.5 million = 3×2.5 million dollars).

The orders for the several public works for the Winter Games have not yet been placed. At present, the blueprints are being drawn. Anyway, all of Yugoslavia is sure to share in preparing the Olympic Winter Games.

The price of 7.5 million dollars will have certainly augmented by 1984 because of the general inflation. But a considerable part of the invested money is going to return in the shape of souvenirs sold, of Olympic coins, badges and the like, photographing, broad- and telecasting royalties etc.

From "Yugoslavia Echo"

22 MILLONES DE YUGOSLAVOS

A fines del año 1978 Yugoslavia tenía alrededor de 22.074.000 hab. Así lo señalan los cálculos hechos últimamente. El crecimiento natural en el año 1978 fue aproximadamente de 193.000 hab. En nuestro país nacieron diariamente término medio alrededor de 530 niños. Según cálculos de nuestros demógrafos y estadistas el crecimiento demográfico, en relación con el aumento de población del año 1977, es cerca de 8.000 habitantes menos. Recién éstos últimos años señalan una disminución de natalidad como la determinada anteriormente. Este cambio también lo han vivido en los decenios anteriores los países más económicamente desarrollados de Europa. Según los datos y cálculos que nos ofrecen los demógrafos y estadistas, las repúblicas y regiones autónomas tendrían que tener al 31 de diciembre del año pasado respectivamente, el siguiente número de habitantes: BiH alrededor de 4.157.000, Monte Negro cerca de 560.000, Croacia aprox. 4.589.000, Macedonia algo como 1.850.000, Eslovenia cerca de 1.821.000, Serbia aprox. 9.071.000 (de éstos: Serbia propiamente dicha 5.518.000, Kosovo 1.546.000 y Voivodina cerca de 2.007.000).

El crecimiento natural para este año está calculado para las respectivas repúblicas y regiones de la siguiente manera: BiH alrededor de 47.000 hab., Monte Negro 7.000, Croacia 19.000, Macedonia 17.000, Eslovenia 14.000, Serbia 79.000 (de éstos: Serbia prop. dicha 33.000, Kosovo 39.000 y Voivodina cerca de 7.000). Según cálculos del Dr. Dušan Breznik, director del Centro de Investigaciones Demográficas, el habitante yugoslavo número 22 millones nació el 30 de agosto del 1978.

EL LÚPO ESLOVENO

Es por todos sabido que en estos últimos años el lúpulo esloveno está siendo emplazado en el mercado mundial. La mayoría de la producción es vendida en el mercado mundial de consumo cervecero. Es por eso que el lúpulo esloveno es tan codiciado. Ya van caros años que Eslovenia está exportando más del 80 ó el 90 % de su cosecha anual. Con esta exportación hemos cubierto entre el 7 y el 10 % de la importación mundial de lúpulo en los países tradicionalmente cerveceros. De aquí la fuerte coherencia entre la producción del lúpulo esloveno y el mercado mundial. Es por ello entonces la situación que se plantea en el mercado del lúpulo. Constantemente se modifican y cambian los precios. Es por eso que deben conocerse bien los altibajos del mercado y estar al corriente de las fluctuaciones que existen en la oscilación de los precios.

Después de una crisis liviana en el año 70, a causa del gran aumento de superficies utilizables en la R. F. Alemana, han aparecido luego constantes disminuciones en los lupulares de todo el mundo. Esto ha provocado en estos últimos años un determinado equilibrio que está favorablemente influyendo sobre los precios del mercado mundial. Es interesante la gran demanda por determinados tipos y clases aromáticas de lúpulo. Ello es consecuencia de los rígidos reglamentos que se han introducido y enmarcado en la importación del así llamado «oro verde» en el Mercado Común Europeo. Los reglamentos de importación del MCE son medidas rígidas que reglamentan la calidad (tipo, pureza, etc.) y origen del lúpulo. Esto vale también para los países del tercer mundo que están fuera del Mercado Común Europeo. Si deseamos quedar dentro de los países competentes en el mercado mundial tendremos entonces que esforzarnos para lograr cada vez más mejores cosechas de lúpulo de buena calidad.

Nuestra producción de lúpulo podrá así seguir siendo una verdadera concursante dentro del mercado mundial. Podremos aumentar la misma solamente si cambiamos el tipo o clase

de lúpulo. Además claro está con la incorporación de nuevos procedimientos de la tecnología moderna que ayudarán así a disminuir los costos de la mencionada producción. Por otra parte trataremos de conservar y mejorar aún más la calidad de nuestro lúpulo el cual es ya conocido por todo el mundo es decir por el mercado mundial cervecero. Claro está que a causa de los inconvenientes ya conocidos que acarrea la exportación, será necesaria la ayuda adicional de la comunidad social, lo cual en la posición dada también condiciona la capacidad de competencia en el mercado mundial.

JUBILEO DEL SAZU

La celebración del aniversario de la Academia eslovena de ciencias y artes es una fiesta del pueblo esloveno entero. La conmemoración a la cual se han adherido los representantes más destacados de la vida social, política y cultural de Eslovenia fue corolada además por la representación de todas las instituciones científicas de Yugoslavia, además de los invitados de un sonúmero de instituciones extranjeras. Es así que tuvo lugar en Ljubljana la celebración final del 40 aniversario de la fundación de la Academia eslovena de ciencias y artes, la cual se estima como el ente cultural más importante y la institución científica de mayor valor dentro del pueblo esloveno. La celebración principal fue secundada por varios festejos, exposiciones, conciertos y otro tipo de manifestaciones culturales que fueron dedicadas al jubileo del SAZU, el cual sin lugar a dudas fue un acontecimiento importante y a su vez una fiesta para todo el pueblo esloveno. Sobre la importancia del SAZU, en el acto principal de la celebración, habló el presidente de la presidencia de la SR de Eslovenia Sergej Kraigher quién entre otras cosas recalcó «que la fundación del SAZU, su función en nuestro desarrollo nacional y social como así también las tareas por ella cumplidas, señala y nos pone delante de la evidencia que determina la época en la cual vivimos. Todo esto nos habla de la realidad que significa la SAZU. Es decir, así como lo fuera a través de sus 40 años de vida, hoy cuando celebramos su jubileo la reconocemos como una de las realizaciones, mejor dicho conquista básica de nuestra revolución y del desarrollo de posguerra para la sociedad entera.» SAZU es con sus científicos y obreros especializados un elemento insustituible. Por otra parte también la única actividad que en forma sistemática investiga, cultiva y desarrolla el trabajo de investigación en todos los campos así denominados de ciencias nacionales, agregó el presidente Kraigher.

«Estas ciencias son de un valor incalculable y sin ellas no podríamos reconocer las características esenciales que dan forma y significado a nuestro pueblo y su historia, a nuestro idioma y su desarrollo, a nuestra tierra, modo y condiciones de nuestra vida y desarrollo, a nuestros éxitos y alcances dentro de Yugoslavia y en el mundo entero, a nuestra herencia cultural y sus realizadores, en resumen la personalidad y característica con las cuales nuestro pueblo se enriquece no sólo en la comunidad de los pueblos sino también con todas las nacionalidades de Yugoslavia, Europa y del mundo entero, y lógico con la riqueza que brindan las realizaciones científicas y culturales para el progreso de la humanidad.»

Cuando habló sobre el desarrollo de la SAZU, su presidente: Janez Milčinski recordó los aportes que brindaron los «pioneros» de esta institución, quienes desde el 1921 a pesar de las constantes contradicciones, durante veinte años se esforzaron para finalmente conseguir con éxito la fundación de esta Academia. Al mismo tiempo recalcó que las puertas del desarrollo recién se abrieron para la Academia después de la liberación del país. Además la base de las investigaciones en los institutos y otras unidades de investigación nació y se formó «dentro de

MODNA HIŠA

Pomlad prinaša nove modne tendence, ki bodo popestrile ali dopolnile marsikatero žensko in moško garderobo. Pred nakupom ne pozabite obiskati Modne hiše s prodajalnami v Ljubljani, Mariboru, Osijeku in Smederevu, ki je za novo sezono pripravila zelo pester izbor ženske, moške in otroške konfekcije, bogat izbor modnih pletenin, metražnega blaga in galanterijskih artiklov, vse od perila do moških srajc in aktualnih modnih dodatkov. Izbirali boste lahko med ekstravagantnimi in umirjeno modnimi modeli za najrazličnejše priložnosti. Ker želi Modna hiša zadovoljiti vsem željam in okusom, boste našli v njenih prodajnih enotah modele za vse starosti in postave po zmernih cenah.

TOVARNA BAZENSKE TEHNIKE IN KOVANIH IZDELKOV

JEKLO RUŠE

p.o.

JEKLO 62342 RUŠE
POGAČNIKOVA 13 YUGOSLAVIJA
TELEFON 062-66-226 — 062-66-266
TELEX 33112 YU DUŠIK ZA JEKLO
TELEGRAM JEKLO RUŠE
POŠTA IN ŽEL. POSTAJA RUŠE
BANČNI RAČUN PRI SDK MARIBOR
51800-601-10077

Licenčno, dolgoročno proizvodno
in kooperacijsko ter poslovno tehnično
sodelovanje s tovarnami:

- HOELSCHER Co. K. G. Darmstadt, ZRN
- SCHULE G. M. B. H. Hamburg, ZRN
- BÖWE K. G. Augsburg, ZRN
- SAUTER A. G. Basel, Švica
- UEC C. O. London, Anglija
- HOBBYPOOL Verona, Italija

MARKETING
INŽENIRING
PROJEKTIVA
DESIGN
PROIZVODNJA
MONTAŽA
SERVIS
VZDRŽEVANJE

ARCOMURKA

DO Trgovsko podjetje
PRVI JUNIJ
Trbovlje

TOZD

BODOČI GRADITELJI STANOVANJSKIH
HIŠ — POZOR!

Morebiti boste tudi vi ob povratku v domovino gradili stanovanjsko hišo, obrtno delavnico, vikend ali garažo ter boste potrebovali raznovrstni gradbeni material, gospodinjne stroje, opremo itd. Svetujemo vam, da ne odlašate z nabavo. Prav zdaj skozi zimske mesece vam najlažje dobavimo razni material, kot: cement, opeko, betonsko železo, okna in vrata, apno, sobno ter kuhinjsko pohištvo, talne obloge in preproge vseh vrst in dimenzij, razne gospodinjne stroje, sanitarno opremo, opremo kopalnic itd.

Po prejemu nakazila, katerega lahko opravite v dinarjih ali devizah na naš bančni račun št. 527000-601-10974 Trgovsko podjetje »Prvi junij« Trbovlje, vam bomo naročeno blago poslali na željen naslov. Oglasite se v komerciali našega podjetja ali pa nam pišite in pošljite naročilo, da vam pošljemo predračun.

Ne pozabite! Vse, kar boste ob povratku v domovino potrebovali doma za življenje in delo, vam lahko dobavi po dnevnih cenah Trgovsko podjetje »Prvi junij« Trbovlje.

monako

dnevna soba

novoles
lesni kombinat
novo mesto
telefon 068/84-530
teleks 33 726 yu novoles